

ΛΟΓΟΣ

Σ

ART DE LA PENSÉE SCIENTIFIQUE

COLLECTION DE PAPIERS SCIENTIFIQUES

SUR LES MATÉRIAUX DE LA CONFÉRENCE SCIENTIFIQUE ET PRATIQUE INTERNATIONALE

TENDANCES SCIENTIFIQUES DE LA RECHERCHE FONDAMENTALE ET APPLIQUÉE

30 OCTOBRE 2020 • STRASBOURG, RÉPUBLIQUE FRANÇAISE

VOLUME 2

DOI 10.36074/30.10.2020.v2
ISBN 978-2-37467-128-4

EUROPEAN
SCIENTIFIC
PLATFORM

ΛΟΓΟΣ

COLLECTION DE PAPIERS SCIENTIFIQUES

SUR LES MATÉRIAUX DE LA CONFÉRENCE
SCIENTIFIQUE ET PRATIQUE INTERNATIONALE

**«TENDANCES SCIENTIFIQUES DE
LA RECHERCHE FONDAMENTALE
ET APPLIQUÉE»**

30 OCTOBRE 2020

VOLUME 2

Strasbourg • République française

E
S
P

UDC 001(08)
T 35

<https://doi.org/10.36074/30.10.2020.v2>

Président du comité d'organisation: Holdenblat M.

Responsable de la mise en page: Bilous T.

Responsable de la conception: Bondarenko I.

T 35 Tendances scientifiques de la recherche fondamentale et appliquée: collection de papiers scientifiques «ΛΟΓΟΣ» avec des matériaux de la conférence scientifique et pratique internationale (Vol. 2), 30 octobre, 2020. Strasbourg, République française: Plateforme scientifique européenne.

ISBN 978-2-37467-128-4 («La Fedeltà», République française)

DOI 10.36074/30.10.2020.v2

Les résumés et articles des participants à la conférence multidisciplinaire scientifique et pratique internationale «Tendances scientifiques de la recherche fondamentale et appliquée», qui s'est tenue à Strasbourg le 30 octobre 2020, sont présentés.

La conférence est incluse dans le catalogue des conférences scientifiques internationales; approuvé par ResearchBib et UKRISTEI (Certificat № 450 du 05/10/2020); est certifié par Euro Science Certification Group (Certificat № 22182 du 04/10/2020).

Le matériel de la conférence sera accessible au public selon les termes de la licence Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0).

Tous les articles scientifiques de la collection seront indexés par CrossRef, ORCID, Google Scholar, ResearchGate, OpenAIRE et OUCI.

UDC 001 (08)

ISBN 978-2-37467-128-4

© Le collectif des participants à la conférence, 2020
© Collection de papiers scientifiques «ΛΟΓΟΣ», 2020
© Plateforme scientifique européenne, 2020

CONTENU

SECTION VII. SCIENCES CHIMIQUES

ОТРИМАННЯ ЦИНК(II) ОКСИДУ МЕТОДОМ ОСАДЖЕННЯ
Гуцул Х.Р.7

SECTION VIII. SCIENCES BIOLOGIQUES

АНАЛІЗ ВИДІВ РОДИНИ RANUNCULACEAE JUSS ФЛОРИ
НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ «ОЛЕШКІВСЬКІ ПІСКИ»
(ХЕРСОНСЬКА ОБЛАСТЬ, УКРАЇНА)
Науково-дослідна група:
Мельник Р.П., Непрокін А.В., Ложкіна О.І., Конюшенко І.П.10

КОМБІНАЦІЙНА ЗДАТНІСТЬ БАТЬКІВСЬКИХ ФОРМ ТЮТЮНУ ЗА
ОСНОВНИМИ ОЗНАКАМИ ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ
Глюдзик-Шемота М.Ю.14

ОСОБЛИВОСТІ ТЕРМОРЕГУЛЯЦІЇ ОРГАНІЗМУ ЛЮДИНИ В УМОВАХ
ПОМІРНОГО КЛІМАТУ
Невмержицький В.В.17

ХАРАКТЕРИСТИКА КІЛЬКОСТІ ДІАПАУЗНИХ ЛИЧИНОК ТА ЛЯЛЕЧОК
КАШТАНОВОЇ МІНУЮЧОЇ МОЛІ (CAMERARIA OHRIDELLA DESCHKA) У
РІЗНИХ МІСЦЯХ М. КАУНАСА (ЛИТВА)
Кичак О.О., Кавун Е.М.20

SECTION IX. SCIENCES MÉDICALES

APPARTENANCE AUX TYPOLOGIES HUMAINES CONTRIBUE-T-IL AUX
CARACTÉRISTIQUES DU SYNDROME MÉTABOLIQUE?
Tkachenko E., Prilutsky M., Moulim M.23

AUTOIMMUNE THYROIDITIS IN PATIENTS WITH CHRONIC HEPATITIS C
Nevkhoroshev Y., Tkemaladze D.26

COMPARATIVE ASSESSMENT OF THE STUDENTS ATTENTION LEVEL
DURING FACE-TO-FACE AND DISTANCE CLASSES
Research group
Kadnai O.S., Mozgova T.P., Leshchyna I.V., Fedorchenko S.V.28

RELATIONSHIP BETWEEN FAMILIES OF PATIENTS WITH DEMENTIA TO
DIAGNOSIS AND TREATMENT
Kozhyna H.M., Zelenska K.O., Kaploukh O.M.30

THE DEGREE OF NERVOUS AND MENTAL STRESS AND ANXIETY IN INTERNALLY DISPLACED PERSONS (IDPED) AND RESIDENTS OF THE KHARKIV REGION
Research group:
Kozhyna H.M., Zelenska K.O., Kraskovska T.Y., Zelenska H.M.32

ДИФЕРЕНЦІЙНІ ЗМІНИ СТОМАТОЛОГІЧНОГО СТАТУСУ У ВІКОВОМУ АСПЕКТІ
Стецик М.О., Стецик А.О., Костенко С.Б.34

ДОСЛІДЖЕННЯ ЯКОСТІ СЛУХУ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ
Гармаш І.В., Дегтяр К.О.38

ОСОБЛИВОСТІ РЕНТГЕНОДІАГНОСТИКИ ХІЛОТОРАКСУ
Гуманець К.Р., Марченко І.О.40

ПСИХОГІЄНА, ЯК РОЗДІЛ НАУКИ НАЦІЛЕНИЙ НА ПОПЕРЕДЖЕННЯ ВИНИКНЕННЯ ДЕПРЕСІЇ, ІПОХОНДРІЇ ТА АСТЕНІЇ
Тереник С.А., Старусева В.В.42

SECTION X. VÉTÉRINAIRE

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИКЛАДАННІ ФАРМАКОЛОГІЇ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ
Жванія О.І.45

SECTION XI. PSYCHOLOGIE ET SOCIOLOGIE

БАГАТОРІВНЕВИЙ ПІДХІД В ЛІКУВАННІ ХВОРИХ ІЗ СИНДРОМОМ АЛКОГОЛЬНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ
**Науково-дослідна група:
Харківська А.І., Уніченко А.В., Чухраєва О.М., Мельник А.Ю.48**

ГЕНДЕРНЫЕ РОЛИ СЕМЬИ КАК БАРЬЕР В РАЗВИТИИ ИНДИВИДУАЛЬНОСТИ
Бугачевская Е.В.53

SECTION XII. COMMUNICATIONS SOCIALES ET CULTUROLOGIE

ПРОБЛЕМА ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБИГУ В РОБОТУ СЛУЖБ ДОКУМЕНТАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ
Курило Н.О.57

SECTION XIII. SCIENCES JURIDIQUES

CROISSANCE DURABLE DE LA RÉPUBLIQUE SLOVAQUE:
DÉTERMINATION DES OBJECTIFS, TÂCHES ET RESPONSABILITÉS DES
ORGANES D'ADMINISTRATION D'ÉTAT EN CORRÉLATION DES ASPECTS
ADMINISTRATIFS ET DE GESTION

Sidak M., JUDr. Edita Hajnišová62

MODERN PROBLEMS OF FORMATION AND PROSPECTS FOR
RESEARCHING THE CONCEPT OF CRIMINALISTIC INNOVATION

Shevchuk V.M.67

NORMES DE COORDINATION EN FRANCE DROIT COMMERCIAL

Maksurov A.A.73

SOME PROBLEMS OF ESTABLISHING PSYCHOLOGICAL CONTACT
DURING EXAMINATION OF A SUSPECT

Shevchuk V.M., Martynenko K.V.75

АБСОЛЮТНО-ВИЗНАЧЕНІ ПОКАРАННЯ ЗА ЗЛОЧИНИ ПРОТИ СТАТЕВОЇ
СВОБОДИ ТА СТАТЕВОЇ НЕДОТОРКАНОСТІ

Бражник А.А.81

АКТУАЛЬНІ ЕКОЛОГО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЧНОГО
ВИРОБНИЦТВА

Лозо О.В., Копиця Є.М.85

ДЕЯКІ АСПЕКТИ СИМБІОТИВНОЇ ТЕОРІЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Мурач Д.В.91

ДО ПИТАННЯ НЕЗАКОННОЇ ПОРУБКИ ЛІСУ

Баліна С.Н.94

ДО ПИТАННЯ ОНТОЛОГІЇ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В СУЧАСНІЙ ВІТЧИЗНЯНІЙ
КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІЙ НАУЦІ

Расюк А.О., Расюк О.І.97

НЕАКЦЕСОРНІСТЬ ДОВІРЧОЇ ЗАБЕЗПЕЧУВАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Рябчинська А.О., Майданик Н.І.100

ПРАВОВІ АСПЕКТИ МОНІТОРИНГУ ЗЕМЕЛЬ В УКРАЇНІ

Данилюк С.М., Воробець Н.А.106

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ КВАЛІФІКАЦІЇ СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЬСТВА ТА
ПРИМУШУВАННЯ ДО ВСТУПУ В СТАТЕВИЙ ЗВ'ЯЗОК ЗА КРИМІНАЛЬНИМ
ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Денисовський М.Д., Томчук І.О., Яцкулич Х.Р.109

РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ В УМОВАХ РЕФОРМИ
Дудченко В.В. 112

ЦИФРОВЕ УРЯДУВАННЯ: ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ
Міхровська М.С. 115

SECTION XIV. HISTOIRE

UKRAINIAN PEASANTRY AND URBAN WORKERS IN THE FIRST DECADE OF SOVIET POWER: RELATIONSHIP PROBLEMS
Motuz V. 118

ВІНКОПЛЕТІННЯ У ВЕСІЛЬНІЙ ОБРЯДОВОСТІ ПОКУТЯН
Дутчак Р.О., Боян-Гладка С.П. 120

ЕКСПАНСІЯ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ В КУЛЬТУРНІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ: ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД
Нашивочніков О.О., Пашкова О.О. 123

САМОДІЯЛЬНЕ МИСТЕЦТВО НА ДОНБАСІ НАПЕРЕДОДНІ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (НА ПРИКЛАДІ ДІЯЛЬНОСТІ ШАХТАРСЬКОГО АНСАМБЛЮ ПІСНІ ТА ТАНЦЮ)
Проценко Є.О. 126

SECTION VII. SCIENCES CHIMIQUES

DOI 10.36074/30.10.2020.v2.01

ОТРИМАННЯ ЦИНК(II) ОКСИДУ МЕТОДОМ ОСАДЖЕННЯ

ORCID ID: 0000-0002-4760-3605

Гуцул Христина Ростиславівна

студентка 2-го курсу магістратури хіміко-технологічного факультету

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:

Іваненко Ірина Миколаївна

доцент, кандидат хімічних наук, доцент кафедри технології неорганічних

речовин, водоочищення та загальної хімічної технології

хіміко-технологічного факультету

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

УКРАЇНА

Цинк(II)оксид– важливий функціональний матеріал, який застосовується в багатьох областях техніки. Будучи оптично прозорим широкозонним напівпровідником, цинк(II) оксид використовується для виробництва компонентів напівпровідникових приладів, датчиків, УФ-фільтрів тощо. Особливу увагу в останні десятиліття привертають високодисперсні форми ZnO у вигляді наночастинок, стрижнів, плівок[1,2].

Відомий ряд методів отримання високодисперсного оксиду цинку, включаючи піроліз аерозолів, газофазне осадження тощо, але найбільш поширеним способом є хімічне осадження термічно нестабільних сполук в розчинах з подальшим їх розкладанням. Такі методи засновані на синтезі з водних або неводних систем високодисперсних осадів солей, гідроксидів або безпосередньо цинк(II) оксиду і забезпечують можливість отримання дисперсних форм ZnO з контрольованими розмірами і морфологією шляхом регулювання умов осадження і термолізу. Що стосується зазначених електроконтактних матеріалів, враховуючи їх специфіку, найбільший інтерес в якості прекурсорів ZnO представляють гідроксид, гідроксосолі та солі деяких органічних кислот[1,2].

Саме ці сполуки є предметом уваги даної роботи, в якій детально описано метод синтезу, а також викладені деякі експериментальні результати авторів.

В представлений роботі для синтезу цинк(II) оксиду використовували метод осадження, що передбачає швидке та самочинне відновлення цинку з розчину його солі за допомогою відновника проміжним осадженням гідроксидів та наступною їх термічною обробкою.

Рис.1 Послідовність стадій лабораторного процесу синтезу цинк(II) оксиду

На першій стадії процесу синтезу готували вихідний розчин прекурсору ZnAc, 26,9 г якого розчиняли у 100 см³ дистильованої води при постійному перемішуванні за температури 50°C для повного розчинення, а потім не вимикаючи перемішування та нагрів, до цих 100 см³ розчину цинк(II) ацетату повільно по краплях додавали 20 см³ 1М NaOH (~5,0-7,0 см³/хв). Після додавання останньої краплі NaOH суміш залишали додатково при постійному перемішуванні та нагріванні при 50°C впродовж 1 години для повної хімічної взаємодії реагентів. Цей процес супроводжувався спочатку помутнінням вихідного розчину, а потім випадінням в осад білих опалесцентних пластівців.

Отриманий осад Zn(OH)₂ відділяли на вакуумному мембранному фільтрі, кілька разів промивали дистильованою водою, висушували в сушильній шафі за температури 70°C впродовж 3 годин, а потім прожарювали в муфельній печі за температури 500°C протягом 3 годин. Цей процес супроводжується формуванням кристалічної решітки та утворенням твердої фази ZnO, як це показано в роботі [3].

Після прожарювання отриманий порошок ZnO подрібнювали в агатовій ступці, переносили в герметичний контейнер і зберігали в ексікаторі з кальцій(II) хлоридом.

Хімічні перетворення, що супроводжують цей процес, можна описати послідовністю хімічних рівнянь, які представлені на Рис. 2.

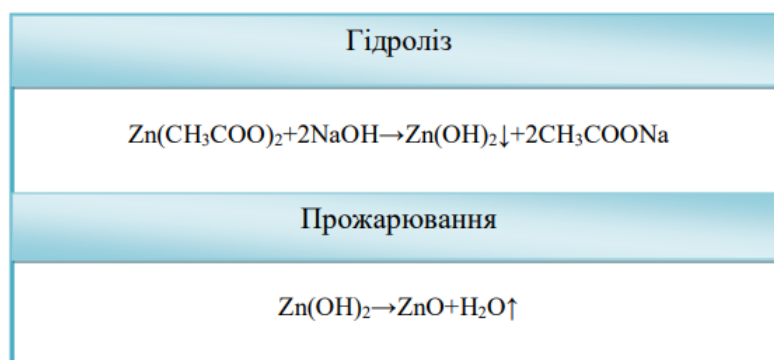

Рис.2 Хімічна схема синтезу

Список використаних джерел:

- [1] Николаева, Н.С., Иванов, В.В. (2010) Синтез высокодисперсных форм оксида цинка: химическое осаждение и термолиз. *Journal of Siberian Federal University. Chemistry* (2), 153-173
- [2] Гуцул, Х.Р., Іваненко, І.М. (2020). Структура і властивості цинку (II) оксиду. Огляд. *Екологічні науки :науково-практичний журнал*, (29). Т. 1., 182–140.
- [3] K. Hutsul, I. Ivanenko THE INFLUENCE OF THE PHOTOCATALYTIC PROCESS ORGANIZATION ON REMOVAL OF CONGO REDDYE. «Екологія. Людина. Суспільство»: збірка тез доповідей XXI Міжнародної науково-практичної конференції (с. 149-150). 21-22 травня, 2020 , Київ, Україна: НТУУ «КПІ ім. ІгорСікорського».

SECTION VIII. SCIENCES BIOLOGIQUES

DOI 10.36074/30.10.2020.v2.02

АНАЛІЗ ВИДІВ РОДИНИ *RANUNCULACEAE* JUSS ФЛОРИ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ «ОЛЕШКІВСЬКІ ПІСКИ» (ХЕРСОНСЬКА ОБЛАСТЬ, УКРАЇНА)

НАУКОВО-ДОСЛІДНА ГРУПА:

Мельник Руслана Петрівна

канд. біол. наук, доцент кафедри ботаніки
Херсонський державний університет

Непрокін Андрій Вікторович

директор
Національний природний парк «Олешківські піски»

Ложкіна Ольга Ігорівна

заст. директора
Національний природний парк «Олешківські піски»

Конюшенко Ірина Павлівна

студентка
Херсонський державний університет

УКРАЇНА

Об'єкти природно-заповідного фонду України, зокрема Національні природні парки, є ядром збереження та відтворення природного біорізноманіття. Досліджуючи родину *Ranunculaceae* флори Херсонської області (України), ми провели декілька спеціальних експедицій протягом вегетаційного періоду в Національний природний парк «Олешківські піски» з метою вивчення даної родини. Результати досліджень ми висвітлюємо в даній статті.

За даними дослідників флори півдня України родина *Ranunculaceae* входить в першу двадцятку [1, 2]. Так, в урбанофлорах південних міст вона займає 14 місце [3]. За дослідженнями Мойсієнко І.І. – у флорі Північного Причорномор'я родина *Ranunculaceae* займає 12 місце [2]. На основі камерального опрацювання зібраних матеріалів, матеріалів інших дослідників [4, 5], складено флористичний список видів родини *Ranunculaceae*, що включає 12 видів, які належать до 7 родів.

Так як ми даємо аналіз видам тільки однієї родини – *Ranunculaceae* – в зв'язку з цим виникає необхідність проаналізувати таксономічну одиницю рангу – рід.

Великим родовим біорізноманіттям характеризується такий типовий бореальний рід, як *Ranunculus* (3 види, або 25% від загальної кількості видів),

що займає перше місце в родовому спектрі родини *Ranunculaceae*. Друге місце ділять між собою роди – *Consolida*, *Ficaria* та *Thalistrum* (по 2 види, по 16,6%), третє – *Caltha* (2 види). Всі інші моновидові роди: *Ceratocephala*, *Myosorus* та *Pulsatilla*.

Географічний аналіз є необхідною складовою дослідження флори будь-якого регіону. Встановлення особливостей поширення видів дає можливість з'ясувати історію формування флори та здійснити прогноз напрямків її подальшої трансформації.

Для географічного аналізу видів родини *Ranunculaceae* флори Парку ми взяли за основу метод класифікації типів ареалів за просторовою тривимірною системою координат Мойзеля [3]. Цей метод успішно апробований литовськими [3] та українськими ботаніками [2, 4]. Даний метод в значній мірі позбавлений суб'єктивності, він дозволяє рівнозначно оцінити всі типи ареалів, виділити визначені групи ареалів (відповідно до характеру і мети досліджень), відобразити їх зональне і регіональне положення, а також ступінь океанічності та континентальності.

Проведений географічний аналіз виявив значну гетерогенність досліджених видів родини *Ranunculaceae*. Провідну роль в зональному спектрі груп ареалів займають види субмеридіональної (30,0%) хорологічної групи. Друге місце займають види з температно-субмеридіональної та борео-субмеридіональної хорологічних груп: 20,0% та 20,0% від загальної кількості видів родини *Ranunculaceae* відповідно.

Аналіз хорологічного спектру регіональних хорологічних груп вказує на значну перевагу давньосередземноморських видів – 30,0% від загальної кількості видів. На другому місці знаходяться циркумполярні і євразійські види (по 20,0%). Третє місце розділяють між собою європейські та космополітні види. Найменшу кількість видів налічують причорноморські і гемікосмополітні – по 1 виду, або по 8,3%. Систематизація видів за кліматичними особливостями ареалів показала, що переважають індиферентні види (55,0%). Велику кількість мають види з континентальним типом клімату. Серед них виділяються евконтинентальний (30,0%) та евриконтинентальний (5,0%) типи ареалу. Кількість видів, ареали яких пов'язані з океанічністю клімату незначна - 10% - євріокеанічних.

Серед досліджених видів родини *Ranunculaceae* за класифікацією Раункієра більшість видів відносяться до криптофітів (33,0%) та гемікриптофітів (33,0%) – трав'янисті рослини, в яких бруньки відновлення розташовані на рівні ґрунту або підстилці.

В цілому аналіз життєвих форм дозволяє встановити наступні особливості біоморфологічної структури. Перш за все треба відмітити, що в спектр груп за типом вегетації дуже гетерогенний. На літньозелені рослини припадає 42,0% (5 видів), вони переважають в дослідженій флорі. Літньозелені рослини також домінують як в зональній індигенній флорі, так і в синантропних. Останнє зумовлено бореальними рисами клімату, тобто наявністю холодного зимового періоду [3,4]. Ефемероїдів в дослідженій – 3 види (25,0%). Ефемери та літньозимовозелені представлені по 2 види (по 16,5%).

Важливою біоморфологічною характеристикою, що відображає екологічні умови в яких розвивається флора є тип будови надземних пагонів. В родині *Ranunculaceae* переважають види з напіврозетковими надземними пагонами (70,0%), яких дещо більше ніж з безрозетковими (20,0%). Видів з розетковими пагонами тільки два.

Особливості кореневої системи повно відображають гідрологічні властивості та характер субстрату. В досліджуваній флорі явно переважають види з мичкуватою кореневою системою (60,0%). Види із стрижневою кореневою системою складають набагато менший відсоток (40,0%) Хоча мичкувата коренева система не характерна для дводольних рослин. Будова підземних органів корелює з типом кореневої системи і також досить наглядно відображає едафічний характер екотопу. Серед видів родини *Ranunculaceae* переважають короткореневищні види, яких налічується 5 (42,0%): *Caltha cornuta*, *Ficaria verna* та ін. Також зустрічаються довгокореневищні та столоноутворюючі, але їх дуже мало (16,6% і 8,3% відповідно). Безкореневищні рослини відносяться, в даному випадку, до однорічних трав'янистих монокарпів.

В своїй роботі ми досліджували 4 типи екоморфи: геліоморфу, гігоморфу, термоморфу та клімаморфу. В кожній екоморфі виділялись екологічні групи, в залежності від норми реакції організму на даний екологічний фактор. До схожих екологічних умов рослини можуть пристосуватись по різному, виробляючи різну стратегію використання наявних та компенсації життєвих факторів, що знаходяться в недостатчі. Тому в межах багатьох екологічних груп можна знайти рослини, які різко відрізняються за габітусом, тобто мають різні життєві форми [5].

Види, які мають схожі адаптивні ознаки по відношенню до режиму освітлення, розглядаються як геліоморфи. Оскільки в південному регіоні переважають відкриті місцезростання, велика кількість видів родини *Ranunculaceae* є геліофітами – 8 видів (66,8%). Чисельність видів в наступних екологічних групах геліоморфи послідовно знижується із зменшенням геліофітності: геліосциофіти – 2 види (16,6%); сциогеліофіти – 2 види (16,6%).

Дуже чуткі рослини до вмісту вологи. По відношенню до цього фактору ми виділили 7 груп серед досліджених видів. Серед гігоморф, рослин, які мають схожі адаптивні ознаки по відношенню до вологості едофону, серед видів родини *Ranunculaceae* домінують ксерофіти 7 видів (58,4%). Високе положення ксерофітів в спектрі гігоморф значною мірою визначається їх природним місцезростанням – зростання на піщаних масивах Парку. Окрім ксерофітів значне представництво мають мезофіти – 3 види (25,0%). Найменшою кількістю видів представлені гігрофіти (2 види, 16,6%): *Myosurus minimus* L. та *Ranunculus sceleratus* L.

Рослини, які мають схожі адаптивні ознаки по відношенню до температурного режиму, належать до термоморф. В складі дослідженої флори мегатермофіти (7 видів, або 58,4%) переважають за числом мезотермофіти (5 видів, або 41,6%), що характерно для бореальних родин, якою є родина *Ranunculaceae*.

Один з досліджених видів занесений до Червоної книги України – *Pulsatilla pratensis* (L.) Mill. [6]

Список використаних джерел:

- [1] Boiko, T., Boiko, P. & Dementieva, O. (2019). An analysis of the current state of dendrological objects protected by the city of Kherson. *19-th International multidisciplinary scientific geoconference SGEM 2019 ISSUE: 6.2*. 343–348. DOI:10.5593/sgem2019/6.2/S27.044.
- [2] Мойсієнко, І.І. (2013). Флористичне багатство та систематична структура флори Північного Причорномор'я. *Чорноморськ. бот. ж.*, 9 (1), 41-56.
- [3] Мельник, Р.П. (2009): Конспект адвентивної фракції урбанofлори Миколаєва. *Чорноморськ. бот. ж.*, 5 (2), 147-162.

- [4] Бойко, Т.О., Дементьєва, О.І. & Котовська Ю.С. (2019). Оцінювання біолого-екологічних властивостей деревних ліан в умовах міста Херсон. *Науковий вісник НЛТУ України*, 29 (5), 31–35. DOI: <https://doi.org/10.15421/40290506>.
- [5] Мельник, Р.П., Садова, О.Ф. & Мойсієнко, І.І. (2016) Біотопи природоохоронного науково-дослідного відділення «Буркути» Національного природного парку «Олешківські піски». *Укр. ботан. журн.*, 73(4), 361-366. doi: 10.15407/ukrbotj73.04.361.
- [6] Федорончук, М.М. (2009). Сон лучний. В Я.П. Дідух (ред.), *Червона книга України. Рослинний світ* (с. 566). Київ, вид-во: Глобалконсалтинг.

DOI 10.36074/30.10.2020.v2.03

КОМБІНАЦІЙНА ЗДАТНІСТЬ БАТЬКІВСЬКИХ ФОРМ ТЮТЮНУ ЗА ОСНОВНИМИ ОЗНАКАМИ ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ

ORCID ID: 0000-00017937-6489

Глюдзик-Шемота Маргарита Юрїївна
кандидат сільськогосподарських наук,
асистент кафедри фундаментальних медичних дисциплін
медичного факультету №2
Ужгородський національний університет

УКРАЇНА

У селекції тютюну значну роль відіграє гетерозис, ступінь прояву якого знаходиться у прямій залежності від схрещування вихідних форм. За літературними даними [4-6] загальна комбінаційна здатність визначається в основному адитивним ефектом дії генів, а специфічна – результат домінантних і епістатичних генів.

Виведення сортів тютюну займає дуже тривалий період – від 18 до 25 років. Навіть при застосуванні реєстрації сортів за даними заявника неможливо прискорити впровадження нових сортів у виробництво. Тому нами налагоджується селекційний процес із виведення гібридів-апоміктів, тривалість селекціонування яких не перевищує 10 років. Без донорів високої продуктивності не можливо налагодити такий селекційний процес. На основі проведеної пошукової роботи проведено діалельне схрещування кращих сортів та визначено загальну та специфічну комбінаційну здатність і встановлено успадкування кількісних ознак .

За останні 10 років активно у Закарпатській області вирощують сорти тютюну угорської селекції Пологі. Тому у діалельне схрещування включено не лише кращі сорти вітчизняної селекції Спектр, Берлей 9/10, Символ 4, Берлей 7 та угорської селекції Пологі шарго.

Визначенням комбінаційної здатності багатьох сортів інтродукованої та вітчизняної колекції займались ряд вчених [3], але саме цей перелік вивчався детально вперше. Експериментально доведено, що сорти з високою комбінаційною здатністю дають у середньому більш високопродуктивні гібриди, ніж сорти з низькою комбінаційною здатністю. Тому добір повинен проводитись з урахуванням комбінаційної здатності.

Загальну комбінаційну здатність (ЗКЗ) визначали, як відхилення середнього значення у гібридів, згрупованих за батьківською і материнською формою. ЗКЗ характеризувала адитивний ефект генотипу батьківських форм. Ефекти ЗКЗ материнських і батьківських форм визначали, виходячи із експериментальних даних гібридів. Генетичну цінність компонентів схрещування визначали порівнянням ефектів ЗКЗ з показниками найменшої істотної різниці (НІР 0,05). Істотно високими ефектами ЗКЗ сортів вважали ті, що перевищують (НІР 0,05=0,81), а для тестерів (НІР 0,05=0,25) при точності досліду 0,5%. Комбінації із значеннями менше (НІР 0,05) мали істотно низьку ЗКЗ, тобто негативно реагували на схрещування з даним набором запилювачів.

При статистично-генетичному аналізі комбінаційної здатності сортів і тестерів, встановлено, що вплив ЗКЗ вивчених сортів становить 21,5%,

тестерів – 8,7%, а СКЗ досліджуваного матеріалу складала 50,6 %. Отже, важливу роль у гібридизації відіграє материнська форма, яка несе у собі високу генетичну цінність у селекційному процесі.

Аналізуючи матеріали встановлено, що високий ефект ЗКЗ за висотою рослин одержано при гібридизації материнських форм Берлей 7 та Берлей 9/10, де ЗКЗ цих батьківських форм становила відповідно 7,35 та 8,76. При аналізі сортів в якості тестерів за комбінаційною здатністю висоти рослин встановлено у загальному високий коефіцієнт у сортів Берлей 9/10 (5,04), Спектр (4,71) та Пологі шарго (1,21). Отже, кращими комбінаціями за висотою рослин були Берлей 7/Берлей 9/10 (209 см), Берлей 9/10 / Берлей 7 (204 см), Пологі шарго /Символ 4 (188 см) та Берлей 7 /Пологі шарго (185,3 см), висота рослин яких у першому поколінні сягала за 170 см. Дещо нижчими були рослини із тестером Спектр, але висота їх була вищою за оптимальну з материнською формою Берлей 9/10 (191,9 см). Гібридні комбінації із сортом Жовтолистий 36 були значно нижчі за інші комбінації, висота рослин яких не сягала 170 см.

При дослідженні гібридних комбінацій за висотою рослин встановлено, що у структурі генетичної мінливості важливу роль відіграли материнська форма (12,6 %), доля батьківської форми незначна (1,6 %), але взаємодія при гібридизації становить 65,5 %. Паратипова мінливість займає досить значне місце і складає 20,3% , генетична мінливість становить 79,7 %.

Висота рослин ознака дуже мінлива у залежності від умов вирощування. За даними вчених [1], ця ознака контролюється декількома самостійними генами з домінуючою або епістатичною дією. Високою специфічною комбінаційною здатністю (СКЗ) володіють гібриди із материнською формою Берлей 7, Символ 4, Пологі шарго та Берлей 9/10 і тестери з цими ж сортами у різному поєднанні. Так, високими показника специфічної комбінаційної здатності характеризуються гібридні комбінації Берлей 7/ Берлей 9/10 (20,95), Берлей 9/10 / Спектр (12,55), Символ 4 / Берлей 7 (9,82), Жовтолистий 36 / Берлей 9/10 (9,95) та Берлей 7/ Пологі шарго (4,89). Дані наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Специфічна комбінаційна здатність за висотою рослин

Батьківський компонент ♂	Материнський компонент ♀						S ² _{ij}	Варіанси
	Берлей 7	Берлей 9/10	Жовтолистий 36	Символ 4	Спектр	Пологі шарго		
Берлей 7	-3,08	21,70	-13,08	9,82	-6,05	-9,31	871,34	214,59
Берлей 9/10	20,95	-2,86	9,95	-3,35	-1,81	-22,88	1084,29	267,83
Жовтолистий 36	-5,18	-14,10	6,12	5,72	-0,55	7,99	359,81	86,71
Символ 4	-4,65	-10,26	2,55	-6,45	-1,41	20,22	585,85	143,22
Спектр	-12,93	12,55	-9,83	-4,83	6,10	8,94	561,84	137,22
Пологі шарго	4,89	-7,03	4,29	-0,91	3,72	-4,95	130,82	29,46
S ² _{ij}	688,02	990,29	429,13	206,07	93,24	1187,20		146,50
Варіанси	168,76	244,33	104,04	48,27	20,07	293,56	146,50	

[авторська розробка]

Комбінації із використанням сорту Пологі шарго з тестерами Жовтолистий 36, Символ 4 та Спектр характеризуються також високими показниками специфічної комбінаційної здатності за висотою рослин. При порівнянні рівня прояву ЗКЗ встановлено низьку здатність сортів Пологі шарго, Символ 4, Спектр

та Жовтолистний 36, але при аналізі СКЗ за висотою рослин виявлено високі показники специфічних ефектів (від 7,99 до 20,22) у поєднанні з іншими більш потужними сортами за цією ознакою.

При аналізі сортів в якості тестерів за загальною комбінаційною здатністю кількості листків встановлено кращі комбінації за кількістю листків були у гібридних комбінацій Жовтолистний 36/Берлей 9/10 (28,2 шт.), Берлей 9/10 / Спектр (30,1 шт.), Спектр /Берлей 9/10 (28,2 шт.) та Спектр /Пологі шарго (27,1 шт.), кількість листків яких у першому поколінні сягала значно за показники батьківських форм та стандарту Соболчський 33.

При оцінці ефекту гетерозису за основними ознаками встановлено, що високою врожайністю характеризуються гібридні комбінації з густолистістю та середнім розміром листка. Використання сортів сорто типу Символ 4 та Спектр дозволяє поєднати у першому поколінні густолистість із середнім розміром листка, що забезпечило високий рівень врожайності. Для одержання високого ефекту гетерозису оцінку вихідного матеріалу за комбінаційною здатністю необхідно спрямувати на виявлення генотипів з високими показниками СКЗ, а добір – на перевагу неадитивних спадкових факторів при високому ефекті генів адитивної дії.

Теоретично формотворчий процес за внутрішньовидової гібридизації, що ґрунтується на незалежному комбінванні генів, є безмежним. Однак різні типи взаємодії генів, явище зчепленого успадкування, генетичні та фізіологічні кореляції значною мірою обмежують потенційну можливість перекомбінвання ознак у гібридних організмів [2].

Висновки. Міжсортна гібридизація і надалі залишається основним методом, який використовується при створенні нових сортів тютюну. Успіх гібридизації значною мірою визначається правильним підбором компонентів схрещування. Тому знання закономірностей мінливості господарсько цінних ознак, які визначають продуктивність і якість вирощеного урожаю, дає можливість ефективніше підбирати вихідні форми для схрещування і проводити добір цінних генотипів.

Селекційні програми створення високопродуктивних сортів мають базуватися на науковому прогнозі розвитку ознак і властивостей, які детермінуються спадково. Тому необхідно знати, як успадковуються ознаки і властивості за певних умов розвитку і повною мірою прогнозувати кінцеві результати гібридизації. Вивчення кількісних ознак, що контролюються полімерними генами дуже ускладнюється внаслідок їх значної мінливості, що зумовлюється умовами середовища, а загальна картина їх успадкування і мінливості маскується модифікуючою дією гетерозису в F1.

Список використаних джерел:

- [1] Василів, Т. В. (2006). Створення вихідного матеріалу для селекції тютюну на підвищення адаптивного потенціалу (дис. Кандидата с.-г. наук). Інститут цукрових буряків УААН. Київ, Україна.
- [2] Гудзенко, В. М. (2012). Вихідний матеріал для селекції ячменю ярого на продуктивність та адаптивність у Ліссостепу України (авторефер. дис. кандидата с.-г. наук). Київ, Україна.
- [3] Носова, П. П. (1973). Вивчення міжсортних гібридів тютюну в різних кліматичних зонах. Збірник наукових праць Краснодару, (158), 3-9, [російська].
- [4] Dunwell, J. M. (1975). Pollen ultrastructure in anther cultures of *Nicotiana tabacum*. III. The first sporophytic division, *Experimental Botanic*. (Vol. 26, pp. 240-252) USA.
- [5] Legg, P.D. (1965). Genetic variation and covariation in *N. tabacum* Synthetic two generations after Synthesis. State agricultural experiment station publications. (Crop. Sci. 5, pp.30-33) USA.
- [6] Robinson, H.F. (1954). An analysis of quantitative Variability in *Nicotiana tabacum*. (Heredity 8, pp. 365-376) USA.

DOI 10.36074/30.10.2020.v2.04

ОСОБЛИВОСТІ ТЕРМОРЕГУЛЯЦІЇ ОРГАНІЗМУ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ПОМІРНОГО КЛІМАТУ

Невмержицький Вячеслав Валентинович
здобувач вищої освіти природничого факультету
Житомирський державний університет імені Івана Франка

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:

ORCID ID: 0000-0002-0014-2960

Онищук Ірина Петрівна
канд. біол. наук, доцент кафедри екології та географії
Житомирський державний університет імені Івана Франка

УКРАЇНА

Терморегуляція у гомойотермних організмів є одним із найважливіших факторів гомеостазу. Порушення теплового балансу може призвести до значних фізіологічних порушень, результатом яких може стати втрата працездатності, свідомості та смерть. Людина постійно перебуває в процесі теплової взаємодії з оточуючим її середовищем. Знання особливостей терморегуляції в різних умовах, в тому числі в умовах помірною клімату дасть можливість краще розуміти механізми адаптації та поведінкових реакцій людини [1].

Люди відносяться до гомойотермних організмів, тобто здатні підтримувати сталу температуру внутрішнього середовища (термічний гомеостаз) незалежно від температури навколишнього середовища, досягається це за рахунок регулювання швидкості обміну речовин та зміни рухової активності. В людському організмі забезпечення температурного балансу здійснюється складнорефлекторними міжсистемними механізмами (реакціями мікроциркуляторного кровоносного русла, потовиділення, регуляцією теплопродукції).

Термостабільність організму забезпечується здебільшого двома взаємодоповнюючими механізмами регуляції – фізичним і хімічним. При небезпеці перегрівання переважно активуються процеси фізичної терморегуляції, що полягають у віддачі тепла в навколишнє середовище. Тоді як хімічна терморегуляція набуває особливого значення при небезпеці переохолодження організму.

В умовах помірною клімату важливим є питання вивчення механізмів збереження температурного балансу організму, як адаптації до перепадів температури у весняно-осінні періоди.

Клімат Житомирського Полісся помірно континентальний, характеризується досить вологим літом і м'якою зимою. Середньомісячна температура січня $-5,7^{\circ}\text{C}$, липня $+18,9^{\circ}\text{C}$. Абсолютний температурний мінімум в межах $-35\text{...}-40^{\circ}$, абсолютний максимум $+35\text{...}+40^{\circ}$. Період з температурою понад $+10^{\circ}\text{C}$ становить 158 днів. Сума активних температур $2390\text{-}2520^{\circ}\text{C}$. Опадів на півночі випадає 600 мм, на півдні - 570 мм на рік, найбільше їх випадає влітку. Висота снігового покриву 20 – 30 см. [3]

Особливостями клімату Житомирського Полісся є наявність таких несприятливих кліматичних явищ як бездошові періоди до 60 днів, можливі посухи і суховії, сильні дощі, що можуть тривати протягом 1-2 діб (рідше 4-6) з градом. Значний вплив на адаптаційні механізми людей і тварин завдають пізні

весняні та ранні осінні заморозки. Взимку можливі низькі температури протягом 25 днів, ожеледь до 15 днів і більше.

Методика досліджень. Дослідження проводились протягом зимово – весняно – літнього періоду 2019 року. Об'єктами дослідження стали молоді люди, віком від 20 до 22 років, що не мають хронічних захворювань серцево-судинної і дихальної систем [2]. Дослідження полягало у вимірюванні температури тіла (термометром, орально), частоти дихання і пульсу двічі на добу: перший раз о 7.00, другий раз о 14.00.

Результати досліджень. Гомойотермні організми краще і ефективніше адаптуються до коливань температури середовища, тому що їх швидкий метаболізм дозволяє швидко регулювати теплоутворення і тепловіддачу відповідно до умов. В січні вранішня середня температура тіла піддослідних становила 35,87°C, денна відповідно 36,32°C, середні значення температурної реакції 0,41. Слід відмітити, що значення середньої температурної реакції в квітні 0,22 при ранішній температурі 36,56°C і денній 36,73°C відповідно. Цікавими виявились результати, які отримали у липні. Так при середньомісячній температурі 25°C температурна реакція піддослідних становила 0,12, тобто має найменші значення (вранішня – 36,78°C, денна – 36,90°C). Результати досліджень наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Адаптаційні реакції тіл піддослідних на зміни температури зовнішнього середовища

№*	Місяць	7.00		14.00		Реакція t°C
		t°C		t°C		
		повітря	тіла	повітря	тіла	
1	січень	-8	35,73±0,08	-5	36,33±0,07	+0,6
	квітень	+8	36,56±0,06	+12	36,76±0,04	+0,2
	липень	+20	36,68±0,03	+25	36,86±0,02	+0,18
2	січень	-8	35,81±0,06	-5	36,53±0,05	+0,75
	квітень	+8	36,42±0,07	+12	36,66±0,03	+0,24
	липень	+20	36,77±0,02	+25	36,92±0,01	+0,22
3	січень	-8	36,20±0,06	-5	36,40±0,07	+0,2
	квітень	+8	36,66±0,06	+12	36,72±0,04	+0,6
	липень	+20	36,98±0,02	+25	37,02±0,02	+0,04
4	січень	-8	35,93±0,05	-5	36,43±0,06	+0,5
	квітень	+8	36,66±0,04	+12	36,76±0,04	+0,1
	липень	+20	36,88±0,01	+25	36,90±0,01	+0,02
5	січень	-8	36,05±0,07	-5	36,43±0,08	+0,38
	квітень	+8	36,56±0,06	+12	36,76±0,03	+0,2
	липень	+20	36,68±0,03	+25	36,83±0,02	+0,15
6	січень	-8	35,63±0,06	-5	36,33±0,05	+0,3
	квітень	+8	36,56±0,06	+12	36,79±0,03	+0,23
	липень	+20	36,79±0,04	+25	36,89±0,03	+0,1
7	січень	-8	36,23±0,05	-5	36,34±0,04	+0,11
	квітень	+8	36,65±0,06	+12	36,75±0,04	+0,1
	липень	+20	36,78±0,02	+25	36,88±0,02	+0,1
8	січень	-8	35,43±0,08	-5	35,83±0,06	+0,4
	квітень	+8	36,46±0,07	+12	36,76±0,03	+0,3
	липень	+20	36,89±0,04	+25	37,10±0,02	+0,21
9	січень	-8	35,77±0,06	-5	36,21±0,08	+0,44
	квітень	+8	36,46±0,06	+12	36,66±0,04	+0,2
	липень	+20	36,71±0,03	+25	36,83±0,01	+0,12
10	січень	-8	35,93±0,07	-5	36,36±0,07	+0,43
	квітень	+8	36,66±0,05	+12	36,71±0,02	+0,05
	липень	+20	36,68±0,03	+25	36,78±0,02	+0,1

Примітка: №* - номер піддослідного

Результати. Прослідковується чітка тенденція до зменшення температурної реакції у піддослідних від 0,41 у січні до 0,12 у липні, що вказує на достатній рівень адаптації до умов помірного клімату.

Необхідно відмітити, що як низькі так і високі температури зовнішнього середовища нівелюються одягом і перебуванням в термостабільних приміщеннях, тому їх вплив не настільки критичний для організму людини, так як у приміщеннях, в основному, підтримується постійна температура, а це вимагає часткової мобілізації резервів організму для збереження температурного гомеостазу. В той же час одяг і температура в приміщеннях, можуть призвести до перегрівання організму, і лише завдяки досконалим механізмам терморегуляції, у людей є можливість підтримувати оптимальну життєздатність в широкому діапазоні зовнішніх температур.

Список використаних джерел:

- [1] Козырева, Т.В. (2006). Адаптивные изменения температурной чувствительности человека в условиях холода, жары и длительной физической нагрузки. *Физиология человека*. Т. 32. № 6. С. 103-108.
- [2] Крупаткин, А.И. (2008). Пульсовые и дыхательные осцилляции кровотока в микроциркуляторном русле кожи человека. *Физиология человека*. Т. 34. № 3. С. 70-76.
- [3] Вилучено з: http://ecology.zt.gov.ua/rd_GRtROO_1-1.htm

DOI 10.36074/30.10.2020.v2.05

ХАРАКТЕРИСТИКА КІЛЬКОСТІ ДІАПАУЗНИХ ЛИЧИНОК ТА ЛЯЛЕЧОК КАШТАНОВОЇ МІНУЮЧОЇ МОЛІ (*CAMERARIA OHRIDELLA* DESCHKA) У РІЗНИХ МІСЦЯХ М. КАУНАСА (ЛИТВА)

Кичак О.О.

магістр 2-го курсу факультету біофізики і фізіології

Кавун Е.М.

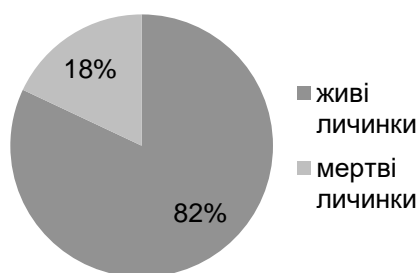
канд. біол. наук, доцент кафедри біофізики і фізіології
Донецький національний університет ім. Василя Стуса

УКРАЇНА

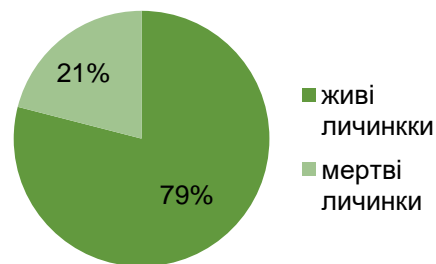
Каштанова мінуюча міль *Cameraria ohridella* Deschka (Lepidoptera, Gracillariidae) – новий інвазійний чужорідний вид для України. Назва походить з середньовіччя, де міною називали потайний хід-підкоп під стінами замку. Аналогічно веде себе і личинка *C. ohridella*, яка вгризається в листову пластинку і там починає свій розвиток.

Під час дослідження була проведена статистика кількості діапаузних личинок та лялечок у різних місцях Каунаса (Литва). За спостереженням, можна зробити висновок що при температурі 10-17°C відбувається активний розвиток личинок із наступним розвитком лялечок.

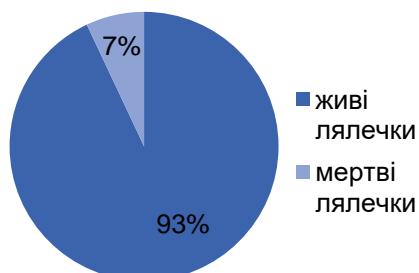
Також під час дослідження було зафіксовано, що розвиток і кількість особин молі залежить від температури. Наприклад, 15 жовтня 2018 року кількість личинок становила 203 при температурі 20°C, а 22 жовтня 2018 року температура становила 8°C, і знайдено було лише 20 особин (Каунас, вулиця Вілейкос (усі дані наведені у діаграмах нижче).

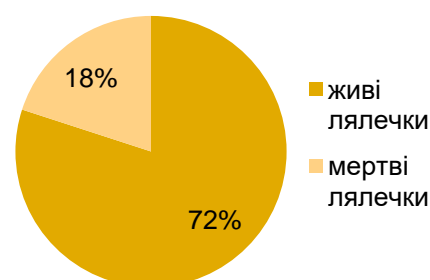
Діаграма 1 Співвідношення личинок на великому листку (t= 15-20°C)

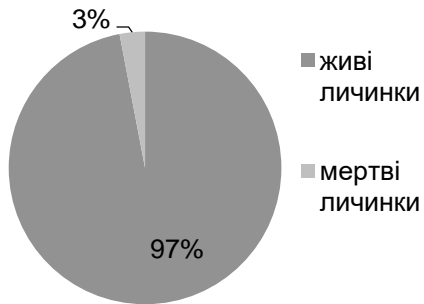
Діаграма 2 Співвідношення личинок на малому листку

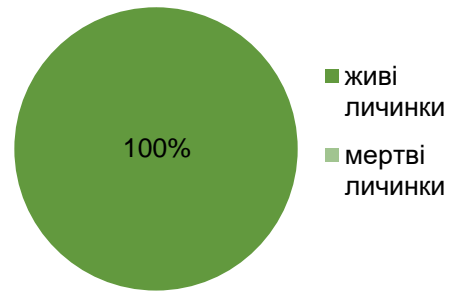
Діаграма 3 Співвідношення лялечок на великому листку (t= 15-20°C)

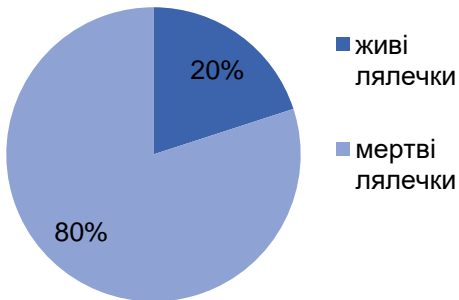
Діаграма 4. Співвідношення лялечок на малому листку

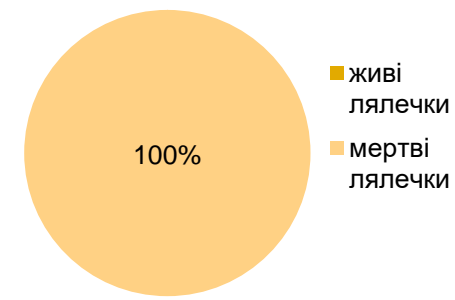
Діаграма 5 Співвідношення личинок на великому листку (t= 10-15°C)

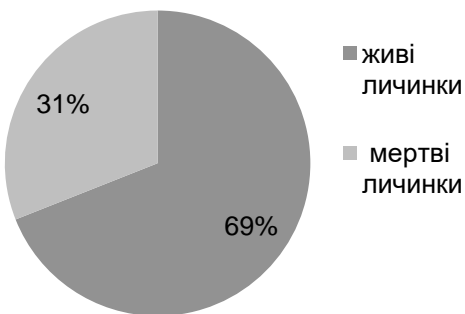
Діаграма 6 Співвідношення личинок на малому листку

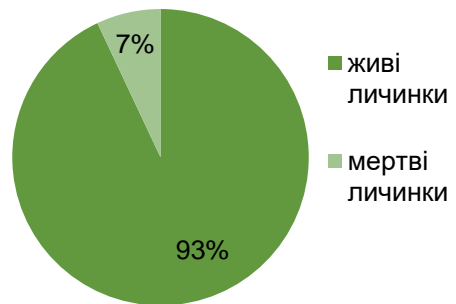
Діаграма 7 Співвідношення лялечок на великому листку (t= 10-15°C)

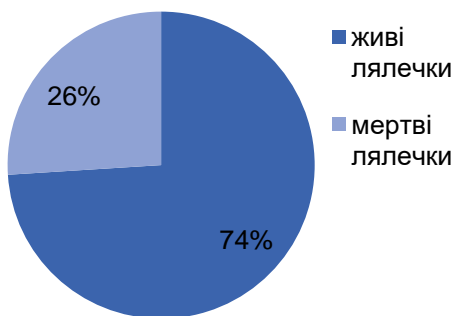
Діаграма 8 Співвідношення лялечок на малому листку

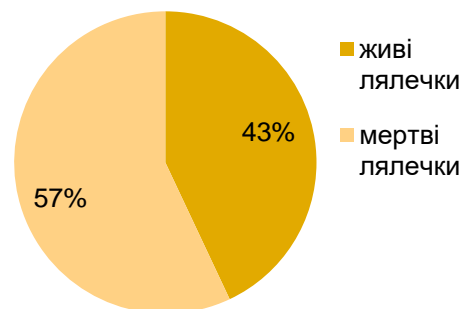
Діаграма 9 Співвідношення личинок на великому листку (t= 5-10°C)

Діаграма 10 Співвідношення личинок на малому листку

Діаграма 11 Співвідношення лялечок на великому листку (t= 5-10°C)

Діаграма 12 Співвідношення лялечок на малому листку

З трьох місць (Ботанічний сад, Домейкав та вулиця Вілейкоса) найменша кількість личинок та лялечок *C.ohridella* у мінах була зафіксована в Ботанічному саду. На території Домейкава зафіксовано середній показник, а на вулиці Вілейкос зафіксовано найбільшу кількість личинок та лялечок.

Проаналізувавши отримані дані, можна зробити висновок, що розвиток молі при температурі 15-20 градусів досить хороший. Більшість личинок переходять у наступні стадії свого розвитку. Далі зниження температури до 10-15 градусів, призводить до 80-90% смертності лялячок. Це пов'язано з тим, що в той час, коли реєстрували дану температуру, відбувалися різкі погодні умови. Також зауважимо, що листя збирали хаотично.

SECTION IX. SCIENCES MÉDICALES

DOI 10.36074/30.10.2020.v2.06

APPARTENANCE AUX TYPOLOGIES HUMAINES CONTRIBUE-T-IL AUX CARACTÉRISTIQUES DU SYNDROME MÉTABOLIQUE?

Elena Tkachenko

candidat en sciences médicales, assistant
Académie médicale dentaire ukrainienne, Département de physiologie

Maxim Prilutsky

assistant
Académie médicale dentaire ukrainienne, Département de physiologie

Mouad Moulim

Étudiant
Académie médicale dentaire ukrainienne, Département de physiologie

UKRAINE

On observe une augmentation d'incidence du syndrome métabolique en France et dans le monde, en particulier chez les femmes [1]. L'obésité est connue pour être l'un des symptômes du syndrome métabolique. Actuellement, un grand nombre de gènes ont été décrits, dont le polymorphisme est associé à l'obésité, et leur nombre ne cesse de croître [2]. Ceux-ci incluent des gènes pour les récepteurs adrénergiques, comme le montrent de nombreuses études dans divers groupes ethniques. Les mécanismes sous-jacents à ces associations avec l'obésité restent largement inexplorés. Cela est dû à l'influence de nombreux facteurs, en particulier: l'âge de la manifestation de la maladie; héritage; hétérogénéité génétique; mode d'action inconnu des allèles; ethnicité; l'âge de la personne testée; le genre; interaction avec les facteurs environnementaux; la nature du régime; activité physique.

L'hyperandrogénie chez les femmes iraniennes a été identifiée comme un puissant facteur de potentialisation dans le développement du syndrome métabolique, et un dépistage obligatoire du niveau d'hormones sexuelles mâles chez les femmes a été proposé pour prévenir le développement du syndrome lui-même et ses complications [3]. Des obstétriciens et gynécologues indonésiens atteints d'ovaires polykystiques ont trouvé une association d'hyperandrogénie avec le plus haut niveau d'hormone anti-mullérienne, et tout cela s'est accompagné du développement du plus haut degré de syndrome métabolique [4]. En Italie, des cas de syndrome polykystique ovarien chez les hommes ont été décrits chez des personnes dont les femmes de la famille souffrent de cette maladie, et ces hommes ont une tendance accrue à développer un syndrome métabolique et de l'acné [5].

Les aspects typologiques ethno-genre et ethno-genre-âge sont vivement reflétés dans les travaux des scientifiques iraniens sur la propagation de ce syndrome dans l'une des villes iraniennes de Yazd, selon les résultats desquels la prévalence

chez les femmes est plus élevée que chez les hommes, et en particulier chez les personnes de plus de 50 ans en raison d'une augmentation des taux d'androgènes et d'une diminution des œstrogènes [6]. Des transplantologues turcs ont signalé le développement d'un syndrome métabolique après une néphrectomie suivie d'une transplantation rénale d'un donneur vivant [7]. Le syndrome métabolique est considéré comme l'un des facteurs de risque de stéatose hépatique en Iran [8] et carcinome hépatique [9]. Les méthodes de traitement les plus récentes sont proposées, par exemple, en Iran, des agonistes du récepteur glucagon-ressembler-peptide-1; l'effet de ce peptide sur le corps est similaire à celui de l'incrétine [10], génistéine isoflavonoïde de soja génistéine isoflavonoïde de soja [11].

Les obstétriciens-gynécologues français accordent une grande attention aux particularités de l'évolution et des résultats de la grossesse dans le syndrome métabolique et ce travail décrit l'aspect ethno-genre-âge (nous ajoutons l'aspect âge, puisque la grossesse et l'accouchement représentent une période d'âge spécifique), et discute également de la relation de l'infertilité avec le syndrome métabolique [12]. En particulier, des problèmes peuvent être associés au diabète gestationnel [13]. Les obstétriciens et gynécologues de Saint-Petersbourg ont consacré un certain nombre de leurs travaux aux questions des caractéristiques de l'évolution de la grossesse, de l'accouchement et de la période néonatale dans le syndrome métabolique, ainsi que de l'évolution de la pathologie extragénitale, de l'histoire obstétricale et gynécologique, de la dynamique des paramètres de laboratoire. En outre, ils ont identifié des indications et des méthodes d'accouchement, y compris par césarienne, évalué l'état des nouveau-nés, les capacités d'adaptation des enfants, ainsi que la structure de la pathologie de la période néonatale, en fonction de la présence d'un syndrome métabolique chez les mères. À la suite d'une série d'études, des normes unifiées de traitement et de gestion de cette catégorie de patientes pendant la grossesse ont été développées [14].

Список использованных источников:

- [1] Berdah, J. (2010). Le femme et le syndrome métabolique. *Réalités en nutrition et la diabétologie*.(27).23-27.
- [2] Ковалёва, О.Н., Виноградова, С.В., Кравченко, Ю.А. (2008). Влияние полиморфизма генов аднерорецепторов на развитие ожирения (обзор литературы). *Журн. АМН України*. 4(3). 450-469.
- [3] Zaeemzadeh, N., Jahanian Sadatmahalleh, Sh., Ziaei, S., Kazemnejad, A., Mottaghi, A., Mohamadzadeh, N., Movahedinejad, M. (2020). Prevalence of metabolic syndrome in four phenotypes of PCOS and its relationship with androgenic components among Iranian women: A cross-sectional study. *International Journal of Reproductive Biomedicine (Iranian Journal of Reproductive Medicine)*. 18(4). 253-264.
- [4] Wiweko, B., Handayani, L.K., Harzif, A.K., Pratama, G., Muharam, R., Hestiantoro, A., Sumapraja, K. (2020). Correlation of anti-Müllerian hormone level with metabolic syndrome events in polycystic ovary syndrome: A cross-sectional study. *International Journal of Reproductive Medicine (Iranian Journal of Reproductive Medicine)*. 18(3). 187-192.
- [5] Di Guardo, F., Ciotta, L., Monteleone, M., Palumbo, M. (2020). Male Equivalent Polycystic Ovarian Syndrome: Hormonal, Metabolic and Clinical Aspects. *International Journal of Fertility and Sterility*. 14(2). 79-83.
- [6] Mozaffari Khosravi, V., Mirzaei, M., Mozaffari Khosravi, H. (2020). Prevalence of Metabolic Syndrome in Adults in Yazd 2014-2015: Results of Yazd Health Study (YaHS). *Journal of Shahid Sadoughi University of Medical Sciences and Health Services*. 27(11). 2123-2131.
- [7] Ferhatoglu, M.F., Atli, E., Gurkan, A. (2020). Kidney Transplantation : Effect of Visceral, Subcutaneous and Retroperitoneal Adipose Tissue on Renal Function After Living Donor Nephrectomy: A Retrospective Analysis of 69 Cases. *Urology Journal*. 17(4). 379-385.
- [8] Dooghaie, M.A., Eslami, P., Razavi Khorasani, N., Moazzami, B., Zahedi Tahrishi, F., Farokhi, E., Makhdoomi Sharabiani, K., Mansour Ghanaei, A., Mehrvar, A., Aghajanpoorpasha, M., Saeedi, S., Iravani, Sh. (2020). Recurrence of fatty liver disease following liver transplantation for NAFLD-related cirrhosis:

- Current status and challenges. *Caspian Journal of Internal Medicine*. 11(4). 346-354.
- [9] Siegel, A.B., Zhu, A.X. (2009). Metabolic syndrome and hepatocellular carcinoma: two growing epidemics with a potential link. *Cancer*. (115). 5651-5661.
- [10] Rameshrad, M., Razavi Bibi, M., Lalau, J.D., De Broe, N.E., Hosseinzadeh, H. (2020). An overview of glucagon-like-peptide-1 receptor agonists for the treatment of metabolic syndrome: A drug repositioning. *Iranian Journal of Basic Medical Sciences*. 23(5). 556-568.
- [11] Ghadimi, D., Hemmati, M., Karimi, N., Khadive, T. (2020). Soy Isoflavone Genistein Is a Potential Agent for Metabolic Syndrome Treatment: A Narrative Review. *Journal of Advances in Medical and Biomedical Research*. 28(127). 64-175.
- [12] Bond, R.T., Nachef, A., Adam, C., Couturier, M., Kadoch, I.J., Lapensee, L., Bleau, G. (2020). Obesity and Infertility: A Metabolic Assessment Strategy to Improve pregnancy Rate. *Journal of Reproduction and Infertility*. 21(1). 34-41.
- [13] Gunderson, E.P., et al. (2010). Duration of lactation and incidence of the metabolic syndrome in women of reproductive age according to gestational diabetes mellitus status: a 20-year prospective study in CARDIA (Coronary Artery Risk Development in young adults). *Diabetes*. (59). 495-504.
- [14] Евтюкова, Ю.Г., Остроменский, В.В., Глотов, А.С., Глотов, О.С., Долгов, Г.В., Ярославский, В.Е. (2012). Метаболический синдром и исходы беременности. *Вестник Российской Военно-медицинской академии*. 4(40). 29-32.

DOI 10.36074/30.10.2020.v2.07

AUTOIMMUNE THYROIDITIS IN PATIENTS WITH CHRONIC HEPATITIS C

Yevhen Nevkhoroshev

graduate of the II medical faculty
Kharkiv National Medical University

Deonis Tkemaladze

graduate of the II medical faculty
Kharkiv National Medical University

SCIENTIFIC ADVISER:

Lilia Bobro

PhD, Associate Professor of General Practice - Family Medicine and Internal Medicine
Kharkiv National Medical University

UKRAINE

Introduction. Viral hepatitis is an urgent problem of modern medicine, but they are characterized not only by liver damage and are a systemic disease that occurs with extrahepatic manifestations [1,2]. Despite the inconsistency of the literature on the relationship between HCV infection and autoimmune thyroiditis, the prevailing view is that HCV may play a role in the development of autoimmune thyroiditis. The incidence of autoimmune thyroiditis (AIT) ranges from 2.8% to 43% in various studies [3]. In most of the subjects (32-43.5%) are diagnostic levels of antithyroid antibodies [4]. The literature describes both direct thyroid damage by the virus and autoimmune-mediated [5,6]. To date, a single prognostic criterion for thyroid damage has not been developed.

Goal. To compare the functional status of the thyroid gland in patients with chronic viral hepatitis C in combination with autoimmune thyroiditis and without it.

Materials and methods of research. The study involved 68 patients, who were divided into three groups: Group I with autoimmune thyroiditis (17), including 6 men and 11 women, the mean age was 47.0 ± 5.0 years; Group II - 26 people (11 men and 15 women) with AIT in combination with CHC, mean age - 38.20 ± 1.95 years; Group III - 25 patients (11 men and 14 women) with CHC, mean age 36.70 ± 6.43 years. All patients underwent a study to determine the level of serum thyroid hormones - TSH, T3, T4 and antibodies to thyroperoxidase (anti-TPO). The diagnosis of CHC was confirmed by PCR with HCV RNA, ELISA, study of biochemical parameters of liver function in the blood (ALT, AST, LF, GGTP, proteinograms). Patients did not receive etiotropic therapy for viral hepatitis. Student's criterion ($p < 0.05$) was used to assess the significance of differences in the compared data.

Results. In patients of group I, the levels of T3 (2.28 ± 1.41 nmol / l), T4 (113.5 ± 6.81 nmol / l), TSH (1.89 ± 1.08 honey / l) were within normal limits. values, and the level of AtTPO (13.62 ± 2.56 IU / ml) slightly exceeded the reference values. In patients of group II levels of T3 (2.29 ± 1.57 nmol / l), T4 (111.75 ± 3.19 nmol / l), TSH (1.74 ± 1.34 honey / l) were also within normal values. The tendency to increase the level of AtTPO in comparison with patients of group I was found in 16 (61.5%) patients of group II (AtTPO 16.03 ± 1.68 IU / ml) and in 15 (60%) patients of group III (15.95 ± 2.47 IU / ml). In 5 (29.4%) patients of group I there was a decrease in T3

total. against the background of a slight increase in TSH. In 10 (38.4%) patients of group II there was an increase in TSH, a decrease in T3zag., In 5 patients - T4vil. In 7 (28,%) patients of group III there was an increase in TSH, a decrease in T3zag and in 2 patients - T4vil. Decreased levels of thyroid hormones in the study group of patients indicate the presence of subclinical hypothyroidism. The largest number of patients with low T3 levels is observed in group II. The results of the study show that the value of TSH is most elevated in patients of groups II and III and higher than in patients of group I, which indicates the activation of thyroid-stimulating function of the pituitary gland on the background of CHC. Significant increase in AtTPO levels in patients with AIT in combination with CHC may be due to the presence of autoimmune inflammatory process in the thyroid gland, which occurs against the background of moderate hepatitis activity, the etiological factor of which is HCV infection.

Conclusions. 1. In patients with CHC, occurring on the background of AIT, hypothyroidism and elevated TSH levels, indicating activation of thyroid function of the pituitary gland. 2. Concomitant CHC complicates the course of AIT. 3. Autoimmune thyroiditis on the background of viral hepatitis significantly more often occurs with subclinical.

References:

- [1] Mayo, M.J. (2002). Extrahepatic manifestations of hepatitis C infection. *Am J Sci.* 325 (3): 135- 148.
- [2] Malik, R., Hodgson, H. (2002). The relationship between the thyroid gland and the liver. *Q J Med.* 95 (9): 559–569.
- [3] Mukhin, N.A. (2006). Selected lectures on internal medicine. M .: Litera.
- [4] Himoto, T., Masaki, T. (2012). Extrahepatic manifestations and autoantibodies in patients with hepatitis C virus infection. *Clin Dev Immunol.* 871401.
- [5] Ko, H.M., Hernandez-Prera, J.C., Zhu H., Dikman, S.H., Sidhu, H.K., Ward, S.C., Thung, S.N. (2012). Morphologic features of extrahepatic manifestations of hepatitis C virus infection. *Clin Dev Immunol.* 2012: 740138.
- [6] Bolotskaya, L.A., Markova, T.P. (2008). Clinical and immunological characteristics of patients with autoimmune thyroiditis. In: *Modern problems of allergology, clinical immunology and immunopharmacology.* M .

DOI 10.36074/30.10.2020.v2.08

COMPARATIVE ASSESSMENT OF THE STUDENTS ATTENTION LEVEL DURING FACE-TO-FACE AND DISTANCE CLASSES

RESEARCH GROUP

Oleksii Kadnai

4th year student of the First medical faculty
Kharkiv National Medical University

Tetiana Mozgova

Doctor of Medical Sciences, Professor
Professor of the Department of Psychiatry, Narcology,
Medical Psychology and Social Work
Kharkiv National Medical University

Iryna Leshchyna

Candidate of Medical Sciences,
Associate Professor of the Department of Psychiatry, Narcology, Medical
Psychology and Social Work
Kharkiv National Medical University

Svitlana Fedorchenko

Candidate of Medical Sciences,
Assistant of the Department of Neuropathology and Neurosurgery
Kharkiv Medical Academy of Postgraduate Education

UKRAINE

Introduction. Everyone needs to focus their attention to get certain information. Many factors affect the level of attention. Medical university students require an increased level of attention during their studies, because the success of future practice depends on it. The life of a medical university student involves many factors that reduce the level of attention during classes, but now we are faced with a new, distance, form of studying that has become a guarantee of student safety during the COVID-19 pandemic. [1]. This form of education has become quite new for medical universities, in this regard, there is a necessity to explore the level of attention of students during offline and online learning [2,4].

Purpose of the study. To conduct a comparative assessment of the level of attention of 4th year students during face-to-face and distance classes at clinical departments.

Materials and methods. The objects of the study were thirty 4th year students of the Medical Faculty, who attended online and offline classes at clinical departments. Psychodiagnostic questionnaire research method was used.

The Munsterberg test, which aims to determine the level of concentration, was chosen as a questionnaire. According to the standard algorithm for evaluating test results, the levels are regarded as: low, medium, high. [3] Students were asked to go through it during breaks between the halves of the classes.

Results. The results of the study showed that during face-to-face classes the levels of attention were distributed as follows: 9 students (30%) had a high level of

attention; the average level of attention was noted in the largest number of students and amounted to 17 students (56.7%); low level of attention was found in 4 students (13.3%).

Data on distance learning were distributed as follows. There was a significant decrease in the number of students with a high level of attention and amounted to 4 students (13.3%). Instead, there was a significant increase in students with an average level of attention, and amounted to 25 students (83.3%). At the same time, only 1 student (3.3%) showed a low level of attention during distance learning.

Conclusions.

1. There are significant changes in the structure of the distribution of attention levels of medical university students during face-to-face and distance learning classes. During distance classes, there was a significant increase in students with average attention, which was accompanied by a decrease in the number of students with high attention by 2.26 times and an even more significant decrease in the number of students with low attention by 4.43 times.

2. Online learning is not an obstacle to successful studying, subject to the willful efforts of students and abide by the usual recommendations to increase attention: getting rid of unnecessary external stimuli, providing isolation from unnecessary digital devices and ensuring an optimal lifestyle.

References:

- [1] Barbara J Patterson & Anne M Krouse (2017). Student outcomes of distance learning in nursing education: an integrative review. *CIN: Computers, Informatics, Nursing*, 5(11), p.475-488 doi: 10.1097/NXN.0b013e3182573ad4.
- [2] Yao Zhang & Haoyu Zhang, Xindong Ma, Qian Di (2020). Mental Health Problems during the COVID-19 Pandemics and the Mitigation Effects of Exercise: A Longitudinal Study of College Students in China. *Int J Environ Res Public Health*, 25(5), doi: 10.1097/NXN.0b013e3182573ad4.
- [3] Максимова Л.А. & Смирнов А.В. (2018). Психологическая диагностика сфер личности. Екатиренбург: Водяха ISBN 978-5-7186-1131-1.
- [4] Shuang-Jiang Zhou & Li-Gang Zhang, Lei-Lei Wang, Zhao-Chang Guo, Jing-Qi Wang, Jin-Cheng Chen, Mei Liu, Xi Chen, Jing-Xu Chen (2020). Prevalence and socio-demographic correlates of psychological health problems in Chinese adolescents during the outbreak of COVID-19. *Eur Child Adolesc Psychiatry*, (29)6 doi: 10.1007/s00787-020-01541-4.

DOI 10.36074/30.10.2020.v2.09

RELATIONSHIP BETWEEN FAMILIES OF PATIENTS WITH DEMENTIA TO DIAGNOSIS AND TREATMENT

Hanna Kozhyna

Doctor of Medical Sciences, Professor, Head of the Department of Psychiatry, Narcology, Medical Psychology and Social Work
Kharkiv National Medical University

Kateryna Zelenska

Candidate of Medical Sciences,
Associate Professor of the Department of Psychiatry, Narcology, Medical Psychology and Social Work
Kharkiv National Medical University

Olha Kaploukh

Postgraduate Students of the Department of Psychiatry, Narcology, Medical Psychology and Social Work
Kharkiv National Medical University

UKRAINE

Relevance: Vascular dementia occurs in the elderly – a mental illness in the process of which the that impares patient's cognitive and mental abilities due to existing somatic diseases that disrupt the integrity of the vascular wall and its permeability. Dementia causes a deterioration in mental abilities, memory, the ability to recognize people and objects, as well as the ability to navigate in time and space, the ability to perform daily activities and communicate with others is gradually reduced. Among other things, the patient suffers from disturbances of consciousness, anger, suspicion and outbreaks of aggression may also occur. This condition limits the abilities of the elderly. Dementia is considered one of the most serious mental illnesses not only for the patient, but also for his family and society [1, 2].

Objective: to determine the attitude of the families of patients with dementia to the diagnosis and treatment in a psychiatric hospital.

Materials and methods: 63 families were diagnosed: 63 patients with dementia who were treated at the Regional Clinical Psychiatric Hospital №3 and 61 members of their families. During the study, we used the following psychodiagnostic techniques: drugs ", " Scale of structured interview to determine the attitude of family members to the disease (psychiatric diagnosis) in a relative. "

Results: according to the method "Type of family attitude to therapy with psychotropic drugs": supporting type – 13.13%, detached type – 18.03% of families, hostile type was in 31.14% of families, manipulative type – 37.70%. According to the method "Scale of structured interview to determine the attitude of family members to the disease (psychiatric diagnosis) in a relative" we received 34.42% with a dramatizing attitude to the disease, 13.13% of families with an adequate attitude to the disease of a loved one and 52.45 % with a destructive attitude to the disease.

Conclusions: The data we obtained cover a very difficult situation in families with dementia, in the future our work will be aimed at establishing a balance in the families of patients with dementia, which in turn will improve the existence of this cohort.

References:

- [1] Shevchenko-Bitenskyi, K. V. (2019). Sotsialne funktsionuvannia patsientiv z haliutsynatorno-paranoidnymy rozladamy pry zmishanykh dementsiakh tiazhkoho stupenia vyrazhenosti [Social functioning of patients with hallucinatory-paranoid disorders in mixed dementia of severe severity]. *Ukrainskyi visnyk psykhonevrolohii*, (27, 3 / 100), 61-64.
- [2] Pinchuk, I. Ya., Kolodieznyi, O. V., Drevitska, O. O., Myshakivska, O. M., Zdoryk, I. F. (2017). Psykhiatrychni tsentry dennoho dohliadu – Perspektyvnyi napriam rozvytku psykhiatrychnoi dopomohy [Psychiatric Day Care Centers – A Prospective Area for the Development of Psychiatric Care]. *Arkhiv psykhiiatrii*, (23, 1 / 88), 74-75.

DOI 10.36074/30.10.2020.v2.10

THE DEGREE OF NERVOUS AND MENTAL STRESS AND ANXIETY IN INTERNALLY DISPLACED PERSONS (IDPED) AND RESIDENTS OF THE KHARKIV REGION

RESEARCH GROUP

Hanna Kozhyna

Doctor of Medical Sciences, Professor,
Head of the Department of Psychiatry, Narcology,
Medical Psychology and Social Work
Kharkiv National Medical University

Kateryna Zelenska

Candidate of Medical Sciences,
Associate Professor of the Department of Psychiatry, Narcology,
Medical Psychology and Social Work
Kharkiv National Medical University

Tetiana Kraskovska

Postgraduate Students of the Department of Psychiatry, Narcology,
Medical Psychology and Social Work
Kharkiv National Medical University

Hanna Zelenska

Assistant of the Department of Physiology
Kharkiv National Medical University

UKRAINE

Topicality. Mental health is one of the prior topics in the work of the World Health Organization. A very important topic is the resettlement of the population in the military situation in the country. The main components of this problem are the lack of positive motivation to change the place of residence and physical inability to stay in the homeland, psychic trauma due to the reasons for moving. Almost immediately difficulties in adapting to a new place may occur, which later determine the formation of a specific experience of internally displaced persons. The main manifestations of such persons are anxiety disorders that occur on the basis of increased mental stress [1].

Purpose: to determine the features of anxiety symptoms depending on the level of nervous and mental stress in IDPs in comparison with the same indicators in the residents of Kharkiv region.

Materials and methods: we conducted a comprehensive examination of 55 patients (1 group consisted of 21 IDP patients, 2 group – 24 patients permanently residing in the Kharkiv region), both sexes, aged 20 – 55 years. Patients were treated on the basis of Regional Clinical Psychiatric Hospital №3. All subjects suffered from anxiety disorders. We used the following psychodiagnostic techniques: hospital scale of anxiety and depression (HADS); questionnaire of nervous and mental stress (NPN) by TA Nemchin; anxiety self-assessment scale Ch.D. Spielberger – Yu.L. Hanina.

Results: HADS scale: subclinical manifestations of anxiety were observed in 33.33% of migrants and 41.67% of locals, clinical manifestations of anxiety – 66.67%

and 58.33%, respectively; subclinical manifestations of depression – 23.81% and 45.83%, respectively, clinical manifestations of depression – 76.19% and 54.17%, respectively. According to the NPN scale: weak nervous and mental stress had 9.52% of migrants and 37.5% of locals, moderate (intensive) – 23.81% and 33.33%, respectively, excessive (extensive) – 66.67 % and 29.17% respectively. On the scale of Ch.D. Spielberger – Yu.L. Khanin's situational anxiety was: low in 4.76% of IDPs and 33.33% of locals; moderate in 52.38% and 45.84%, respectively; expressed – 42.86% and 20.83%, respectively; personal anxiety: low in 14.28% of migrants and 25% of locals; moderate in 47.61% and 54.17%, respectively; expressed – 38.11% and 20.83%, respectively.

Conclusions. Such indicators suggest that the degree of mental stress in IDPs is much higher than in local residents that leads to increased anxiety and depressive symptoms. We believe that more attention should be paid to this fact when conducting psychotherapeutic interventions. The obtained results suggest that in the future it is necessary to develop and implement a comprehensive system of treatment of IDPs with anxiety disorders.

References:

- [1] Wray, N. R., James, M. R., Mah, S. P., Nelson, M., Andrews, G., Sullivan, P. F., Montgomery, G. W., Birley, A. J., Braun, A., Martin, N. G. (2007). Anxiety and comorbid measures associated with PLXNA2. *Arch. Gen. Psychiatry*, (64, 3), 318 – 326.

DOI 10.36074/30.10.2020.v2.11

ДИФЕРЕНЦІЙНІ ЗМІНИ СТОМАТОЛОГІЧНОГО СТАТУСУ У ВІКОВОМУ АСПЕКТІ

ORCID ID: 0000-0002-4586-5177

Стецик Марія Олегівна

старший викладач кафедри ортопедичної стоматології
*Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»*

ORCID ID:0000-0003-1300-4054

Стецик Андрій Орестович

старший викладач кафедри ортопедичної стоматології
*Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»*

ORCID ID: 0000-0002-4590-2863

Костенко Світлана Борисівна

канд. мед. наук, доцент, завідувач кафедри ортопедичної стоматології
*Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»*

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:

ORCID ID: 0000-0002-4590-2863

Костенко Світлана Борисівна

канд. мед. наук, доцент, завідувач кафедри ортопедичної стоматології
*Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»*

УКРАЇНА

Геронтологія – розділ медицини, що вивчає закономірності фізіологічного старіння живих організмів, які відповідають генетичній програмі розвитку індивідуума та проявляються виникненням вікових змін в органах та системах.

Старість – заключний період онтогенезу, який характеризується обмеженням пристосувальних можливостей та реакцій організму, з притаманними йому морфологічними та функціональними змінами у органах та системах (порушення обмінних процесів, поступова втрата можливості самовідновлення).

Рядом наукових досліджень підтверджено пряму залежність процесів старіння від соціально-економічних умов проживання, матеріального благополуччя населення, рівня розвитку охорони здоров'я. Велике значення в превенції передчасного старіння відіграють визначення психологічних та моральних передвісників.

Фізіологічні процеси старіння в твердих тканинах зубів характеризуються відкладанням вторинного дентину, що сприяє потовщенню внутрішніх стінок порожнини зуба та зменшенню її об'єму як в горизонтальному, так і в вертикальному напрямках, в тканинах пульпи збільшується кількість фіброзних волокон, що сприяє склерозуванню та петрифікації, з можливою повною облітерацією просвіту кореневого каналу, в пульпарних судинах спостерігаються атеросклеротичні зміни, також поступово відбувається звуження апікального отвору.

Вікові зміни цементу кореня залежать від жувального навантаження, яке припадає на даний зуб, та характеризуються потовщенням клітинного шару,

внаслідок поширеного напластування. Періодонтальна зв'язка внаслідок дегенеративних змін зазнає атрофії. Зміни, що відбуваються в періодонтальній щілині – звуження її простору, внаслідок збільшення об'єму аппозиційного цементу та атрофічних змін періодонтальної зв'язки призводять до анкілотичного типу з'єднання «зуб-альвеола» замість фізіологічного з'єднання по типу вклинення.

Фізіологічні ознаки старіння тканин пародонта характеризуються поступовим наростанням атрофічних та деструктивних процесів, збільшується кількість основної речовини сполучної тканини, зменшується кількість клітинних і зростає вміст фібрилярних структур, спостерігаються явища фіброзу та склерозування, внаслідок прогресуючої з віком гіпоксії тканин пародонта, відбуваються атрофічні зміни в кістковій тканині альвеолярних відростків (зменшується висота) та дегенеративні зміни в коловій зв'язці зуба, епітеліальне прикріплення зміщується в напрямку верхівки кореня, кісткові стінки зубних альвеол поступово стоншуються.

Фізіологічне стирання зубів – це природне зменшення товщини (висоти) твердих тканин зубів у вигляді появи відполірованих до блиску контактних площадок на проксимальних поверхнях зубів та фасеток стирання на оклюзійних поверхнях.

Вікові зміни кісткових структур щелеп – зменшується товщина окістя альвеолярних відростків та тіла щелеп за рахунок стоншення внутрішнього шару, зменшується кількість капілярів, підсилюється звивистість та відбувається варикозне розширення венул, внаслідок зниження інтенсивності обмінних процесів. Архітектоніка кісткової тканини щелеп зазнає структурних змін в процесі старіння – кісткові балки стоншуються, стають пористими, кісткові трабекули заміщуються жировою та сполучною тканинами, спостерігається розширення кістково-мозкових просторів, відбуваються дегенеративні зміни кісткового мозку (перетворення в жирову тканину), відзначається резорбція кортикального шару кістки в напрямку від центру дозовні.

Остеопороз – це наслідкові фізіологічні обумовлені впливом генетичних та екстремальних факторів процеси старіння, які характеризуються різкою атрофією, розрідженням кісткової тканини зі зменшенням кількості кісткової речовини в одиниці об'єму та змінами її кількісного та якісного складу (співвідношення вмісту кістки – структура органічного та мінерального компонентів білкової маси), розсмоктуванням міжальвеолярних перегородок та зниженням їх висоти, збільшенням різниці між довжиною кореня та глибиною альвеоли.

Окрім структурних змін в кістковій тканині щелеп відбуваються зміни і у їхньому співвідношенні – зменшується між альвеолярний простір, при втраті зубів виникає атрофія нижньої щелепи, атрофічні процеси внутрішньої кортикальної пластинки щелепи виражені більш інтенсивно, ніж зовнішньої. Нижньощелепна альвеолярна дуга за розміром стає більшою за верхню, кут нижньої щелепи стає розлогіший, тупіший, підборіддя різко виступає вперед, стає загостреним, що сприяє формуванню «старечої» прогенії та вкороченню нижньої третини обличчя.

Змінюється позиція та функції язика, відбуваються зміни дна порожнини рота. Спостерігаються наростання атрофічних явищ у верхньощелепних пазухах (збільшується розмір та змінюється форма, внаслідок втрати зубів та атрофії альвеолярного відростка), що супроводжується зменшенням кількості губчастої речовини альвеолярного відростка та різким стоншенням кісткових стінок.

В скронево-нижньощелепних суглобах відбуваються наступні морфологічні зміни: внаслідок втрати зубів чи їх патологічного стирання суглобові голівки нижньої щелепи зміщуються дистально, суглобова ямка сплющується, в суглобовому диску, суглобових голівках та зв'язках спостерігаються дистрофічні зміни та ряд конструктивних перебудов. В зв'язку з змінами функцій жування та ковтання внутрішньосуглобові диски деформуються, суглобові горбики атрофуються (замість 4 шарів, які покривають поверхню голівки нижньої щелепи залишається 2, при цьому зовнішній шар, який складається з колагенової сполучної тканини перетворюється у волокнистий хрящ).

До ознак вікових змін у СНЩС відносяться зміни в синовіальній оболонці, які проявляються появою хрящоподібних клітин (сплощення середини хрящової поверхні та дегенеративні зміни клітин), вакуолізацією, гомогенізацією та звапненням місць прикріплення суглобової капсули до кісткової основи (обумовлює підвищену рентгенконтрастність контурів голівки та суглобової ямки), незначне звуження суглобової щілини (рентгенологічно), деформація суглобових голівок, поява узур на поверхнях покритих хрящем.

Вікові зміни м'язів відбуваються внаслідок зменшення кількості білків у м'язових волокнах, відбувається їх молекулярна перебудова, зменшується споживання кисню м'язовою тканиною, знижується окисна здатність, що призводить до атрофії м'язових волокон та збільшення кількості сполучної тканини.

Зміни слизової оболонки порожнини рота: слизова оболонка порожнини рота набуває сірувато-білого кольору, внаслідок зроговіння багат шарового плоского епітелію, зменшується кількість еластичних волокон, колагенові волокна зазнають гіалінізації (виникає сухість та втрата рухомості слизової оболонки). Слизова оболонка твердого піднебіння потовщується, стає пухкою, втрачає зв'язок з підлеглими тканинами (кістковою основою). Склепіння піднебіння сплющується, вкорочується в сагітальному напрямку, верхньощелепні горби виражені слабо, піднебінний торус, внаслідок атрофії слизової оболонки, виражений добре.

Покривний епітелій слизової оболонки щік та губ стає виражено атрофічно-зміненим – стоншений епітеліальний пласт (за рахунок шипуватого та базального шарів), зменшуються розміри клітин, згладжуються епітеліальні гребінці, підвищується кількість мітозів, знижується кількість нервових закінчень (фіброз та фрагментація), в підепітеліальній сполучній тканині потовщуються та склерозуються волокна, зменшується кількість клітин.

Слинні залози у віковому аспекті характеризуються звуженням просвіту вивідних проток, малі слинні залози зазнають регресії, часткової атрофії секреторних відділів, спостерігається збільшення кількості волокнистої сполучної тканини, секрет слинних залоз стає нейтральним або лужним, швидкість секреції та об'єм слиновиділення знижується (ксеростомія), рН зменшується.

Язик стоншується, зменшується його мобільність, гнучкість та рухомість, що впливає на реакції під час дії температурних та механічних подразників, відзначаються ознаки зроговіння, замість м'язових волокон утворюються замісні обширні прошарки жирової тканини.

Лицеві ознаки старіння: шкіра губ зазнає ряду специфічних змін – роговий шар потовщується, епідерміс стоншується, втрачається об'єм та яскравість, атрофічні зміни виникають в пухкій сполучній тканині, зменшуються сосочки та

стоншується сітчаста структура, атрофуються колагенові та зникають еластичні волокна, зовнішня поверхня губ утворює радіальні (кісетні) вертикальні та віялоподібні складки, ротова щілина утворює майже пряму лінію. В зв'язку з втратою м'язового тонуусу відзначається відвисання нижньої губи, носо-губні складки та підборідні борозни поглиблюються, в кутах рота та очей утворюють заломки та зморшки. Дані зміни в конфігурації обличчя виникають внаслідок порушення субепітеліальних еластичних структур та колагенізації тканин.

Висновки: Всі вище зазначені вікові зміни ведуть до поступового зниження регенеративної та компенсаторної здатностей слизової оболонки, внаслідок чого в перебігу запальних процесів тканин пародонта зокрема, превалює хронічний компонент з в'ялотекучим та затяжним характером.

Список використаних джерел:

- [1] Борисенко, Л.Г. (2005) Особенности стоматологического статуса и методы лечебно-профилактической помощи населению пожилого возраста. *Учебно-методическое пособие*, 56.
- [2] Камиева, Н.А. & Каусова, Г.К. (2018) К вопросу возрастных изменений в полости рта у лиц пожилого возраста (обзор литературы). *Vestnik KazNMU*, (3), 98-100.
- [3] Виллерсхаузен-Цённохен, Б. (2000) Изменение тканей ротовой полости в пожилом возрасте. *Клиническая стоматология*, (3), 58-63.

DOI 10.36074/30.10.2020.v2.12

ДОСЛІДЖЕННЯ ЯКОСТІ СНУ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ

Гармаш Ірина Віталіївна

здобувач вищої освіти І медичного факультету
Харківський національний медичний університет

Дегтяр Кирило Олександрович

здобувач вищої освіти І медичного факультету
Харківський національний медичний університет

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:

Герасименко Ольга Ігорівна

канд. біол. наук, доцент, доцент кафедри гігієни та екології №1
Харківський національний медичний університет

УКРАЇНА

Актуальність теми. Сон – це важливий фізіологічний процес, спрямований на відпочинок організму та обробку інформації, отриманої протягом дня. Здоровий сон підтримує працездатність та забезпечує зміцнення імунної системи. Згідно з рекомендаціями МОЗ, тривалість сну підлітків віком 13-18 років повинна складати 8-10 годин, а дорослих людей – не менш, ніж 7 годин [1].

Навчання студентів-медиків супроводжується значними розумовими навантаженнями та потребує великої кількості годин на опрацювання матеріалу, через що студенти часто стикаються з проблемою браку часу на повноцінний сон [2].

Мета дослідження – оцінка гігієни сну серед студентів медичних спеціалізацій.

Матеріали та методи дослідження. Нами було проведено анкетування студентів-медиків 1-6 курсів Харківського національного медичного університету та Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. У дослідженні взяли участь 90 опитуваних віком від 17 до 23 років, із них 66 осіб жіночої статі (73,3 %) та 24 особи – чоловічої (26,7 %).

Результати дослідження. Середня тривалість нічного сну у 42,2 % студентів складає 6 годин, у 24,4 % – 7 годин, порівну – 5 та 8 годин – у 13,3 % студентів, у 4,4 % респондентів – лише 4 години, порівну – 9 та 11 годин – у 1,1 % опитуваних. 51,1 % респондентів зазвичай лягає спати після опівночі, 42,2 % – в інтервалі від 23-ої години до опівночі, та лише 6,7 % студентів лягає спати до 23-ої години. На питання: «Чи лягаєте ви і встаєте в один і той же час?», 14,4 % опитуваних обрали відповідь «майже завжди», 52,2 % – варіант «частіше за все», 21,1 % – «інколи» та 12,2 % – відповідь «майже ніколи».

Лише 6,7 % студентів майже завжди прокидаються бадьорими, 22,2 % відчують вранці бадьорість частіше, ніж сонливість, 41,1 % опитуваних частіше за все в ранці почувають себе сонливими, а 30 % майже завжди відчують, що не висипаються. На питання «Чи відчуваєте ви сонливість удень?», 14,4 % студентів відповіли «майже завжди», 31,1 % – «часто», 48,8 % – «інколи», та 6,7 % респондентів обрали варіант «не відчуваю». При цьому 8,9 % опитуваних часто сплять удень, 46,7 % – інколи та 44,4 % – ніколи.

Більшість студентів – 53,3 % – часто намагаються виспатися на вихідних за ті часи, які вони недоспали протягом навчального тижня, 23,3 % роблять це інколи, 23,3 % опитуваних стверджують, що майже ніколи.

22,2 % студентів-медиків майже завжди продовжують вивчати матеріал після 23-ої години вечора, 38,9 % – часто, 18,9 % – інколи, та 20 % респондентів майже ніколи не займаються навчанням після 23-ої години. 23,3% студентів окрім навчання ще мають роботу, з них 47,6 % працюють у нічні години.

Серед опитуваних 46,7 % обов'язково провітрюють кімнату перед тим, як лягти спати, 23,3 роблять це часто, 16,7 % – інколи, 13,3 % – майже ніколи. Майже всі студенти (94,4 %) користуються комп'ютером або смартфоном перед сном, лише 1,1 % не користується ними за годину до сну, та 4,4 % – за пів години до сну.

73,3 % досліджуваних сплять у повній темряві, з них 95,5 % вимикають усі прилади, а 4,5 % – надягають маску для сну; у 12,2 % опитуваних у кімнаті горять лампочки від приладів, 13,3 % студентів зазначили, що до них потрапляє світло ліхтарів з вулиці, а 1,1 % відповіли, що до нього вночі потрапляє світло з інших кімнат.

На питання «Чи з легкістю ви засинаєте перед іспитами чи важливими парами?» 26,7 % відповіли «так», 32,2 % – «інколи довго не можу заснути або прокидаюся вночі», 22,2 % – «часто довго не можу заснути або прокидаюся вночі», 15,6 % – «майже завжди довго не можу заснути або прокидаюся вночі», 3,3 % обрали відповідь «майже завжди не сплю всю ніч».

Висновки. Більше половини опитаних студентів-медиків уночі сплять менш, ніж 7 годин та лягають спати після опівночі, що призводить до недосипання та поганого самопочуття. Серед опитуваних відмічається тенденція до «відсипання» на вихідних, проте ця дія не здатна компенсувати здоровий нічний сон та може призвести до збою режиму дня. Майже всі студенти використовують комп'ютер або смартфон перед сном, що шкідливо впливає на ЦНС, органи зору, та може викликати проблеми із засипанням. Більшість студентів тією чи іншою мірою скаржаться на порушення сну перед іспитами чи важливими парами, що є наслідком стресу та нервового напруження. Дослідження показало, що студентам-медикам необхідно більше уваги приділяти гігієні сну, адже здоровий повноцінний сон – це запорука гарного самопочуття та високої продуктивності.

Список використаних джерел:

- [1] Цыган, В.И., Богословский, М.М., Апчел, В.Я., Князькин, И.В. (2006). *Физиология и патология сна*. Санкт-Петербург: Спецлит.
- [2] Ковров, Г.В., Вейн, А.М. (2004). *Стрессы и сон у человека*. Москва: Нейромедиа.

DOI 10.36074/30.10.2020.v2.13

ОСОБЛИВОСТІ РЕНТГЕНОДІАГНОСТИКИ ХІЛОТОРАКСУ

ORCID ID: 0000-0001-7425-7421

Гуманець Карина Романівна

здобувач вищої освіти IV медичного факультету
Харківський національний медичний університет

ORCID ID: 0000-0002-3602-6275

Марченко Ірина Олександрівна

здобувач вищої освіти II медичного факультету
Харківський національний медичний університет

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:

ORCID ID: 0000-0002-3619-2927

Човпан Ганна Олексіївна

канд. фіз.-мат. наук, доцент, доцент кафедри медичної та біологічної фізики і
медичної інформатики

Харківський національний медичний університет

УКРАЇНА

Хілоторакс є рідкісним, але серйозним захворюванням, яке часто загрожує життю. Воно зустрічається в будь-якому віці з частотою до 2,5% від загальної кількості хворих із захворюваннями органів грудної клітини. Що стосується летальності при даному захворюванні, то в даний час загальна летальність при хілотораксі різної етіології, за різними даними, коливається від 2,1 до 50%. Особливістю перебігу хілотораксу є його резистентність до лікування і поява низки порушень, пов'язаних зі значними втратами білків, жирів, електролітів, імунних агентів. Таким чином, важливим є своєчасне діагностування даного захворювання [1].

Хілоторакс — це ексудативний плевральний випіт, що містить лімфу, багату тригліцеридами і хіломікронами, які надходять в результаті всмоктування жирів з кишечника по шляхах лімфовідтоку в грудну лімфатичну протоку [2]. Клінічна картина синдрому визначається кількістю і характером накопиченої в плевральній порожнині рідини, одно або двобічною локалізацією патологічного процесу, а також величиною компресійного ателектазу легені і наявністю зміщення під тиском рідини органів середостіння в здоровий бік.

Клінічне визначення накопичення рідини в плевральній порожнині є показанням для проведення рентгенологічного дослідження, при якому визначається гомогенне затемнення на боці ураження з характерною опуклою у вигляді меніска лінією, спрямованою дугою в бік затемнення. При великих в обсязі випотах, що затемнюють весь геміторакс, визначається зміщення органів середостіння в сторону, яка протилежна патологічному процесу. У складних діагностичних випадках проводиться рентгенографія органів грудної клітини в положенні пацієнта лежачи на хворому боці - латерографія. Цим дослідженням при наявності вільної рідини визначається її розтікання внизу по грудній стінці у вигляді смужки затемнення з верхнім горизонтальним рівнем. Однак рентгенологічні зміни виявляються лише при накопиченні в плевральній порожнині більше 100-200 мл рідини. Меншу кількість рідини можна виявити ультразвуковим дослідженням грудної клітини в передбачуваному місці - в кількості більше 10-50 мл [3].

Отже, хілоторакс - досить рідкісна патологія, яка може призводити до глибоких респіраторних, обмінних і імунологічних порушень в організмі, що ставлять під загрозу життя пацієнта. Для своєчасного виявлення захворювання широке використання набула рентгенографія легенів, за допомогою якої визначається наявність випоту в плевральній порожнині, стиснення легені і зміщення середостіння. Однак, для з'ясування причин хілотораксу необхідним є використання додаткових методів діагностики.

Список використаних джерел:

- [1] Касьянова, Н. Ю. (2017). *Дифференциальная диагностика и результаты лечения хилоторакса после операций на сердце и аорте* (дис. ... кандидата мед. наук). ФГБУ Национальный научно-практический центр сердечно-сосудистой хирургии имени А.Н. Бакулева. Москва, Россия.
- [2] Чучалин, А.Г. (2013). *Пульмонология: национальное руководство*. Москва: ГЭОТАР-Медиа.
- [3] Ильницкий Р. И., Сахарчук И. И., Дудка П. Ф. (2004). Синдром плеврального выпота: дифференциальная диагностика и лечебная тактика. *Український пульмонологічний журнал*, (3), 64-68.

DOI 10.36074/30.10.2020.v2.14

ПСИХОГІЄНА, ЯК РОЗДІЛ НАУКИ НАЦІЛЕНИЙ НА ПОПЕРЕДЖЕННЯ ВИНИКНЕННЯ ДЕПРЕСІЇ, ІПОХОНДРІЇ ТА АСТЕНІЇ

Тереник Софія Анатоліївна

здобувач вищої освіти третього медичного факультету
Харківський національний медичний університет

ORCID ID: 0000-0002-3438-5709

Старусева Вікторія Вадимівна

канд. мед. наук, доцент, доцент кафедри гігієни та екології №1
Харківський національний медичний університет

УКРАЇНА

На разі увесь світ потерпає від пандемії коронавірусу (COVID-19). Кожен із нас повністю змінив своє буденне життя. Студенти та школярі перейшли на дистанційне навчання, обмежили себе у спілкуванні з друзями, багато часу проводять у замкненому просторі перед комп'ютером або телефоном, сидючи на одному місці. Люди похилого віку у зв'язку з тим, що мають багато хронічних захворювань, знижений імунітет та велику схильність до важкого перебігу цієї хвороби, тепер увесь час повинні перебувати у квартирі та зменшити коло свого спілкування, обмежуючись тільки телефонними розмовами. Дорослі люди знаходяться в постійному стресі, адже незрозуміла ситуація у світі, карантин, дистанційна робота та постійна тривога за близьких зовсім «вибиває з колії». Усі події та все, що нас оточує залишає свій відбиток на нашій нестійкій психіці. Та що ж з цим робити? Як не втратити гармонію та спокій коли навколо цілковитий хаос?

Цими питаннями уже багато років займаються в області психогієни. Психогієна – це наука, яка займається дослідженням впливу зовнішнього середовища на психічне здоров'я людини. Її головними цілями являються формування, збереження та укріплення стійкого душевного та психічного стану особистості.

Ця область медицини дуже тісно пов'язана з психопрофілактикою, психокорекцією та психотерапією в яких використовуються прийоми й методи, які дозволяють виявити та усунути відхилення у психічній діяльності й сприяють гармонізації індивідуума. [1]

Отже, психопрофілактика націлена на попередження виникнення донозологічних станів, які передують розвитку психічних розладів. Тобто для того, щоб запобігти виникненню психічних захворювань та виявити проблему на ранньому етапі, потрібно виявити джерело несприятливих соціально-психологічних умов, в яких людина перебуває щоденно. Це можуть бути інформаційні перевантаження, конфлікти у сім'ї або на роботі, неправильне виховання у дитинстві, відсутність розваг та позитивних емоцій, особисті страхи, психічні травми та багато іншого.

Цими питаннями займаються психіатри, психотерапевти та клінічні (медичні) психологи, які все частіше стикаються з такими станами, як депресія, іпохондрія та астенія.

Депресія – це поширений психічний розлад. Дослідження показали, що у світі від неї страждає приблизно 264 мільйони людей різних вікових груп. [2]

За деякими даними за останні 15-20 років кількість людей, які страждають на депресію збільшилась з 5-7 % до 23-25%. На думку експертів ВООЗ до 2021 року депресія вийде на перше місце за кількістю днів тимчасової непрацездатності, випередивши серцево-судинні захворювання. Припускають, що через декілька років препарати-антидепресанти будуть пити так само часто, як вітаміни. [3]

Але потрібно вміти розрізнати поганий настрій та депресію. Адже зміни настрою можуть виникати у зв'язку з несприятливими обставинами, бар'єрами на нашому життєвому шляху або невдачами. А от депресія – це затяжний стан, який буде характеризуватися відчуттям туги, смутку, апатії, пригнічення, нудьги, душевного болю. Також повністю змінюються погляди на життя: людина втрачає інтерес і сенс життя, починає сприймати тільки негативні емоції, відчуває повне розчарування в собі та речах, які раніше приносили задоволення. Тобто, індивід поринає в стан повної байдужості та пригнічення.

А ось іпохондрія – це стан людини, при якому вона вважає, що хвора тією чи іншою хворобою. Це хвороба при якій стан людини являється самостійним симптомом. Іпохондрія зустрічається у 10% населення й вважається психічним розладом який підлягає лікуванню лікарями-психіатрами. [4]

Пацієнт із цією хворобою буде яскраво та емоційно описувати ознаки хвороби, якої в нього насправді немає. Такі люди не можуть позбутися нав'язливих та пригнічуючих думок, вони не вірять лікарям та можуть займатися самолікуванням, постійно думають про смерть та уникають контакту з людьми, оскільки переймаються за своє здоров'я.

Як депресія так й іпохондрія можуть призводити до незворотних наслідків, якщо вчасно не виявити та не почати психокорекцію та психотерапію.

Депресія може перетікати у серйозні нервово-психічні захворювання, емоційне та психічне виснаження (астенія), порушення сну та апетиту, загострення хронічних та розвиток нових захворювань і найстрашніше, що може статися – це самогубство.

Щороку приблизно 800000 людей гинуть у результаті самогубства – друга за значущістю причина смерті серед людей у віці 15- 29 років. [2]

Небезпека іпохондрії полягає в розвитку справжніх захворювань, соціальної дезадаптації, розвитку іпохондричної шизофренії, параної, іпохондричного розладу, неврозу, депресії, а самолікування, частіше за все серйозними препаратами, призводить до порушення роботи організму в цілому.

Результатом гострого нервового виснаження на фоні депресії, іпохондрії та перенесених захворювань являється астенія. Тобто затяжний стан нервових розладів змінюється патологічною хронічною втомою. При астенії людина відчуває повне безсилля, організм працює на межі своїх можливостей, кожен крок дається важко, відчувається слабкість, порушення сну, зміни настрою. Несприятливим перебігом астенії вважають неврастенію, при такому стані хворий потребує негайної медичної допомоги.

Отже, після виявлення психічних порушень, а це доцільно зробити на ранніх етапах, необхідно провести психокорекцію та психотерапію. Ціллю психокорекції являється вплив на психологічний стан людини, для встановлення змінених та спотворених принципів мислення й поведінки для подальшого усвідомлення хворим його проблеми та допомога у її корекції, що призведе до повернення у гармонійне та здорове життя. А психотерапія

направлена на вирішування емоційних, особистих, соціальних та цілого ряду інших проблем, які зустрічаються у нашому житті. Психотерапію проводить спеціаліст-психотерапевт при встановленні особистого контакту з пацієнтом через бесіди, обговорення, активне вислуховування хворого. При тяжких випадках потрібне залучення вже психофармакологічних методів лікування.

Але найголовнішим у психогієні для підтримки гармонійного психічного стану вважається дотримання здорового способу життя.

Здоровий спосіб життя – це поведінка, яка базується на науково обґрунтованих санітарно-гігієнічних нормативах, направлених на досягнення фізичного й психічного комфорту, укріплення й збереження здоров'я, активізацію захисних сил, забезпечення високого рівня працездатності, активне довголіття. [1]

Тобто кожен з нас повинен організувати умови праці, які дозволяють запобігати психічних та фізичних перевантажень, дотримуватися чергування праці й відпочинку, підтримувати раціональне харчування, повноцінний сон, відмовитись від шкідливих звичок, сформувати своє дозвілля, створити гармонійну атмосферу в сім'ї, позитивно відноситись до себе та оточення, мотивувати себе на успіх, усвідомлювати проблеми та обирати конструктивні шляхи їх вирішення.

Отже, усі ми зараз переживаємо не найкращі часи й знаходимося під впливом несприятливих факторів, як соціальних так й біологічних. Але ми повинні пам'ятати, що наше здоров'я та гармонійний психічний стан залежить тільки від нас самих. Кожен з нас не застрахований від стресу, депресії, іпохондрії чи астенії. Але для попередження виникнення цих станів, які можуть спричинити необоротні наслідки, ми повинні дотримуватись психогієни, яка націлена на укріплення нашого психічного стану та здоров'я в цілому.

Список використаних джерел:

- [1] ГОСВ.ВУ. «Гродненська університетська клініка» Заклад охорони здоров'я. (2018). Вилучено з: <http://gocb.by/health/psihogigiena.html>
- [2] Всесвітня організація охорони здоров'я. (2018). Вилучено з: <https://www.who.int/ru/news-room/fact-sheets/detail/depression#>
- [3] ФБУЗ. «Центр гігієнічної освіти населення» Росспоживнагляд. (2019). Вилучено з: <http://cgon.rospotrebnadzor.ru/content/63/619/>
- [4] Гладких, І., (2019). Іпохондрія: причини ознаки та симптоми. А ви – іпохондрик? CogniFit. Вилучено з: <https://blog.cognifit.com/ru/%D0%B8%D0%BF%D0%BE%D1%85%D0%BE%D0%BD%D0%B4%D1%80%D0%B8%D1%8F/>

SECTION X. VÉTÉRIINAIRE

DOI 10.36074/30.10.2020.v2.15

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИКЛАДАННІ ФАРМАКОЛОГІЇ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ

Жванія О.І.

викладач спеціальних дисциплін,
ВСВ «Козелецький фаховий коледж ветеринарної медицини
Білоцерківського національного аграрного університету»

УКРАЇНА

Ветеринарна фармакологія – експериментальна наука, яка вивчає зміни в живому організмі під впливом лікарських засобів для використання їх у практиці ветеринарної медицини та пошуку нових ефективних лікарських засобів.

Фармакологія, будучи фундаментальною наукою в системі вищої ветеринарної освіти, фактично є сполучною ланкою між теоретичними і клінічними дисциплінами. Незважаючи на її важливість як базової ветеринарної науки, фармакологія завжди була складним для розуміння та вивчення дисципліни, своєрідним «наріжним каменем» для студентів.

Труднощі у студентів виникають у зв'язку із необхідністю освоєння значної кількості матеріалу в стислі терміни [2]. Для цього вони повинні вміти користуватися великим об'ємом базових знань, отриманих раніше. Науковою основою фармакології є насамперед фізіологія, а також такі біологічні дисципліни, як патологічна фізіологія, мікробіологія, хімія, біохімія та ін. Без достатнього рівня знань із цих базових дисциплін неможливо правильно орієнтуватися у складних процесах, які відбуваються в організмі тварини, а отже, обґрунтовано призначати лікарські засоби з лікувальною або профілактичною метою. З іншого боку, фармакологія є основою сучасної терапії, що вимагає знання етіології, патогенезу та клініки практично усіх хвороб тварин.

Окрім цього, фармакологія є наукою, яка найбільш динамічно розвивається з кожним роком. Арсенал лікарських засобів постійно зростає. У Державному реєстрі лікарських засобів України в 2020 році зареєстровано близько 13 тис. 687 лікарських засобів. Щорічно в світі схвалюється близько 26 нових ліків, з яких третина – інноваційні, перші в своєму фармакологічному класі [1]. Безумовно, такий обсяг інформації важкий для сприйняття та запам'ятовування, і тому фармакологію справедливо відносять до однієї з найскладніших ветеринарних дисциплін. З іншого боку, такий високий темп розвитку фармакології та зростання кількості лікарських засобів кидають виклик не стільки сучасному поколінню студентів, скільки викладачам-фармакологам [1]. І успішне його подолання можливе тільки в разі принципової зміни підходів до процесу викладання дисципліни. Одним із завдань вищої освіти є виховання самостійно і творчо мислячого лікаря здатного вирішувати сучасні завдання

ветеринарної медицини. Цьому може сприяти використання практично-орієнтованої системи навчання. Одним зі способів вирішення цього завдання є використання інтерактивних методів у навчальному процесі студентів ветеринарної медицини.

Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблем на основі аналізу обставин і відповідної ситуації. При цьому і студент, і викладач – суб'єкти навчального процесу, де викладач частіше виступає лише в ролі організатора процесу навчання, лідера групи, що забезпечує умови для ініціативи студентів, і найчастіше його називають модератором [1]. При такому інтегрованому підході, що передбачає тісний взаємозв'язок між фармакологією та іншими теоретичними та клінічними дисциплінами, фармакологічний матеріал оживає, стає більш логічним, послідовним, що сприяє його запам'ятовуванню, а в майбутньому – осмисленому використанню на практиці. Найбільшого поширення у ветеринарній освіті серед інтерактивних методів навчання здобув «кейс-метод» (case-study) і проблемно-орієнтоване навчання (problem based learning) [2]. Головним чином, ці методи успішно використовуються для викладання клінічних дисциплін, проте ситуаційні завдання з пошуком інформації для її вирішення можна застосувати і в процесі вивчення фармакології.

Доцільність використання у ветеринарній освіті методу кейс-методу (методу ситуаційного навчання) можна обґрунтувати наступним:

1. Ветеринарна фармакологія, на відміну від точних наук, носить переважно неоднозначний (плюралістичний) характер, оскільки на поставлене питання може бути кілька відповідей, що наближаються до найбільш оптимального залежно від певних умов (індивідуальний підхід до вибору препаратів та методів лікування для кожного окремого пацієнта). При цьому ми відразу відхиляємося від класичної схеми викладання та орієнтуємось на отримання не єдиного, а багатьох правильних рішень залежно від певних обставин.

2. Акцент навчання переноситься не на оволодіння фактичним матеріалом, а на його вироблення, здобування у ході дискусії. Власне у цьому є принципова відмінність методу case-study від традиційних навчальних методик – демократія отримання знань, коли кожен студент рівноправний з іншими студентами і викладачем в процесі обговорення проблеми.

3. Результатом застосування методу є не тільки знання, але й навички професійної діяльності. При цьому студент розуміє, для чого йому необхідний певний фактичний матеріал, і як його можна використати в подальшому в практиці.

Перевагами методу case-study також є: отримання навичок вирішення реальних проблем, можливість роботи групи в єдиному проблемному полі, при цьому процес вивчення імітує механізм ухвалення рішення на практиці, він більш адекватний життєвій ситуації, ніж заучування тексту з подальшим переказом, оскільки вимагає не тільки знання і розуміння термінів, але й вміння оперувати ними, вибудовуючи логічні схеми вирішення проблеми, аргументувати свою думку.

Метод case-study як інтерактивний метод навчання все більше завойовує позитивне ставлення з боку студентів, забезпечуючи освоєння теоретичних положень та оволодіння практичним використанням матеріалу; він впливає на професіоналізацію студентів, сприяє їх дорослішанню, формує інтерес та позитивну мотивацію до навчання.

Розбираючи кейс, студенти фактично отримують готове рішення, яке можна застосувати в аналогічних умовах практичної діяльності. Збільшення в «багажі» студента проаналізованих кейсів, збільшує ймовірність використання готової схеми рішень у ситуації, що склалася, формує навички вирішення більш серйозних проблем [3].

Висновки. Використання кейс-методу для викладання фармакології вагомо впливає на професіоналізацію студентів, формує інтерес і позитивну мотивацію до навчання та подальшої практичної діяльності. Кейс-метод дозволяє об'єктивно оцінити знання, практичні навички, професійні вміння студентів, розвиває клінічне мислення кожного окремого студента та його інтелектуальний потенціал, використовується принцип зсуву ролі викладача з трансляції знань до організації процесу їх здобування – зниження ролі викладача як єдиного «утримувача» знань, зростання його ролі як експерта і консультанта, що допомагає студентові орієнтуватися у світі наукової інформації.

Список використаних джерел:

- [1] Нікітіна, І.Л. & Іванова, О.А. (2016). Вивчення загальної фармакології у вищій школі: роль інтернативних технологій.
- [2] Савенкової, Л.О.& Приходько, В.М. (2009). Збірник міні-кейсів з дисципліни Комунікативні процеси у навчанні. 34 -45.
- [3] Сидоренко, О. (2001). Ситуаційна методика навчання: теорія і практика.

SECTION XI. PSYCHOLOGIE ET SOCIOLOGIE

DOI 10.36074/30.10.2020.v2.16

БАГАТОРІВНЕВИЙ ПІДХІД В ЛІКУВАННІ ХВОРИХ ІЗ СИНДРОМОМ АЛКОГОЛЬНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ

НАУКОВО-ДОСЛІДНА ГРУПА:

Харківська А.І.

Міжрегіональна академія управління персоналом

Уніченко А.В.

Науково-методичний центр «Медінтех»

Чухраєва О.М.

Національна медична академія післядипломної освіти імені П.Л.Шупика

Мельник А.Ю.

Київський національний університет ім. Т.Г. Шевченка

УКРАЇНА

Анотація. У статті розглядається багаторівневий поліфакторний підхід в лікуванні синдрому алкогольної залежності на основі застосування фізіотерапевтичних методів: багаторівнева магнітолазерна терапія, нейроакустична і когнітивно-поведінкова корекція психологічного стану та ендоназальне дихання синглетно-кисневої суміші в магнітному полі.

Актуальність. На жаль, алкогольна залежність впливає не тільки на якість життя хворих, але і на тривалість життя цієї групи хворих. Середньо статистично вони живуть на 10-12 років менше, ніж люди з нормальним способом життя. Через хвороби, що провокуються вживанням алкоголю, за даними експертів ВООЗ, в 2016 р. відбулося близько 3 мільйонів передчасних смертей у всьому світі, з яких на частку Європейського регіону доводиться близько мільйона [1-4].

В Європі відзначаються найбільш високі рівні (59,9% дорослого населення) вживання алкоголю і пов'язаного з алкоголем негативних наслідків для здоров'я хворих даної групи. Близько 6,4% чоловіків і 1,2% жінок в Європейському регіоні залежні від алкоголю, а 12,6% чоловіків і 2,9% жінок в Європейському регіоні страждають від психічних розладів, пов'язаних з вживанням алкоголю [5].

У Глобальній стратегії скорочення шкідливого вживання алкоголю [6], опублікованій ВООЗ в 2010 р, шкідливе вживання алкоголю визначається як «вживання спиртного, що має згубні медичні та соціальні наслідки для питушого, його оточення і суспільства в цілому, а також форми вживання алкоголю, яким супроводжує підвищений ризик несприятливих результатів у випадку охорони здоров'я». Це визначення охоплює всі категорії вживання алкоголю, передбачені нещодавно випущеним міжнародним класифікатором хвороб ВООЗ (МКБ-11).

Діагностичні категорії синдрому алкогольної залежності (САЗ), відповідно до визначення МКБ-11, варіюються за ступенем тяжкості і тривалості від короткочасної гострої алкогольної інтоксикації до довічних інвалідизуючих станів, наприклад, таких як деменція або цироз печінки, викликані вживанням алкоголю. Шкідливе вживання алкоголю і алкогольна залежність в МКБ-10 кодуються окремо (F10.1 і F10.2).

Діагностичні критерії шкідливого вживання алкоголю згідно МКБ-10 (F10.1) є:

- в значній мірі або повністю обумовлюються різні форми психічної і / або фізичної шкоди, включаючи порушення судження або ненормальна поведінка, які можуть привести до порушення функцій або несприятливих наслідків у сфері міжособистісних відносин;

- модель шкідливого вживання спостерігається протягом як мінімум 1 місяця або проявляється неодноразово протягом останніх 12 місяців;

- не задовольняються одночасно діагностичні критерії іншого психічного або поведінкового розладу, викликані тією ж речовиною (за можливим виключенням гострої інтоксикації, F10.0).

За визначенням МКБ-10 - синдром алкогольної залежності (F10.2) є результатом сильної тяги та регулярного вживання алкоголю. Людина, що страждає САЗ, має непереборне, невідконтрольне бажання випити, що стає важливішим всього іншого в її житті. Саме це палке бажання, в поєднанні з труднощами обмежити кількість випитого алкоголю, зростаючою стійкістю до дії алкоголю, (призводить до збільшення споживання спиртного з метою досягти бажаного ефекту), а також симптоми абстинентного синдрому (нудота, пітливість і тремор), що виникають через кілька годин після останньої випитої дози алкоголю, відрізняє алкогольну залежність від зловживань алкоголем. Для діагностики алкогольної залежності у дорослих хворих рекомендується використовувати експериментально-психологічне тестування за допомогою характерологічного опитувальника (опитувальника К.Леонгарда) [5]. Для оцінки рівня тривожної депресії - психометричні таблиці А. Бека і Спілбергера-Ханіна [7].

Оцінку стану функціонального систем організму пацієнтів із САЗ найбільш просто і достовірно виконувати із застосуванням методу І.Накатані [7].

Авторами була проведена пілотна робота по розробці технології застосування фізіотерапевтичних методів впливу при лікуванні хвороб з синдромом алкогольної залежності.

Мета роботи. Дослідити вплив психосоматичної корекції фізіотерапевтичними методами на збільшення тривалості ремісії у хворих з САЗ.

Матеріали і методи. В анонімному дослідженні брали участь 24 хворих у віці від 26 до 47 років, які мають підтверджений діагноз синдром алкогольної залежності (F10.2) і дали добровільну згоду на участь в дослідженні, що проходили анонімне лікування в 2018-2019 роках на основі розробленої авторами програми. У дослідженні брали участь тільки чоловіки. Всі хворі, які брали участь в дослідженні, додатково проходили (перед початком і після 10 процедур) визначення рівня депресії по психометричним таблицями А. Бека і рівня тривоги Спілбергера-Ханіна. Учасники дослідження були розділені випадковим чином на 3 групи по 8 чоловік.

У першій групі проводилося лікування хворих із САЗ на основі застосування когнітивно-поведінкового підходу із урахуванням їх особистісних особливостей і рівня тривожної депресії на етапі терапевтичної ремісії.

У комплексні заходи становлення ремісії і профілактики алкогольних рецидивів входили наступні когнітивно-поведінкові техніки і тренінги:

- когнітивне переструктурування – техніка, яка дозволяла пацієнтам зрозуміти, що вони можуть управляти своїми почуттями, думками, а отже, і поведінкою; при цьому пояснювалося, що неприємні почуття і емоції викликаються негативною самовербалізацією і нереалістичними очікуваннями;
- техніка самоконтролю – формувався свідомий опір бажанням і спробам щодо алкоголю, хворі навчалися ефективній поведінці в ситуаціях, коли пропонуються або нав'язуються алкогольні напої;
- тренінг впевненості в собі – вправи з моделюванням ситуацій, що вимагають навичок самоствердження, співволодіння з нервово психологічними перевантаженнями, вміння спілкуватися з оточуючими і вступати в контакти; особлива увага приділялася почуттям, що виникають, як індикаторам релевантних для поведінки нераціональних установок;
- релаксаційні техніки.

У структурі проведення когнітивно-поведінкової психокорекції (КПП) виділяли чотири етапи: етап показань; створення терапевтичних відносин і прояснення проблеми і цілей терапії; програвання терапевтичного навчання; оцінка ефективності терапії. Ці етапи розрізнялися по проміжним цілям, процедурам і термінам.

Додатково проводилася детоксикація організму з використанням синглетно-кисневої терапії [7].

Ендоназальні дихання синглетно-кисневою сумішшю в магнітному полі виконувалося із застосуванням апарату МІТ-С [8] на основі запатентованого способу [8,9]. Синглетно-киснева суміш при ендоназальному диханні забезпечує насичення крові активним киснем і компенсує недолік окислювача при біохімічній реакції, зменшує рівень створення вільних радикалів, знижує рівень інтоксикації організму. Застосування впливу магнітного поля на пазухи носа в момент ендоназального дихання збільшує насичення крові активним киснем, підвищує плинність крові, підсилює капілярний ефект і підвищує кисневу ємність крові.

У другій групі додатково, в порівнянні з першою групою, проводилася функціональна корекція роботи печінки методом магнітолазерної стимуляції печінки із застосуванням апарату МІТ-МТ. Потужність оптичного потоку червоного магнітолазерного аплікатора становила 50 ± 10 мВт, індукція магнітного поля була на рівні 25 ± 5 мТл. Аплікатор встановлювався на зону проекції печінки (праве підребер'я). Потужність оптичного потоку інфрачервоного магнітолазерного аплікатора становила 70 ± 15 мВт, індукція магнітного поля 25 ± 5 мТл. Аплікатор встановлювався на зону великого потиличного отвору. Частота модуляції оптичного потоку і магнітного поля визначалася на основі методу Самосюка-Чухраєва [7]. У більшості клієнтів вона становила $9,6 \pm 1,6$ Гц. Процедури проводилися одночасно з проведенням психологічної корекції, після проведення синглетно-кисневої терапії. Тривалість процедури 15 хвилин.

У третій групі додатково, в порівнянні з другою групою, проводилася психологічна корекція із застосуванням нейроакустичної стимуляції із застосуванням бінауральних ритмів. На праву сторону встановлювалася базова частота для нормалізації психологічного стану. Вона відповідала 787 Гц [7]. На ліву сторону подавалася частота, що дорівнює сумі базової частоти і

індивідуально підбраною частотою зміщення модуляції в діапазоні альфа-ритму кори головного мозку. Підбір частоти виконувався на основі методу Самосюка-Чухраєва, яка у більшості клієнтів становила $9,4 \pm 2,1$ Гц.

Решта процедур були аналогічними, як і для другої групи. Процедури проводилися після процедури магнітолазерної терапії печінки. Тривалість однієї процедури 30 хвилин.

Результати та обговорення. У всіх клієнтів, які брали участь в дослідженні, після проведення процедур відзначалося поліпшення настрою, знижувався рівень депресії і рівень тривоги за психометричними таблицями А. Бека і Спілбергера-Ханіна відповідно. Негативних ефектів проведення процедур не виявлено. Всі пацієнти із задоволенням брали участь в тестуванні і подальшому обговоренні психологічних проблем. Найбільш активними були хворі 3 групи. Практично всі хворі хотіли брати участь в психологічній корекції. Індивідуальний підбір параметрів магнітолазерної стимуляції викликав у практично всіх клієнтів 3 групи додаткову позитивну реакцію. Результати визначення психологічного стану клієнтів наведені на малюнках Рис.1 - Рис.2.

Рис.1. Зміна рівня депресії у хворих 1-3 груп (за шкалою А.Бека)

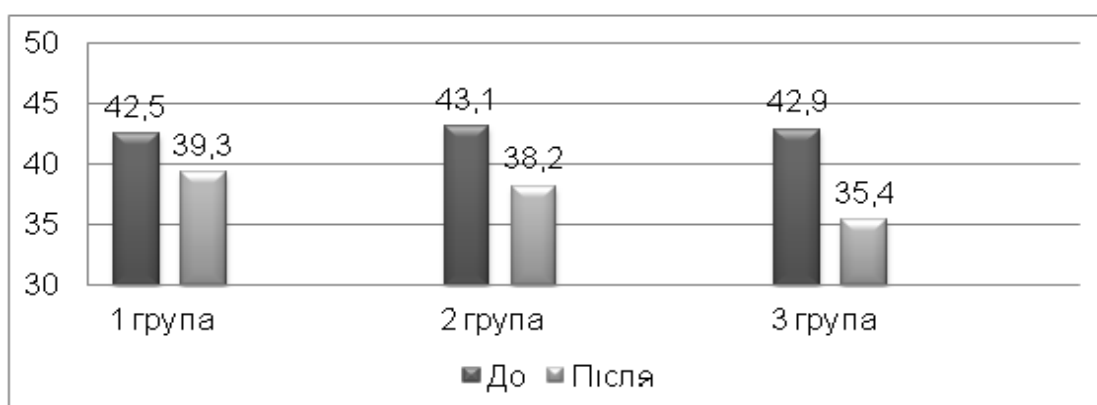

Рис. 2. Зміна рівня тривоги у хворих 1-3 груп (за шкалою Спілбергера-Ханіна)

Висновки. За результатами досліджень у хворих із синдромом алкогольної залежності, які брали участь в дослідженні, період повної відмови від вживання алкоголю в першій групі склало $14,2 \pm 1,6$, у другій групі $17,3 \pm 1,4$ і в третій групі $24,4 \pm 2,0$ місяців. Психологічне тестування із застосуванням психометричних таблиць А. Бека і Спілбергера-Ханіна показало зниження середнього рівня депресії після проведення процедур в першій групі на $3,6 \pm 1,1$

балів, рівня тривоги на $3,2 \pm 0,3$, у другій групі на $7,3 \pm 1,5$ і $7,8 \pm 1,4$ відповідно, в третій групі на $11,3 \pm 1,9$ і $11,5 \pm 1,3$. Додатково слід зазначити, що клієнти третьої групи були більш зацікавлені в проведенні повторного курсу.

Багаторівневий підхід до зменшення алкогольної залежності на основі застосування психологічної корекції, магнітолазерного впливу на проекцію печінки і довгастого мозку, корекції психологічного стану на основі індивідуально підібраних бінауральних ритмів в поєднанні з ендоназальним диханням синглетно-кисневої суміші в магнітному полі виявився найбільш ефективним.

Список використаних джерел:

- [1] Политическая декларация третьего совещания высокого уровня Генеральной Ассамблеи по профилактике неинфекционных заболеваний и борьбе с ними. Нью-Йорк: Организация Объединенных Наций; 2018 (http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/73/L.2&Lang=R).
- [2] План действий по профилактике и борьбе с неинфекционными заболеваниями в Европейском регионе ВОЗ. Копенгаген: Европейское региональное бюро ВОЗ; 2016 (<http://www.euro.who.int/ru/health-topics/noncommunicable-diseases/pages/policy/publications/action-plan-for-the-preventionand-control-of-noncommunicable-diseases-in-the-who-european-region-20162025>).
- [3] Global status report on alcohol and health 2018. Geneva: World Health Organization; 2018 (<https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/274603/9789241565639-eng.pdf;jsessionid=9241565639-eng.pdf?ua=1>).
- [4] Европейский план действий по сокращению вредного употребления алкоголя, 2012–2020 гг. Копенгаген: Европейское региональное бюро ВОЗ; 2012 (<http://www.euro.who.int/ru/publications/abstracts/european-action-plan-to-reduce-the-harmful-use-of-alcohol-20122021>).
- [5] Progress report on implementation of the European action plan to reduce the harmful use of alcohol 2012–2020. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2017 (http://ioigt.org/wp-content/uploads/2017/09/67wd08e_ProgressReports_170637-1.pdf).
- [6] Глобальная стратегия сокращения вредного употребления алкоголя. Женева: Всемирная организация здравоохранения; 2010 (https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/85544/9789241599931_rus.pdf?sequence=1).
- [7] Медицинская и психологическая реабилитация постинсультных больных. Самосюк И.З., Малюта И.В., Чухраев Н.В. Радом. Radomska Szkoła Wyższa w Radomiu. 2018, 527 С. <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.1169332>.
- [8] Патент UA №102215. Пристрій для приготування синглетно-кисневої суміші, Чухраєв М.В.; Чухраєв Є.М.; Міллард Т.О.; Григор'єва Н.Ю.; Добродомов О.В.; Уніченко А.В.; Володимиров А.А. Опубл. 26.10.2015, бюл., №20/2015.
- [9] Патент UA №109330. Спосіб ендоназального дихання в магнітному полі, Чухраєв М.В.; Чухраєва О.М.; Володимиров А.О.; Уніченко А.В.; Паначук А.Ю. Опубл. 25.08.2016, бюл., №16/2016.

DOI 10.36074/30.10.2020.v2.17

ГЕНДЕРНЫЕ РОЛИ СЕМЬИ КАК БАРЬЕР В РАЗВИТИИ ИНДИВИДУАЛЬНОСТИ

ORCID ID: 0000-0002-2783-1379

Бугачевская Елена Викторовна

Ph.D. в психологии, профессор

Христианский гуманитарно-экономический открытый университет

УКРАИНА

Процессы глобализации мира и социальной трансформации не обошли стороной и семью. С одной стороны, семья по-прежнему – это важнейший институт в обществе, в котором мужчины и женщины выполняют социальные роли, предписываемые им культурой. С другой стороны, выполняемые мужчинами и женщинами, семейные функции не остаются неизменными. Дж. Плек определяет гендерную роль как социальные нормы, содержащие предписания и запреты относительно того, что мужчинам и женщинам надо чувствовать и делать [1].

Женщине предписывается нахождение в приватной сфере жизни – дом, рождение детей, на нее возлагается ответственность за взаимоотношения в семье. Традиционная гендерная роль для мужчины включает в себя профессиональные роли – это роль участника общественной жизни, отличного специалиста своего дела, кормильца семьи. Таким образом, женщина должна реализовываться в микросреде (семья, быт), а мужчина в макросреде (работа, политика, наука).

Традиционные гендерные роли сдерживают развитие личности и реализацию имеющегося потенциала, выступают барьером в развитии индивидуальности [2]. Следование гендерным ролям часто связано с механизмами долженствования.

Так, женщина, проявившая свои способности, желающая реализовать свой потенциал, часто приходит к конфликту с традиционными взглядами окружающих на место женщины в обществе и, возможно, к конфликту с собственными представлениями о себе как о личности. Часто женщины сталкиваются с завышенными требованиями, дискриминацией при приеме на работу, при служебном продвижении – все это препятствует реализации женщиной себя как личности [2]. Но и на мужчину следование традиционным гендерным ролям также оказывает негативное влияние. К компонентам традиционной мужской роли относят нормы успешности/статуса, умственной, физической и эмоциональной твердости, антиженственности. Для многих мужчин полное соответствие этим нормам недостижимо, что вызывает стресс и приводит к компенсаторным реакциям: ограничение эмоциональности, навязчивое стремление к соревнованию и успеху и т.п. При несовпадении ролевых установок в семейных отношениях возникают гендерные конфликты.

Гендерный конфликт вызван противоречием между нормативными представлениями о чертах личности и особенностях поведения мужчин и женщин и невозможностью или нежеланием личности соответствовать этим представлениям-требованиям [3]. Этот конфликт отражает противоречие между подструктурами личности: «Я как индивидуальность – Я как представитель гендерной группы». Любой гендерный конфликт базируется на

явлениях полоролевой дифференциации и иерархичности статусов мужчин и женщин, существующих в современных обществах.

Можно выделить следующие типы гендерных внутриличностных конфликтов: ролевой конфликт работающей женщины, конфликт боязни успеха, экзистенциально-гендерный конфликт [3].

Прежде чем мы обратимся к описанию сущности перечисленных типов конфликтов, раскроем психологическое содержание понятия «*внутриличностный конфликт*». Внутриличностный конфликт порождается амбивалентными стремлениями субъекта, которые ограничивают возможности нормального функционирования личности. Характеризуя данную ситуацию, психолог Р. Мэй пишет: «Различные напряжения внутри личности блокируют друг друга, как два борца в захвате, что не могут сдвинуться с места. Человек теряет способность свободно говорить, думать и выражать свои чувства, чтобы быть адекватно понятыми окружающими» [4].

В состоянии внутриличностного конфликта типичными становятся такие эмоциональные проявления, как: деструктивные чувства (раздражительность, обида, агрессия, досада, упрямство, придирчивость, мнительность, зависть); чувство одиночества (ненужность, непонимание, ощущение «тупика»); депрессия (апатия, равнодушие, разочарование, усталость, тоска, подавленность, безразличие). Конструктивное разрешение внутреннего конфликта приводит к достижению согласования между личными устремлениями, социальными ролями, ожиданиями и требованиями, т.е. между личностной и групповой идентичностью человека [2].

Рассмотрим же типы *гендерных конфликтов*. Наиболее ярким проявлением столкновения традиционных нормативных требований к ролевому поведению женщин и реальной ситуации их жизнедеятельности служит феномен, который в социально-психологической литературе описан как «ролевой конфликт работающей женщины» [2].

Ролевой конфликт – социальная ситуация, в которой от одного и того же индивида ожидаются несовместимые друг с другом ролевые действия. Когда женщина одновременно выполняет три свои основные роли (супружескую, родительскую, профессиональную) вероятность возникновения ролевого внутриличностного конфликта очень велика, так как у женщины просто не хватает физических ресурсов для полноценного выполнения этих ролей.

Конфликт между ролями чаще возникает, если женщина в равной мере ориентирована и на профессиональный рост, и на свою семью, на профессиональную и семейную самореализацию [5]. В этом случае многочисленные предписания-требования различных социальных ролей, выполняемых личностью, препятствуют их успешной реализации.

К объективным факторам возникновения ролевого конфликта у работающих женщин относятся: чрезмерное напряжение, связанное с профессиональной и домашней работой; отсутствие полноценного отдыха; дефицит времени; неблагоприятные жилищные условия; маленькие дети.

Субъективные факторы, порождающие ролевой конфликт, это: повышенное чувство ответственности; высокий уровень притязаний; патриархатные установки по отношению к семье и, вместе с тем, выраженное стремление к профессиональной самореализации [5].

Так, по данным исследования профессионально занятых женщин, имеющих малолетних детей, проведенного М.Е. Баскаковой [1], число женщин, которым не удалось достичь равновесия между семьей и профессиональной

деятельностью, составляет 28,8%. Эти женщины ежедневно находятся в конфликтной ситуации «дом-работа», что, не только препятствует личностной и профессиональной самореализации, но и сказывается на общей удовлетворенности семейными отношениями и жизнью вообще.

Вторым типом гендерного внутриличностного конфликта является *конфликт боязни успеха*. Феномен «страх успеха» был выявлен и описан психологом Мартиной Хорнер [1]. Успех вызывает у женщины тревогу, так как ассоциируется с нежелательными последствиями – утратой женственности, потерей значимых отношений и социальным отторжением. Внутренний конфликт порождается ситуацией невозможности выбора между двумя значимыми сферами жизнедеятельности: профессиональной и сферой значимых отношений, которые представляется для женщины взаимоисключающими.

Исследования в области гендерной психологии позволяют рассматривать феномен мотивации страха или избегания успеха как специфическое психологическое состояние, сопровождающееся внутренним конфликтом, которое возникает в определенных социальных условиях и жизненных ситуациях и может быть преодолено [6].

Экзистенциально-гендерный конфликт. Еще одним примером внутриличностного конфликта, порождаемого гендерными представлениями о разной ценности и значимости профессиональных и семейных ролей для мужчин и женщин, является экзистенциальная кризисная ситуация. Это ситуация, которая затрагивает основы существования человека и обращает его к проблеме своего отношения с миром, поиску и обретению смысла своего бытия.

Экзистенциально-гендерный конфликт могут переживать мужчины и женщины, смысложизненные ориентации которых базируются на исполнении традиционных половых ролей, другими словами, если главный смысл своей жизни женщина видит только в создании семьи для рождения и воспитания детей, а для мужчины основным смыслообразующим фактором его жизни является профессиональный успех и карьера [5].

Так, мужчины, воспринимающие профессиональную деятельность и карьеру как единственное и самое главное предназначение своей жизни, оказываются в ситуации экзистенциального конфликта в случае потери работы или выхода на пенсию [5]. «Шок отставки», связанный с потерей значимого места в обществе, разрывом связей с референтной группой, утратой значимой социальной роли в сознании таких мужчин отражен, как «потеря главного смысла жизни», а на эмоциональном уровне отмечен всеми признаками острого стрессового расстройства.

Женщины, реализуя «истинно женское предназначение быть матерью и хранительницей домашнего очага», часто переживают экзистенциальный кризис в период психологического отделения повзрослевших детей от семьи. Если раньше вся жизнь женщин была насыщена эмоциональной и бытовой заботой о детях, то теперь, когда такое привычное течение жизни нарушается, возникает ощущение пустоты, ненужности, бессмысленности жизни [6]. Живя жизнью детей, многие женщины совсем забывают о своей собственной жизни.

Экзистенциальный конфликт, нарушая привычный ход жизни, дезорганизуя или даже делая невозможной обычную жизнедеятельность, требует от человека переосмысления своей жизни и ее наиболее существенных составляющих, переоценки своих жизненных целей, отношений

с окружающими, образа жизни и др. Успешное преодоление конфликта является жизненно значимой задачей для человека, а результатом его разрешения часто становится появление каких-то новых качеств и условий жизни.

Итак, мы описали особенности гендерных конфликтов личности как представителя определенного пола. Вероятность внутриличностных гендерных конфликтов возрастает, если человек, вопреки своим желаниям и потребностям следует социокультурным предписаниям и подчиняет свои индивидуальные поведенческие проявления традиционным нормативным моделям поведения в рамках мужской и женской роли. Степень подверженности этим предписаниям обусловлена условиями первичной и вторичной социализации и психологическими особенностями личности.

Современными исследователями социально-психологических проблем личности отмечаются тенденции, связанные со значимостью проявления в личности субъектности и индивидуализации. Личность конструирует свою индивидуальность и свой социальный мир. Гендерных конфликтов может быть меньше, поскольку, как подчеркивается в работе Е.П. Белинской [2]: «На смену идее адаптации человека к жесткой социальной структуре приходит пафос конструирования им себя самого и социального мира».

Человеку не всегда удается осознать те явления дискриминации, которым он подвержен, и самостоятельно продуктивно разрешить внутриличностные конфликты, порождаемые дискриминационными практиками. Для полноценного развития и самореализации человеку необходимо избавиться от ограничений, накладываемых традиционным стереотипом мышления на поведение мужчин и женщин, и которые представляют собой лишь условность.

Помочь ему в этом может взаимодействие с профессиональными психологами, как при индивидуальном психологическом консультировании, так и при участии в психологических тренингах.

Список использованных источников:

- [1] Жеребкина А. (ред.) (2001). *Введение в гендерные исследования. Ч.1: Учебное пособие*. Харьков: ХЦГИ; СПб.: Алетейя.
- [2] Алешина Ю.Е., Лекторская Е.В. (1989). *Ролевой конфликт работающей женщины*. Вопросы психологии (5), 80-88.
- [3] Клецина И.С. Гендерный подход и внутриличностные конфликты. *Женщина. Образование. Демократия: Материалы 2-й международной междисциплинарной научно-практической конференции*. (с. 275 – 279). Минск, 2000.
- [4] Мэй Р. (1994). *Искусство психологического консультирования*. (Т.К. Круглова перевод с англ.). М.: Независимая фирма «Класс».
- [5] Берн Ш. *Гендерная психология* (2001). СПб., Питер.
- [6] Пфау-Эффингер Б. (2000). *Опыт кросс-национального анализа гендерного уклада*. Социологические исследования (11), 27-28.
- [7] Белинская Е.П. (2002). *Исследования личности: традиции и перспективы*. Г.М. Андреева, А.И. Донцова. (ред.) *Социальная психология в современном мире* (с. 42-49). М.: Аспект Пресс.

SECTION XII. COMMUNICATIONS SOCIALES ET CULTUROLOGIE

DOI 10.36074/30.10.2020.v2.18

ПРОБЛЕМА ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ В РОБОТУ СЛУЖБ ДОКУМЕНТАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ

ORCID ID: 0000-0002-2139-0672

Курило Наталія Олександрівна

кандидат педагогічних наук, доцент

кафедри документознавства та інформаційної діяльності

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

УКРАЇНА

Бурхливий розвиток інформаційних технологій та інтенсифікація інформаційних відносин постійно вносять інновації в управлінські процеси, зокрема в організацію роботи з документами. Реалії «технологічного часу» змушують компанії переорієнтовуватись на сучасні методи організації документообігу підприємства. Такі тенденції підтримуються у всьому світі й схвалюються на державному рівні. Впровадження і використання електронного документообігу – це технологічний та прогресивний підхід до ефективної та якісної роботи з документами. Діджиталізація та розвиток інформаційних технологій розширили сфери використання електронних ресурсів та зумовили необхідність регулювання інформаційних відносин на законодавчому рівні. Необхідно відзначити, що за останні роки в Україні ухвалено пакет нормативних документів, що регламентує процеси інформаційних відносин, електронного документообігу, захисту інформації в інформаційних системах тощо. Зокрема, Верховною Радою України були прийняті закони України «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про електронний цифровий підпис», (зараз йому на зміну було прийнято закон України «Про електронні довірчі послуги»), «Про обов'язковий примірник документів», «Про Національну програму інформатизації», «Про телекомунікації», «Про Національну систему конфіденційного зв'язку», «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» тощо та низку підзаконних нормативних актів, які електронну форму ведення діловодства регламентують як основну для підприємств різних форм власності. Отже, зрозуміло, що державою обрано курс на впровадження електронного документообігу.

Впровадження електронного документообігу та сучасних технологій в роботу служби документального забезпечення управління стало предметом наукових досліджень Ю. Палехи, М. Ларіна, О. Загорецької, О. Литовченко, Г. Охріменко, В. Завгороднього, С. Кулешова, В. Бездрабко, Г. Швецової-Водки, Ю. Ковтанюк, Ю. Тарнавського, І. Клименко, С. Чукут, О. Загвойської, М. Бабильова, С. Радчекенко, О. Кукаріна, К. Ліньова, О. Марук, О. Матвієнко та багатьох інших. Науковцями розглядались проблеми необхідності впровадження електронного документообігу, його правове забезпечення,

імплементация нормативної бази, захист інформації в інформаційних мережах тощо. Проте проблеми практичного впровадження електронного документообігу в роботу установ, підприємств та організації України з залученням безпосередньо працівників ділових служб потребують подальшого дослідження.

Нами було проведено анкетування з метою виявлення готовності організацій різних форм власності та працівників служб документального забезпечення управління до переходу на електронний документообіг. В опитуванні взяли участь понад 50 працівників віком від 20 до 65 років. З яких 77% мають вищу освіту і працюють за фахом, 18% ще навчаються і 5% не мають відповідної освіти. Щодо стажу роботи на посаді зазначимо: 38% опитаних мають 15 років стажу і більше на різних посадах в ділових службах, 44% від 10-14 років, 10% від 5-10 років і 8% до 5 років.

Всі працівники зазначили, що їх робоче місце обладнане потрібною оргтехнікою та необхідним програмним забезпеченням, яке дозволяє виконувати роботу якісно і в повному обсязі. Так, 100% опитаних сприймають необхідність поступового переходу ділових процесів на електронну платформу як вимогу сьогодення. Однак, при цьому перехід саме їх організації на електронну форму ведення діловодства – як далеку перспективу, яка має свої переваги та недоліки. Серед переваг називають скорочення часу на ділові процеси (виготовлення, тиражування, надсилання, передавання документів тощо); зручність зберігання та пошуку, економію матеріальних ресурсів, оперативність здійснення довідково-аналітичної роботи, контролю за виконанням документів тощо. Проте відмічають і недоліки такого переходу. Так, серед недоліків на першому місці (92%) виявилася ціна програмного забезпечення. І це, на думку опитаних, одна з головних перешкод на шляху впровадження електронного документообігу. Державним підприємствам не виділяється фінансування на придбання таких програм, невеликі приватні підприємства не мають «зайвих» коштів та не вбачають нагальної потреби в таких придбаннях. А великі приватні підприємства розділилися на тих, хто придбав такі програми і користується ними і тих, хто цього не зробив. (Необхідно відзначити, що 38% опитаних не відразу зорієнтувалися в чому полягає відмінність електронного документообігу від виготовлення документів за допомогою комп'ютера). 72% опитаних серед недоліків назвали необхідність роздрукування окремих видів електронних документів, 67% побоюються за надійність збереження документів на електронних носіях, у 32% побоювання викликає сама електронна система, її надійність та можливості експлуатації. 23% опитаних занепокоєні захистом інформації. Вони впевнені, що в сучасних умовах складно надійно захистити відомості, які знаходяться в електронному вигляді. Ще були поодинокі відповіді типу: «Що робити якщо зламається комп'ютер?», «Це буде подвійна робота», «Від постійної роботи за комп'ютером псується зір» тощо.

З метою виявлення переваг в роботі з електронними та паперовими документами ми поставили таке питання: «З якими документами вам зручніше працювати з документами в електронному вигляді чи паперовими?» Відповіді були наступними: 30% зазначили, що з електронними, 46%, що з паперовими і 24% зазначили, що залежно від ситуації. Як бачимо, є серед респондентів такі, кому зручно працювати з електронними документами, чверть вагаються, хоча не виключають такої можливості, а трохи менше половини опитаних віддають

перевагу паперовим носіям інформації. Цікаво простежити вікову залежність між відповідями респондентів. Так, працівники віком до 30 років в більшості перевагу віддають виключно електронним документам, працівники віком до 45 років хотіли б працювати змішано з електронними та паперовими документами і працівникам віком від 45 років і більше подобається працювати з паперовими документами. Хоча ми відобразили лише загальну картину, проте були поодинокі відповіді в різних вікових категоріях, які відрізнялися від більшості, але не впливали на загальні тенденції.

Оскільки вибір носія інформації не завжди впливає на якість роботи, її визначає форма організації, тому поставили наступне питання: «Чи покращиться, на вашу думку, робота з документами на вашому підприємстві із впровадженням електронного документообігу? Аргументуйте свою думку». Відповіді розділилися наступним чином: 58% впевнені, що покращиться. Серед аргументів наводили те, що документи перестануть губитися, зменшиться час на обробку документів, передавання тощо. Також наводилися в підтримку електронного документообігу доводи про необхідність осучаснення ділових процесів, перехід на сучасну форму ведення діловодства, впровадження нових технологій тощо. 14% вагалися у своїх відповідях, пояснюючи це відсутністю власного досвіду, бо оскільки вони ніколи не працювали з цією системою, то не можуть бути повністю впевнені. 28% зазначили, що їх все і так влаштовує, що будь-які зміни в бік інновацій – це фінансові витрати, які нікому не потрібні на даному етапі. Крім того, більшість підприємств так працює і навіщо все ускладнювати. Можливо, з часом, коли всі будуть переходити, той вони тоді перейдуть разом з усіма.

Оскільки працівники ділових служб працюють і з документами в електронному вигляді, та з паперовими документами, ми поцікавилися в якому співвідношенні ці види документів отримуються і відправляються їх організацією. Всі респонденти відзначили, що за останній час кількість документів в електронному вигляді значно зросла й переважають документи в електронному вигляді приблизно в співвідношенні 60% на 40%. В електронному вигляді отримуються і відправляються документи при листуванні з постійними діловими партнерами, документи, які не потребують відповідного засвідчення, надсилаються документи з вищих установ, окремі звіти, інформація до відома тощо. В паперовому вигляді відбувається листування з громадянами, відправляються документи з оригіналами підпису та печатки, надсилаються листи, які мають бути відправлені лише поштовим зв'язком тощо. Проте через відсутність відповідного програмного забезпечення працівникам ділових служб доводиться роздруковувати електронні документи, щоб обробити їх відповідним чином.

При цьому 92% опитаних зазначили, що при можливості вибору, обирають електронні канали зв'язку для відправлення документів, оскільки суттєво економиться час та витрати. Крім того, наявність електронної пошти у працівників підприємства зменшує навантаження на ділову службу, оскільки самі працівники можуть обмінюватися повідомленнями й відправляти кореспонденцію без участі ділової служби.

Нові технології постійно впроваджуються в роботу підприємств, покращуючи їх роботу і якість, тому ми поставили наступне питання: «Які ділові процеси ви хотіли б автоматизувати?» Працівники зазначали по декілька процесів, які у відсотковому співвідношенні виразилися наступним

чином 72% хотіли б автоматизувати реєстрацію документів, 68% - функції контролю за виконанням документів, 54% - довідково-аналітичну роботу, 36% - направлення документів у справи, 25% - автоматичне ознайомлення із текстом документа працівників установи, 21% - доведення усних вказівок керівника. Ще були окремі відповіді типу: «Автоматична довідка», «Нагадування», «Функції перекладу документів», «Редагування документів» тощо. Якщо подивитися на отримані відповіді, можна побачити, що переважна їх більшість вирішується за допомогою впровадження системи електронного документообігу.

Оскільки працівники ділових служб в межах посадових обов'язків укладають документи, ми вирішили з'ясувати, в який спосіб їм зручніше це робити: відразу за допомогою комп'ютера чи спочатку на аркуші паперу, а потім виготовити в електронному вигляді. Відповіді були наступними: 38% відразу виготовляють документи за допомогою комп'ютера, 42% відповіли, що це залежить від того, який документ необхідно укласти. Якщо це документ, що виготовляється на трафаретному бланку або за шаблоном, то відразу на комп'ютері, якщо лист чи наказ, то, як правило, спочатку на папері, а потім в електронному вигляді. І 20% зручніше спочатку укласти документ на папері, а потім його надрукувати на комп'ютері. В цих відповідях також простежується вікова залежність. Так, працівники віком до 35 років виготовляють документи виключно за допомогою комп'ютера, від 35 до 50 змішано, а від 50 і старше спочатку укладають на папері, а потім передрукують. Як бачимо, поступово працівники звикають до електронної техніки і активно нею користуються, проте старше покоління трошечки ускладнює цей процес.

Ми з'ясували вище, що всі без виключення працівники розуміють, що майбутнє служби документального забезпечення управління за електронним документообігом. І підприємства поступово перейдуть на сучасну форму ведення діловодства. Це лише питання часу й поступові кроки на цьому шляху вже робляться сьогодні. Але працівники занепокоєні тим, що їм самотійно доведеться опанувати нововведення. Проблеми, з якими стикаються в своїй професійній діяльності діловоди озвучили наступним чином. Так, 73% працівників поскаржилися на відсутність методичної підтримки, зазначаючи, що їм самотужки доводиться все опанувати, самотійно знаходити нормативні документи, рекомендації, новини в галузі діловодства, 58% зазначили, що хотіли б періодично проходити навчання (і, бажано, не за власні кошти), 39% хотіли б підвищити свій рівень в галузі сучасних технологій, 22% зазначили, що їм не вистачає професійної літератури (підприємство не передплатує, самотійно сплачувати дорого). І 97% хотіли б, щоб при переході на електронний документообіг їх направили на навчання. Оскільки, щоб виконувати роботу якісно, необхідно знати і вміти це робити.

Проведене нами дослідження не вичерпує всі питання, пов'язані з впровадження електронного документообігу в роботу підприємств, проте дозволяє окреслити проблеми, що стоять на заваді такому впровадженню. По-перше, це вартість програмного забезпечення. Висока ціна стримує керівників установ від такого придбання. По-друге, відсутність необхідної методичної підтримки (безкоштовної) з боку держави. Чіткі роз'яснення сьогодні можна отримати лише на сторінках періодичних журналів, які, до речі, не так дешево коштують, тому, як правило, не передплатуються, або відповідні матеріали необхідно шукати на окремих Інтернет-ресурсах, що віднімає багато часу. Було б значно зручніше, якщо був би зворотній зв'язок між методистами-науковцями

та безпосередньо працівниками. По-третє, відсутність можливості систематично проходити підвищення кваліфікації (мається на увазі безкоштовне навчання або підвищення кваліфікації). Вирішення зазначених проблем дозволить ефективно впроваджувати нові технології в роботу служб документального забезпечення управління для налагодження ефективної роботи з документами на підприємстві.

Список використаних джерел:

- [1] *Про електронні документи та електронний документообіг* (Закони України) № 851-IV. (2003). Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>
- [2] *Про електронні довірчі послуги* (Закони України) № 2155-VIII. (2017). Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text>
- [3] *Про Національну програму інформатизації* (Закони України) № 74/98-ВР.(1998). Вилучено з [:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80#Text)
- [4] *Про Деякі питання документування управлінської діяльності* (Постанови Кабінету Міністрів) № 55.(2018). Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-2018-%D0%BF#Text>

SECTION XIII. SCIENCES JURIDIQUES

DOI 10.36074/30.10.2020.v2.19

CROISSANCE DURABLE DE LA RÉPUBLIQUE SLOVAQUE: DÉTERMINATION DES OBJECTIFS, TÂCHES ET RESPONSABILITÉS DES ORGANES D'ADMINISTRATION D'ÉTAT EN CORRÉLATION DES ASPECTS ADMINISTRATIFS ET DE GESTION

Mykola Sidak

prof., DrSc., Professeur

Université d'économie et de gestion en administration publique de Bratislava

JUDr. Edita Hajnišová

PhD., Professeur assistant Faculté de droit

l'Université Comenius de Bratislava

SLOVAQUIE

1. Introduction

Une croissance durable de la République slovaque ne peut être assurée que par une administration publique (étatique) fonctionnant correctement et efficacement. Dans les conditions extraordinaires et exigeantes actuelles (dans le contexte de considérations épidémiologiques, économiques, financières et sociologiques), l'administration publique et la gestion des finances publiques doit être plus efficace que jamais et la gestion des finances publiques - économique, efficiente, efficace et efficace. Une petite erreur dans la gestion de l'Etat entraînera une crise. Le système actuel d'administration publique de la République slovaque s'appuie sur l'expérience historique antérieure et contient également de nouveaux éléments qui ont été mis en œuvre non seulement à la suite des efforts de modernisation, mais également dans le cadre de l'engagement de la Slovaquie en tant que membre de l'Union européenne [1, p. 371]. Si on parle de l'administration publique comme objet de recherche scientifique ou comme véritable phénomène social, on comprend: la sphère de la société, la sphère de certaines activités publiques, la sphère des organisations et la sphère des salariés [1, p. 13-15].

Le terme «administration publique» peut être compris aux niveaux politique, économique, sociologique, juridique, managérial et autres. Compte tenu de la diversité des approches de l'institut d'administration publique, nous pouvons affirmer (non définir) qu'il s'agit d'un phénomène social qui: a) fait partie intégrante et obligatoire de n'importe quel État (dans le cadre du pouvoir public), b) assure la gouvernance (État) - en l'intérêt public et sur le compte public et la responsabilité publique; c) est un système d'organisations (organes de l'administration publique, autonomie territoriale et autres entités de l'administration publique), d) les activités de l'administration publique sont une manifestation du pouvoir exécutif, qui est explicitement et obligatoirement défini par la législation, e) est le domaine des relations sociales entre diverses entités (où d'une part sera toujours une entité

publique), f) est personnellement, matériellement, organisationnellement et fonctionnellement influencée par les événements politiques.

2. But et tâches du travail scientifique. Méthodes de recherche

Le but de ce travail est de mener des recherches scientifiques terminus technicus sur «l'administration publique», ses instituts et organes les plus importants, leurs objectifs, tâches, fonctions et responsabilités, et sur la base de l'analyse des connaissances scientifiques et de la législation en vigueur *de lege lata* pour présenter les conclusions de l'auteur et préparer des propositions *de lege ferenda*.

Dans la recherche scientifique de cette problématique, nous avons utilisé la méthode d'analyse juridique et la méthode d'analyse comparative. Dans le cadre de l'analyse juridique, nous avons examiné la réglementation juridique de l'administration publique en République slovaque. Dans le cadre de l'analyse comparative, nous avons examiné les entités publiques: les administrations publiques et la Banque nationale de Slovaquie.

Nous soulignons que certains aspects du sujet étudié ont fait l'objet de recherches menées par Klimovský D., Škultéty P., Valeš, L., Košičiarová S. et d'autres. Bases de gestion de l'administration publique fonctionnant en Slovaquie)

3. Bases de gestion de l'administration publique en Slovaquie (nouvelle gestion publique, administration publique progressive, nouveau service public)

En corrélation avec l'objectif de l'analyse donnée, nous pouvons clairement affirmer que l'organisation et le fonctionnement de la puissance publique et de l'administration publique sont précisément définis par la législation et formellement limités (Brostl et. Al. 2020). Par conséquent, il convient de noter au niveau de la direction (dans le contexte des théories: administration publique traditionnelle, gestion publique, nouvelle administration publique, administration publique progressiste, nouveau service public) que: a) l'administration publique doit être politiquement neutre (Woodrow Wilson), b) d'un point de vue organisationnel, l'administration publique devrait prendre la forme d'une organisation formelle centralisée et d'un point de vue fonctionnel - une organisation bureaucratique (Max Weber), c) la politique gouvernementale devrait être mise en œuvre par l'administration publique sur la base d'une méthode descendante, d) fonctionnaires, recp. Ils doivent être strictement limités par des règles de procédure et des compétences 3. Pour que l'administration publique soit efficace, les organes de l'administration publique (leurs statuts) doivent suivre les règles suivantes: a) chaque organe doit avoir des tâches clairement définies et des objectifs mesurables qui leur sont associés; les politiques doivent avoir des plans stratégiques et de soutien clairs et efficaces, c) chaque processus organisationnel dans l'administration publique doit être planifié avec des facteurs identifiables (qui influencent son succès), afin de choisir les bons outils pour atteindre les objectifs (ou prévenir l'échec) - chaque processus doit être mis en œuvre dans un cycle «PDCA» (planifier-faire-vérifier-agir), d) la structure d'organisation et de gestion de l'organisme doit avoir des objectifs, des tâches, des fonctions et des compétences appropriés, e) l'identification du personnel compétent et son implication dans la mise en œuvre de la politique [2; 3].

4. Analyse du statut juridique des entités de l'administration publique

Les fondements juridiques de l'organisation et des activités des organes de l'administration publique ainsi que le statut juridique des organes de l'administration

centrale de l'État sont inscrits dans la loi constitutionnelle no. 460/1992 Coll. La Constitution de la République slovaque et la loi no. 757/2001 Coll. sur l'organisation des activités gouvernementales et l'organisation de l'administration centrale de l'Etat. Le législateur a correctement inscrit le statut juridique des entités de l'administration publique dans le système des pouvoirs publics, il a également défini avec précision leurs droits et obligations, leurs compétences et pouvoirs, dans certains cas également leurs fonctions et tâches (par exemple, § 7 de la loi n ° 757/2001 Coll. Sur l'organisation des activités gouvernementales et l'organisation centrale). l'administration d'Etat). Mais nous devons dire que le législateur slovaque n'a pas affecté des définitions et des tâches explicites mesurables et précises des organes de l'administration centrale de l'État en République slovaque (ni dans les lois, ni dans les actes juridiques secondaires, ni dans les statuts des organes de l'administration de l'État) [4].

Nous rencontrons une définition théorique du gouvernement et du gouvernement central - faire l'administration de l'État et assurer sa performance sur le territoire de toute la république. Le gouvernement de la République slovaque, en tant qu'organe exécutif suprême du pouvoir avec les organes centraux de l'administration de l'État, assure les intérêts internationaux, de défense, politiques, économiques et autres de l'État.

Nous notons que les définitions théoriques des tâches du gouvernement et des organes centraux de la République slovaque sont théoriques. En même temps, nous devons noter que dans le contexte de l'intégration européenne et de la corrélation avec le droit primaire de l'UE, la seule entité publique de la République slovaque pour laquelle le législateur slovaque a précisément défini l'objectif principal mesurable (assurer la stabilité des prix) est la Banque centrale de la République slovaque (loi n ° 566/1992 Coll. Sur la Banque nationale de la Slovaquie.) [5].

5. La définition des principaux objectifs, tâches et outils des organes d'administration de l'État en République slovaque

Nous devons toujours garder à l'esprit: «Ce que vous ne pouvez pas mesurer, vous ne pouvez pas gérer». Par conséquent, selon les auteurs, la définition des principaux objectifs, tâches, l'élaboration de stratégies et la sélection d'outils pour la République slovaque, nous devons nous appuyer sur des jalons: l'Agenda (UE) 2030 et l'Agenda (ONU) 2030 pour le développement durable. Le programme (UE) 2030 et le droit primaire de l'UE sont une confirmation globale des valeurs fondamentales (objectifs) dans l'UE. Les objectifs de croissance durable sont fondés sur les principes de l'économie sociale de marché (avec durabilité environnementale). Les 17 principaux objectifs sont les suivants: 1. éliminer la pauvreté sous toutes ses formes, 2. éliminer la faim, assurer la sécurité alimentaire et une meilleure nutrition et soutenir une agriculture durable, 3. garantir un mode de vie sain et promouvoir le bien-être de tous à tout âge, 4. assurer une éducation de qualité inclusive et équitable et promouvoir des opportunités d'apprentissage tout au long de la vie pour tous, 5. réaliser l'égalité des sexes et rendre autonome toutes les filles, 6. garantir l'accessibilité et la gestion durable de l'eau et de l'assainissement pour tous 7. assurer l'accès à une énergie abordable, fiable, durable et moderne pour tous; 8. promouvoir une croissance économique durable, inclusive et durable, le plein emploi productif et un travail décent pour tous; 9. construire des infrastructures résilientes, promouvoir l'innovation, 10. réduire les inégalités à l'intérieur et entre les pays, 11. rendre les villes et les établissements humains inclusifs, sûrs, résiliants et durables, 12. garantir des modes de consommation et de production durables, 13. prendre d'urgence des

mesures pour lutter contre le changement climatique et ses effets, 14. utilisation durable des océans, des mers et des ressources marines pour le développement durable; 15. Protéger, restaurer et promouvoir l'utilisation durable des écosystèmes terrestres, gestion durable des forêts, arrêter et inverser la dégradation des terres et mettre fin à la perte de biodiversité; 16. Promouvoir des sociétés pacifiques et inclusives pour le développement durable; 17. Renforcer les moyens de mise en œuvre et revitaliser le partenariat mondial pour le développement durable. La responsabilité de l'Agenda 2030 en Slovaquie est partagée entre le ministère de l'Investissement, du Développement régional et de l'Informatisation de la République slovaque et le ministère des Affaires étrangères et des Affaires européennes de la République slovaque. cette stratégie au niveau de l'UE et des États membres (pour atteindre les objectifs de croissance durable), le programme pour (UE) 2030 étant la source de mise en œuvre [6; 7].

6. Responsabilité des organes de l'administration publique en Slovaquie.

En Slovaquie, seul l'institut juridique de la «responsabilité de l'administration exécutive (publique)» est réglementé par la loi, ce qui signifie - la responsabilité juridique pour l'exécution administrative et juridique de l'administration publique (autre privation de liberté personnelle, ou une décision sur une peine, une mesure conservatoire ou une décision de détention) par des employés de l'administration publique. Nous soulignons que l'État de la République slovaque est responsable des dommages causés par les autorités publiques, à l'exception de la troisième partie de la loi dans l'exercice de la puissance publique [8; 9].

Il existe également des garanties juridiques dans l'administration publique: le droit au libre accès à l'information, aux pétitions, aux plaintes, inaction illégale, législation pré-illégale, responsabilité pénale des fonctionnaires et des fonctionnaires [6; 8].

Mais il n'y a pas d'institut de responsabilité pour ne pas atteindre les objectifs ou ne pas remplir les tâches légalement réglementées qui résultent de la théorie: *nouvelle gestion publique, administration publique progressive, nouveau service public ou bonne administration, new public management, progressive public administration, new public service či good administration* [9].

7. Conclusions

Nous pouvons affirmer à partir de la théorie de la gestion de l'administration publique et de l'analyse *de lege lata* que: 1) l'administration publique fonctionnera efficacement lorsque les objectifs, tâches, fonctions, compétences et responsabilités de l'organe statutaire de l'administration publique (ou des fonctionnaires) seront définis et légiférés avec précision, 2) La fixation des objectifs et des tâches ne peut pas être vague (comme nous l'avons actuellement) et doit être précisément définie explicitement dans les normes constitutionnelles ou administratives, 3) l'objectif et les tâches des organes de l'administration publique doivent être mesurables), 4) l'obligation du gouvernement slovaque et du Conseil national doit être consacrée De la République slovaque d'évaluer les objectifs et les tâches primaires et secondaires atteints chaque année par chaque organe de l'administration centrale de l'État et, si nécessaire, d'attirer l'organe statutaire de l'administration de l'État vers la responsabilité du droit du travail (en cas de non-réalisation des objectifs fixés et de non-exécution des tâches). Ce n'est que dans ce cas que nous pourrions garantir des activités appropriées, efficaces et économiques de l'administration publique.

C'est pourquoi nous proposons *de lege ferenda* de rationaliser le fonctionnement de l'administration publique en République slovaque: 757/2001 Coll. sur l'organisation des activités du gouvernement et l'organisation des objectifs de l'administration centrale de l'État et des tâches des organes de l'administration centrale de l'État (mettre en œuvre les objectifs de la tâche inscrits dans le programme de l'UE à l'horizon 2030), 2) également consacrer la responsabilité du travail de l'organe administratif statutaire de l'État en cas de non-réalisation des objectifs stratégiques fixés

References:

- [1] Klimovský, D. *Základy verejnej správy*. Wolters Kluwer, s.r.o. 454 s. ISBN 978-80-8168-022-1
- [2] Lankauskienė, T. - Tvaronavičienė M. (2012): Security and sustainable development: approaches and dimensions in the globalization context. *Journal of Security and Sustainability Issues* 1, 287-297.
- [3] Dulaková Jakúbeková, D. a kol. (2010) Contracts of transfer of ownership (Purchase and exchange contract, consumer purchase contract, donation...). - C. H. Beck, 2010.
- [4] Von Helmut Siller, Cibák, L. (2016) : Korruption und ihre gesamtwirtschaftliche Bedeutung: Kriminalistik, roč. 70, č. 1 (2016), s. 50-55. ISSN 0023-4699
- [5] Vozáryová, M. (2013) Prorogation of jurisdiction in international private law. *The legal and economic dimension of individual freedom in contemporary European and international law*. - Bratislava : Univerzita Komenského, Právnická fakulta, 2013. - S. 110-119. ISBN 978-80-7160-352-8.
- [6] Šabiková, I., Vicen V. (2018). ECB Policy in the Time of Vague Rhetoric of Central Bank. *Európska veda*. p. 21-26. ISSN 2585-7738
- [7] Vozáryová, M., Burdová, K. (2018). Nariadenie Brusel 1a a rozhodcovské konanie. In: *Aktuálne otázky európskeho medzinárodného práva súkromného* [textový dokument (print)] / Slašťan, Miroslav [Zostavovateľ, editor] ; Siman, Michael [Zostavovateľ, editor] ; Hulla, Peter [Recenzent] ; Karpát, Andrej [Recenzent] ; Vršanský, Peter [Recenzent]. – 1. vyd. – Pezínok (Slovensko) : Justičná akadémia Slovenskej republiky ; Bratislava (Slovensko) : Slovenská asociácia európskeho práva, 2018. – ISBN 978-80-973158-0-1, s. 27-38 [tlačaná forma]
- [8] Špaček, M. (2019). (Ne)uzavretý spor Gabčíkovo - Nagymaros. In: *Aktuálne otázky medzinárodného práva: zborník príspevkov vydaný pri príležitosti 70. narodenín doc. JUDr. Petra Vršanského, CSc.* – 1. vyd. – Bratislava (Slovensko) : Wolters Kluwer. Wolters Kluwer SR ; Univerzita Komenského v Bratislave. Právnická fakulta UK, 2019. – ISBN 978-80-571-0030-0. – ISBN 978-80-7160-498-3, s. 411-422
- [9] Zhang, Hong-le et.al (2019). The Law and Economic Analysis of MFN Clause in BITs / Zhang, Hong-le; Fabuš, Michal; Yang, Ying-fei. In: *Verejná správa a regionálny rozvoj* [textový dokument (print)] : vedecký časopis Vysokej školy ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave : Ekonomía a manažment. – ISSN 1337-2955. – Roč. 15, č. 1 (2019), s. 60-69 [tlačaná forma]

Acknowledgements

The paper is the output of a scientific project IGA no. 3/2020 - M „Innovations of Public Administration in the SR: Determination of Economic and Legal Aspects, with Reflecting European Countries Novelty Factors”. (Funder: VSEMs IGA VSEMs, i.e. School of Economics and Management in Public Administration).

DOI 10.36074/30.10.2020.v2.20

MODERN PROBLEMS OF FORMATION AND PROSPECTS FOR RESEARCHING THE CONCEPT OF CRIMINALISTIC INNOVATION

ORCID ID: 0000-0001-8058-3071

Viktor Shevchuk

Honored Lawyer of Ukraine

Doctor of Legal Sciences, Professor, Professor of Criminalistics

Yaroslav Mudryi National Law University

UKRAINE

Abstract. *The article is devoted to the problem of forming the conceptual apparatus of criminalistic innovation as a new scientific direction in criminalistics. Methodological problems of development and formation of categories and concepts of the considered scientific concept are being researched. It's substantiated that the level of formation and reasonableness of any scientific theory, including criminalistic innovation. The analysis of scientific approaches to understanding the basic categories of the considered scientific concept, which are innovative criminalistic product and criminalistic innovation are conducted. Suggestions and author's vision for solving particular issues related to innovations in criminalistics and law enforcement practice are formulated. It's argued that a comprehensive approach to the developed and formed basic concepts and categories of criminalistic innovation is a methodological foundation for further research on this issue, which determines the promising directions of the development of criminalistic science.*

Formulation of the problem. In current realities, the tasks of criminalistics are determined by its social function - to promote their techniques, methods and means in countering criminal phenomena. In this regard, the foremost task of criminalistics is to assist law enforcement agencies in the fight against crime, complete and timely technical and criminalistic support, and maintenance the investigation and prevention of crimes, their judicial review. This task can be realized on the basis of full use of the achievements of modern science and technology [1; 2; 3]. As V.Y. Shepitko rightly points out, in the current conditions of the formation of criminalistic knowledge, this process is dependent on the scientific and technological progress of the human community. The development of criminalistics, its tendencies are caused by the influence of world information flows, the integration of knowledge about the possibilities of combating crime with the help of scientific and technical achievements of modern society. The informatization of the social environment has actually led to the «technologicalization» of criminalistics, the development and implementation of information, digital, telecommunications and other technologies. Given the above, radical changes are currently underway and innovative approaches are being introduced in the criminalistic provision of law enforcement agencies [4; 5]. Therefore, the creation and introduction of innovative criminalistic products and technologies in the present-day context is one of the foremost challenges of criminalistic science at the present stage and an urgent need for practice.

Presenting main material. The history of the origin and development of science shows that criminalistics has always been an innovative science, it has an innovative character, as well as it has constantly evolved under the innovative

scenario[6; 7]. An innovative way of development of criminalistics is conditioned primarily by the latest scientific developments, introduction of information technologies, high-tech equipment, new generation scientific and technological means, computerization and automation of the process of detection and investigation of criminal offenses. Moreover, the need to choose the criminalistics of the innovative path of development has been caused and conditioned by a number of objective reasons, which are related to the urgent needs of practice and aimed at finding adequate innovative means of effective counteraction to the contemporary challenges of crime [8; 9]. Therefore, the creation and implementation of criminalistic innovative products has always been, and remains today, one of the foremost tasks of criminalistics.

At the same time, there are a number of discussion issues in the criminalistic doctrine regarding the study of criminalistic innovations and the problems of their introduction into the practice of investigative, judicial and expert activity. Thus, some in-depth study, critical analysis and further scientific developments require problems: research of theoretical foundations of innovations in criminalistics, determination of their place and role in the system of criminalistic knowledge; developing concepts and features of criminalistic innovations; defining criteria for attributing certain innovations to criminalistic innovations; identification and research of types of criminalistic innovations, their characteristics; problems and directions of creation of innovative criminalistic products and technologies; research and analysis of the implementation of criminalistic innovations in the practice of combating crime and other legal practices; research on innovations in criminalistic didactics; problems of efficiency and effectiveness of criminalistic innovations; definition and research of perspective directions of innovative development of criminalistics, including prerequisites of formation of criminalistic innovation and prospects of its development.

Research and formation of any theoretical structure in criminalistics should be carried out on a certain methodological basis [10]. In accordance with the goals and objectives of the study used set of principles of modern theory of knowledge, in particular, system-activity, system-structural, technological, functional, information and other approaches [11; 12; 13]. The use of such approaches in criminalistics serves as a methodological basis for the creation, implementation and use of criminalistic innovations in law enforcement activities. Using such approaches in the formation of the concept of criminalistic innovation may become a new paradigm of criminalistics, capable of raising to a higher theoretical and methodological level of research in the specified field of knowledge [14; 15].

First of all, it should be noted that innovations in criminalistics have different meanings: «innovative criminalistic product», «innovative criminalistic means», «innovative criminalistic technologies», «innovative means of investigation and prevention of crimes», «innovations of criminalistic techniques, tactics, methods», «innovative litigation tools», «innovations in criminalistics». Often they are associated with a variety of innovative technologies: «biometric», «genotype-scopic», «polygraph», «odorological», «holographic» innovative technology, etc.

Obviously, the above is quite convincing evidence of the controversy and ambiguity of scientific approaches to defining this criminalistic category. The lack of a unified view on the definition of the term causes terminological confusion, which negatively affects both their research and the practice of their application. In our opinion, such a terminological divergence is to some extent justified and connected with the stage of forming the concept of innovation, the emergence of this category

of criminalistics.

However, we support the view that such innovation should be called criminalistic, thereby emphasizing its focus on criminalistic tasks, the purpose and ability to adapt individually to the subject, objects, functions and areas of all components of forensics, as well as their creation, implementation and application of law enforcement agencies in various activities. Therefore, in our opinion, the most successful, optimal, to indicate the process of development, implementation and application of criminalistic innovations in law enforcement practice, aimed at improving the efficiency and effectiveness of investigative, judicial and expert activity, should be recognized term «*criminalistic innovation*». This approach is quite widespread in the formulation of terms, this applies to so-called derivative concepts and for example, there are only a few that are justified by time, science, and practice as a «criminalistic recommendation», «criminalistic operation», «criminalistic technology», «criminalistic version», «criminalistics information» etc.

It is worth noting that in this case, it is important to correctly interpret the innovative product in criminalistics. The analysis of the literature shows that criminalistic innovative product is considered, both in the narrow and in the broad sense. In the narrow sense, it is a material new product in criminalistics in the form of developed and introduced into the investigative (or expert) practice of *new modern technical means, instruments, instruments, tools, technologies*, which are the result of research and development and registered as a intellectual property, the purpose of which is to optimize the investigation of criminal offenses, improve the quality and effectiveness of investigative activities, significantly reduce errors, forces and costs. In this case, *the criminalistic innovation product is the ultimate materialized result* of the innovation activity in the form of a new materialized (tangible, materialized) object, the use of which is aimed at solving particular forensic problems. As we can see, in this case, there is a materialization (objectivity) of an innovative criminalistic product, the result of which is embodied in a specific material carrier in the form of new materialized products or subject substance.

In a broad sense, an innovative criminalistic product is a collection of materialized and non-materialized new modern methods, techniques, tools, products, technologies, operations, solutions, services, etc., which are used by qualified special entities and aimed at effectively solving criminalistic problems, ensuring enhancement the quality and effectiveness of law enforcement activities and the innovative and further, sustainable development of criminalistics as a science. In this case, *new or improved non-materialized criminalistic products in criminalistics should be taken away technological processes (technologies), services, decisions (technical, tactical, methodical, organizational), the newest approaches to the organization of work of the subjects of such activity* (investigative, judicial, expert, etc.), which are the results of the implemented in practice, as experimental-design and research-science, including criminalistics. Apparently, in addition to materialized objects (means), there are also non-materialized, unsettled objects, such as technologies, services, solutions, etc. The practical application of such products is carried out by special entities (investigator, expert, judge, etc.), which ensures the qualification, effectiveness and efficiency of their use.

In theoretical-methodological and practical terms, in our view, the approach is more correct when the innovative criminalistic product is considered in the broad sense. In this regard, it is rightly stated that innovative criminalistic products should include developments in the field of criminalistic technology, tactics and methods of crime investigation, namely: new or already existing and adapted to the needs of

investigative practice, technical and criminalistic tools, modern information technologies, electronic knowledge bases, methods of recording, analyzing and evaluating evidential information, new tactical techniques, their complexes, tactical combinations and operations, algorithms of primary investigative (search) and search of typical investigative versions, methods of investigating new types of crimes, etc. [16]. In this regard, in criminalistics should distinguish three directions of development and introduction of innovations — technical-criminalistic, tactical-criminalistic and direction of providing a methodology of investigation of certain types of crimes [17; 18; 19; 20].

Thus, an *innovative criminalistic product* — is developed and put into practice the newest technical-, tactical-, methodological-criminalistic tools, which are the result of research or experimental development, embodied in the form of new technology, products, services, solutions, etc., for the practical application of which is an effective solution of criminalistic problems, providing improving the quality and effectiveness of law enforcement practices and further innovative development of criminalistics as a science.

Explaining a meaningful understanding of the concept of «innovative criminalistic product" gives the opportunity to move to the study of such a phenomenon as «criminalistic innovation". Obviously, that knowledge of the essence of such innovations involves the study and research of the properties and features of this concept. In this case, the properties should be understood as «quality, which is a great feature of the object of the phenomenon of something" [21]. To the *properties* of criminalistic innovation, in our opinion, can be attributed such as: innovation (novelty), objectivity, subjectivity, purposefulness, demand, practical applicability, efficiency [22; 23].

The formulation of a unified definition of the concept of criminalistic innovation is possible by highlighting its most essential features. The essential features of criminalistic innovation, in our opinion, include such as: 1) a set of developed and put into practice the latest technical-, tactical-, methodological-criminalistic tools (innovative criminalistic means), which are embodied and applied in the form of new technology, products, services, solutions, etc.; 2) developed and put into practice the newest technical-, tactical-, methodological-criminalistic means are the result of research-development or experimental-design, in demand and applied in practice; 3) technical-, tactical-, methodological-criminalistic means are newly created, or newly applied, or improved, forms of realization (application) of such innovative means are new technologies, production (products), services, solutions, etc.; 4) the use of innovation is carried out by special entities, which ensures the qualification, efficiency and effectiveness of the use of innovative means developed and put into practice; 5) the focus of innovative tools on the effective solution of criminalistic problems, ensuring optimization, improving the quality and effectiveness of law enforcement practices and further innovative development of criminalistics [25].

In our opinion, *criminalistic innovation* — is a set of innovative and criminalistic means developed and put into practice, embodied in the form of new technology, products, services, solutions, etc., which are applied by qualified special subjects and aimed at providing optimization, improvement of quality and efficiency in law enforcement practices and solving criminalistic problems.

Conclusions. Today in criminalistics the created of scientific prerequisites for the development and formation of criminalistic innovation, and such research in modern conditions represent a promising innovative direction for the development of

criminalistics, which requires scientific development. These issues are on the agenda, forming the basis for further scientific research of criminalistic scientists. Therefore, at the present stage of the development of criminalistics, is quite relevant problem of developing a separate forensic theory of innovations – *criminalistic innovations*.

In our opinion, today it's especially promising to research criminalistic innovations on the basis of general theoretical approaches, which provide an explanation and justification of such fundamental principles of any particular scientific theory as its genesis, essence, fact, hypothesis and theoretical construction. Importantly, at the theoretical level to study and uncover the patterns of functioning, all stages of the life cycle of criminalistic innovation, from the development, implementation and ending with the implementation and application of such innovations in practice. With this, the full development of a separate theory in forensic science must be substantiated by the object and subject of its study, as well as the methods used in doing so [26]. *Criminalistic innovation* – separate criminalistic theory, containing a system of theoretical and practical knowledge about criminalistic innovations, their features, types, role and purpose, stage of development, implementation and application, features of functioning, communications and relationships between the subjects of such innovations (developers and consumers), based on the study of the laws of development, implementation, realization and application of such innovations, their reflection in the sources of information that serve as the basis for the creation of innovative tools, techniques and methods of marketing early, investigating, evaluating and using evidence to optimize, improve the quality and effectiveness of law enforcement, and solve criminalistic problems.

References:

- [1] Юсупов, В. (2018). Сучасні напрями розвитку криміналістики в Україні. *Підприємництво, господарство і право*, 3, 163.
- [2] Шевчук, В. М. (2020). Актуальні проблеми криміналістики у сучасних умовах. *Korszerű műszerek és algoritmusai tapasztalati és elméleti tudományos kutatási: tudományos művek gyűjteménye a nemzetközi tudományos-gyakorlati konferencia anyagaival* (Hang 3), Szeptember 18, 2020. Budapest, Magyarország: European Scientific Platforme, 90-96.
- [3] Шевчук, В. М. (2019). Сучасний стан та тенденції розвитку криміналістики: актуальні проблеми сьогодення. *Проблеми законності*, 146, 234–246.
- [4] Шепітько, В. Ю. (2020). Проблеми оптимізації науково-технічного забезпечення слідчої діяльності в умовах змагального кримінального провадження: *матеріали наук. конф. за результатами роботи фахівців НДІ вивчення проблем злочинності у 2018 р. (26 берез. 2019 р.)*, Харків, 144.
- [5] Шевчук, В. М. (2019). Інноваційні напрями розвитку криміналістики. *Інноваційні методи та цифрові технології в криміналістиці, судовій експертизі та юридичній практиці* : матеріали міжнар. «круглого столу» (м. Харків, 12 груд. 2019 р.). Харків : Право, 142-147.
- [6] Шепітько, В. Ю. (2019). Інновації в криміналістиці як віддзеркалення розвитку науки. *Інноваційні методи та цифрові технології в криміналістиці, судовій експертизі та юридичній практиці* :: матеріали міжнар. «круглого столу» (Харків, 12 груд. 2019 р.). Харків, 147–150.
- [7] Шевчук, В. М. (2020). Інноваційні засади криміналістичного забезпечення діяльності органів правопорядку : постановка проблеми. *Paradigmatic view on the concept of world science: Collection of scientific papers «ΛΟΓΟΣ» with Proceedings of the International Scientific and Practical Conference* (Vol. 2), August 21. Toronto, Canada: European Scientific Platform, 139-144.
- [8] Жижина, М.В. (2012). Инновационный путь развития криминалистики на современном этапе. *Вестн. криминалистики*, 1 (41), 18–24.
- [9] Шевчук, В.М. (2020). Інноваційні криміналістичні продукти у правозастосовній діяльності : поняття, ознаки та проблеми впровадження у практику. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*, (XXVI), 139-155.
- [10] Шевчук, В. М., Коновалова В. О. (2019). Інноваційні напрями удосконалення криміналістичної

- методики. *Актуальні проблеми боротьби зі злочинністю: проблеми правового захисту*. Харків : Право, 351-357.
- [11] Головин А. Ю. (2002). Криминалистическая систематика: монографія; под ред. проф. Н. П. Яблокова. М. : ЛексЭст.
- [12] Шевчук, В. М. (2009). *Методологія криміналістики : дискусії, «новації», перспективи. Питання боротьби зі злочинністю: зб. наук. пр. / редкол. : В. І. Борисов та ін.* Харків: Право, 2009, (18), 193-201.
- [13] Шепітько, В. Ю. (2007). *Криміналістична тактика (системно-структурний аналіз) : монографія*. Х. : Харків юридичний.
- [14] Shevchuk, V. (2020). Criminalistic technique: innovative directions of modern criminalistic research. *Eurasian scientific congress. Abstracts of the 2nd International scientific and practical conference*. Barca Academy Publishing (May 17-19, 2020). Barcelona, Spain. 2020. Pp. 736-744.
- [15] Shevchuk, V. (2020). Modern problems criminalistic technique: innovations, tendencies, prospects. *Topical issues of the development of modern science. Abstracts of the 10th International scientific and practical conference* (June 4-6, 2020, Sofia, Bulgaria). Sofia: Publishing House «ACCENT», 2020. Pp. 71-81
- [16] Шепітько, В. Ю., Журавель, В. А., Авдєєва, Г. К. (2017). *Інновації в криміналістиці. Інноваційні засади техніко-криміналістичного забезпечення діяльності органів кримінальної юстиції : монографія*, Харків, 2017.
- [17] Берназ, П.В. (2015). *Інновації – основа криміналістичного забезпечення діяльності з розслідування злочинів. Південноукраїнський правничий часопис*, (4), 50.
- [18] Шевчук, В. М. (2017). *Проблеми вдосконалення науково-технічного забезпечення слідчої діяльності. Питання боротьби зі злочинністю: зб. наук. пр. / ред. кол. : В. І. Борисов та ін. Х. : Право*, (33), 108-122.
- [19] Шевчук, В. М. (2013). *Тактичні операції у криміналістиці: теоретичні засади формування та практика реалізації: монографія*. Х.: «Апостіль».
- [20] Shevchuk, V., Shevchuk, O., Matyukhina, N., Zatenatskyi, D., Chub, O. (2020). Testing of drugs in the implementation of customs control in Ukraine: legal aspects. *Georgian Medical News*, 1 (298), 165-169.
- [21] Ожегов, С. И. (1995). *Толковый словарь русского языка : 80000 слов и фразеологических выражений*. 3-е изд. М. : АЗЪ, 694.
- [22] Shevchuk, V. (2020). Innovations in criminalistic and practice of their implementation in law enforcement activity. *Modern science: problems and innovations. Abstracts of the 2nd International scientific and practical conference*. SSPG Publish (May 3-5, 2020). Stockholm, Sweden, 903-913.
- [23] Шевчук, В.М. (2020). *Криміналістична техніка: сучасні проблеми та перспективи розвитку. Dynamics of the development of world science. Abstracts of the 9th International scientific and practical conference*. Perfect Publishing (May 13-15, 2020). Vancouver, Canada, 1068-1078.
- [24] Shevchuk, V. (2020). Innovations in criminalistic technique: modern problems, tendencies, prospects. *Tendenze attuali della moderna ricerca scientifica: der Sammlung wissenschaftlicher Arbeiten «ΛΟΓΟΣ» zu den Materialien der internationalen wissenschaftlich-praktischen Konferenz* (B. 4), (Juni 5, 2020): Stuttgart: Europäische Wissenschaftsplattform, DEU, 43-49.
- [25] Перлін, С. (2020). *Поняття і види техніко-криміналістичного забезпечення правозастосовної діяльності. Підприємництво і право*, (1), 221-226.
- [26] Shevchuk, V. (2020). Innovations in criminalistic technique: problems of creation and application. *Scientific Collection «InterConf»*, (31): with the Proceedings of the 7th International Scientific and Practical Conference «Science and Practice: Implementation to Modern Society» (October 6-8, 2020). Manchester, Great Britain: Peal Press Ltd., 94-104.

DOI 10.36074/30.10.2020.v2.21

NORMES DE COORDINATION EN FRANCE DROIT COMMERCIAL

Alexey Maksurov

candidat aux sciences juridiques, professeur
Université d'État de Yaroslavl du nom de P.G. Demidova

RUSSIE

Maître de conférences à la Faculté de droit
l'Université de la Sorbonne à Paris

FRANCE

Les normes et technologies de coordination sont activement utilisées en droit civil français, ce qui a déjà été relevé dans la littérature [1]. Pendant ce temps, ils sont très populaires en droit commercial français.

Par exemple, l'article L. 135-2 du Code de commerce, au 1er juillet 2013 [2] précise que «L'accord peut indiquer que le fournisseur fournit des services dont l'objet est de développer et de coordonner un réseau de vendeurs indépendants (« door to door ») Si de tels services peuvent faciliter la vente des produits ou services de la société dans les conditions prévues à l'article L.135-1. L'accord précise la nature de ces services et détermine les conditions de prestation et la procédure de rémunération. En fournissant ces services, les prestataires ne peuvent en aucun cas agir en tant qu'employeur ou conclure des contrats avec les fournisseurs indépendants de porte à porte qu'ils coordonnent. Aucune rémunération de quelque nature que ce soit ne peut être versée par un vendeur de porte à porte indépendant à un autre vendeur de porte-à-porte indépendant.

Selon l'article L. 633-5 «Afin de faciliter la mise en place d'un contrôle complémentaire, l'Autorité de Contrôle Prudentiel conclut des accords de coordination avec les autorités compétentes concernées et, le cas échéant, avec toute autre autorité compétente concernée. Ces accords sont publiés au Journal officiel de la République française. Il peut attribuer des affectations supplémentaires au coordinateur et indiquer les procédures à suivre pour une supervision supplémentaire. Ils peuvent également indiquer les mécanismes de coordination utilisés avec d'autres autorités compétentes. »

L'article L. 633-6 précise que «L'Autorité de Contrôle Prudentiel et, le cas échéant, l'Autorité des Marchés Financiers, coopèrent avec les autorités compétentes chargées de la surveillance des entités réglementées appartenant au conglomérat financier et, si lesdites autorités n'assurent pas une telle supervision, avec un coordinateur. Les dispositions d'application de cet article sont déterminées dans les règles. » En vertu des dispositions de l'article L. 633-8. «Les articles L. 612-24, L. 612-26 et L. 612-44 s'appliquent à toutes les personnes morales situées dans un État membre de l'Union européenne ou dans un autre État partie à l'accord sur l'Espace économique européen, réglementé ou non, qui s'applique à un conglomérat financier soumis à accord avec l'Autorité de Contrôle Prudentiel. » Sur la base de l'article L. 633-9 «En tant qu'exception à la loi No. 68-678 du 26 juillet 1968 personnes liées au transfert de documents et d'informations à caractère économique, commercial, industriel, financier ou technique à des personnes physiques étrangères ou des personnes morales étrangères, à toute personne morale établie en France

appartenant à un conglomérat financier à compétence de l'État un membre de l'Union européenne ou un autre État partie à l'accord sur l'Espace économique européen, en tant que coordinateur, transmet au coordinateur, à sa demande, toute information relative à un contrôle supplémentaire."

Le recours à un mécanisme de coordination pour résoudre les problèmes de droit commercial est une caractéristique importante du droit français, le rendant plus flexible et adapté aux besoins des commerçants.

Liste des sources utilisées:

- [1] Maksurov, A.A. (2018). Coordination dans les systèmes juridiques des pays d'Europe. Partie I. Monographie M.: Rusays.
- [2] Code de commerce de France (au 1er juillet 2013). Retrieved from <https://www.legifrance.gouv.fr/Traductions/Catalogue-des-traductions>

DOI 10.36074/30.10.2020.v2.22

SOME PROBLEMS OF ESTABLISHING PSYCHOLOGICAL CONTACT DURING EXAMINATION OF A SUSPECT

ORCID ID: 0000-0001-8058-3071

Viktor Shevchuk

Honored Lawyer of Ukraine
Doctor of Legal Sciences, Professor, Professor of Criminalistics of the
Yaroslav Mudryi National Law University

Karina Martynenko

2nd year student, 8 group,
Personnel Training Institute for the Bodies of Justice of Ukraine,
Yaroslav Mudryi National Law University

UKRAINE

Annotation. *Some problems of establishing psychological contact during the interrogation of the suspect are considered, it is suggested to take into account tactics taking into account the situations of this investigative action. Psychological contact is a necessary prerequisite for the main task - to establish the objective truth in each criminal case. If the investigator does not have the ability to establish emotional contact with the suspect, then there are some doubts about his professional training and suitability to perform his functional duties successfully and properly. The problem of inability to establish psychological contact is the lack of necessary information about the identity of the suspect. In such cases, an analysis of the available data on the suspect is essential. Perspective directions of criminalistical researches in this sphere of knowledge are considered.*

Formulation of the problem. The success of the investigation of criminal proceedings and ensuring its effectiveness largely depends on the correct choice of tactics and the use of opportunities to establish psychological contact between the investigator, the prosecutor and the participants in the criminal process [1, p. 65-70]. As practice shows, ignoring during the investigation of criminal proceedings forensic recommendations on the tactics of investigative (search) actions often leads to conflict situations, which significantly complicates the tactical tasks of the investigation, which is often accompanied by giving false testimony, reluctance and evasion of communication with (investigator) prosecutor or worse, by refusing to testify during the pre-trial investigation and trial.

It is seen that the emergence of such situations in most cases is due to lack of proper psychological atmosphere during the investigative (search) actions, ignoring the possibility of establishing psychological contact, as its absence affects the effectiveness and completeness of investigation and trial in general [2; 3].

Presenting main material. In a broad sense, psychological contact is a process of communication and exchange of information between two people. The task of the investigator is to establish a special psychological contact with the suspect, which would promote mutual understanding before receiving and testifying. The peculiarities of this psychological contact are determined precisely by the specifics of the psychological relations that arise between the investigator and the suspect during the pre-trial investigation and trial of the materials of criminal proceedings.

Psychological contact should be understood as a dynamic, situationally

conditioned bilateral process of influencing the interrogee, aimed at achieving mutual understanding by creating the most favorable psychological atmosphere of communication, as a result of which the interlocutor changes his negative state, psychological attitude to the investigator and social position, investigative (search) and judicial actions [4, c. 130-131].

Psychological contact is a necessary prerequisite for the main task - to establish the objective truth in each criminal case. If the investigator does not have the ability to establish emotional contact with the suspect, then there are some doubts about his professional training and suitability to perform his functional duties successfully and properly. Establishing psychological contact requires the investigator's knowledge of the psychology of the interrogated and taking into account their individual psychological qualities, mental state at the time of interrogation, life and criminal experience and other circumstances that characterize them [5, c. 235-236; 6, c. 211-221].

It should be noted that in criminalistics and legal psychology the concept of psychological contact is debatable. Thus, V.O. Konovalova argues that psychological contact is a "sense of mutual affection" [7, c. 14]; a level of mutual understanding that allows to obtain complete and objective information from the respondent [8, c. 86]. In turn, V.H. Lukashevich notes that the establishment of psychological contact - is a purposeful, planned activities of the investigator to organize and manage the movement of information in the process of verbal investigative actions, which provides conditions for the development of its communication with participants in these actions the purpose of the direction carried out throughout the investigation [9, c.159].

In addition, some scholars and practitioners compare psychological contact to a state in which people can and want to perceive mutual information. The state of the interrogated is a kind of his attitude to external and internal circumstances, well-being, mood in a given situation at the appropriate time [10, c.159]. Mood and well-being can change quickly depending on the influence of various factors, and the state in which the respondent can perceive information, be ready to communicate, it is advisable to consider as a favorable element of the interrogation [11, c. 199–215].

In our opinion, V.Yu. Shepitko rightly noted that psychological contact is the most favorable psychological atmosphere, a certain mood during communication during interrogation, etc. verbal investigative (search) actions. Psychological contact during interrogation provides for the possibility of its two levels: 1) when the interrogated wishes to testify (testimony); 2) when the interrogated is forced to do so. In the content of such contact there are two elements: a) the readiness of the respondent to communicate; b) the result of the correct psychological approach of the investigator to the interrogated. Signs of psychological contact should be distinguished as follows: 1) psychological contact is always bilateral, its establishment and support depend on both the investigator and the interrogated, although the initiative and control influence belong to the investigator; 2) psychological contact is a dynamic process that is in development, the participants of which are constantly adjusting their behavior; 3) psychological contact is situational and may occur at different stages of interrogation. Tactical methods and systems of tactical methods are used to establish psychological contact [12, c. 394].

Practice shows that the establishment of psychological contact is often complicated by the presence in the actions of the investigator (prosecutor) rudeness, indifference, injustice and a sense of superiority over the suspect. The professional quality of the investigator is his ability to neutralize, inhibit or even stop the emotionally

negative attitude towards the suspect. Before the interrogation, the investigator (prosecutor) should first focus his work on establishing and diagnosing the mental state of the interrogated, using communicative actions of a neutral nature and appropriate tactics aimed at establishing psychological contact with the interrogated person.

It's important to note that the suspect must see in the investigator (prosecutor) an honest, competent, principled and educated person who objectively investigates the event, must see a representative of the state who protects, not violates his rights. Practice shows that the positive qualities of the investigator have a positive effect on establishing and maintaining contact, but they can not be considered as an independent tactic, and they must be inherent in all communication between the investigator and the interrogated. In some cases, the establishment of psychological contact, depending on the suspect, may facilitate conversation — prior communication before the investigative (search) action on a topic not related to the subject of interrogation, in particular it may be a conversation about personal life, work, hobbies, hobbies and other circumstances[13, c. 146-150].

Psychological contact is always bilateral, its establishment and maintenance depends on both the investigator and the interrogated, although the initiative must belong to the investigator. There is a two-way contact in which the interviewee feels that he is of some interest to the investigator. Establishing psychological contact requires from the investigator knowledge of the psychology of the interrogated. He must take into account his individual psychological characteristics, typological qualities, mental state at the time of interrogation, life experience, etc. [14, c. 342].

The problem of inability to establish psychological contact is the lack of necessary information about the identity of the suspect. In such cases, an analysis of the available data on the suspect is essential. Most investigators believe that the problem of inability to establish psychological contact is insufficient study of the suspect, insufficient knowledge of pedagogy and psychology. The professional skills of the investigator play an important role in this.

Establishing psychological contact has its own characteristics if the suspect is a woman. The specificity of women's behavior is a sharper perception of certain phenomena of reality, increased emotional response to them, giving greater importance to certain facts of interpersonal relationships. In addition, some difficulties arise in establishing psychological contact with a suspect who is being prosecuted. Such a person is already familiar with the procedure for notification of suspicion, interrogation and other investigative actions, he has some legal knowledge and correctly assesses the available evidence. From the very beginning, he was negative about the investigator and conducting a pre-trial investigation against him.

The position of V.O. Konovala is correct, noting that in all cases during the interrogation it is necessary to create a favorable atmosphere that will set the person of the interrogated to talk, which implies the desire of the official to overcome the conflict, to form the interrogated's interest in communication [15, c. 66]. A person's interest in communication, his activity, are directly related to his antisocial attitude, the higher it is, the more stable will be the resistance to the investigation, so the influence exerted on him by the investigator during interrogation [16, c. 113].

In turn, V.Yu. Shepitko notes that it is important to correctly apply the system of tactics to establish psychological contact. Thus, as the scientist rightly points out, tactics that help to adapt to the situation of interrogation and eliminate undesirable mental states of the suspect (accused) can perform important tasks of pre-trial investigation. Thus, when clarifying the circumstances of the questionnaire-

biographical nature, the investigator may clarify some of them in order to determine the psychological state of the interviewee, include him in active communication, determine the level of intellectual development of the respondent and his language skills, eliminate emotional tension. It is possible to specify the data which cause positive emotions at the interrogated. In particular, when filling in the column about the place of birth, it is advisable to ask the suspect about how long he lived in this place, when he moved, whether he likes the places where he was born, what are the sights in these places. When using such a tactic as a conversation with the interviewee on a foreign topic or topic of interest, but not related to the subject of the interrogation in this case, the investigator's ability to choose the right topic for conversation is important, determined by knowledge of the interviewee's interests culture. Conversations on such topics allow to change the psychological state of the interrogated, have a positive effect on the suspect, regardless of whether he is in an agitated or depressed state. Inhibition, as well as excitement, is caused by tension, which helps to eliminate communication. Changing the topic, you need to find one that will arouse the interest of the respondent. During such a conversation, the communicative qualities of the investigator are manifested, which influence the establishment of psychological contact. Some criminalistic scientists consider the influence of the interrogated on positive qualities — politeness, justice, friendliness, principle - as a tactic admission that helps to establish contact [17, c. 344].

There is a view that the task of the investigator is to create such a psychological atmosphere in which the interrogated person would have a desire to give complete and truthful testimony. From the point of view of I.M. Makarenko, the special psychological atmosphere consists in readiness of the investigator and the interrogated to communication [18, c. 85]. The fact is that the process of communication during the interrogation at the pre-trial investigation is not always characterized by the willingness of the interrogated to provide information. In most cases, the suspect tries to hide from the investigator the facts that may expose him. Even when he comes to the conclusion that it is necessary to give truthful evidence and is ready to do so, he often tries to hide certain details about the criminal act [19, c. 353]. The readiness of the participant of the pre-trial investigation to communicate should be considered as the primary or intermediate result of the investigator's activity, which is realized in the process of giving true and complete testimony [20, c. 58].

As rightly points out V.Yu. Shepitko, building a system of tactics implies the need to clarify the purpose of establishing psychological contact. In accordance with the purpose and procedural state of the interrogated in the system of tactics can be identified the following subsystems: conversation on a foreign topic or on a topic of interest, but not related to the subject of interrogation; demonstration by investigators of awareness of the circumstances of the interviewee's life, his needs, interests; in respect of a witness (victim) — notification of the purpose of the interrogation; conversation on a foreign topic or on a topic of interest, but not related to the subject of interrogation; belief in the inevitability of punishing criminals; 2) stimulating instruction on the need to communicate: in respect of the suspect (accused) — explanation of the interrogated essence of his procedural position; demonstration of prospects of the current situation; explaining the importance of sincerity of repentance and other mitigating circumstances; use of a positive assessment of certain qualities of the interrogated person; in relation to a witness (victim) — conviction in the need to provide assistance to the investigating authorities; explanation of the essence of the consequences of the committed crime or the possibility of their occurrence in the

future; showing photographs (objects) related to the crime and its consequences; use of a positive assessment of the personality of the respondent [14, c. 343].

Conclusions. Thus, in accordance with the above, we can conclude that the establishment of psychological contact in the pre-trial investigation increases the efficiency of obtaining evidence and the necessary information and helps to optimize the conduct of investigative (search) actions [21, c. 90-96; 22, c. 90-96; 23, c. 90-96]. The success of the interrogation depends entirely on the skills and knowledge of the investigator in the field of psychology of human relationships, knowledge of the intricacies of overcoming various barriers that may arise in the interaction [24; 25; 26]. In this case, knowledge alone is not enough, it is also necessary to properly and effectively apply them in practice [27; 28]. Any result of the interrogation depends on the correct combination of psychological and criminalistic techniques during their application.

References:

- [1] Коновалова, В. Е. (1999). Допрос: тактика и психология. Харьков: Консум, 1999, 65-70.
- [2] Шевчук, В. М. (2013). Тактичні операції у криміналістиці: теоретичні засади формування та практика реалізації: монографія. Х.: Вид. агенція «Апостіль», 2013.
- [3] Shevchuk V. (2020). Genesis, trends and development prospects criminalistic tactics. *Scientific Horizon in the Context of Social Crises : Proceedings of the 4th International Scientific and Practical Conference* (June 6-8, 2020), Tokyo, Japan: Otsuki Press, 134-144.
- [4] Шепітько В. Ю., Коновалова В. О. (2019). Юридична психологія : підручник. 3-тє вид., переробл. і допов. Харків : Право.
- [5] Шевчук, В. М. (2003). Методика розслідування контрабанди: проблеми теорії та практики: монографія. Харків.: Гриф, 235-236.
- [6] Шевчук, В. М. (2020). Криміналістична тактика: сучасне розуміння та межі застосування. *Challenges in Science of Nowadays: Proceedings of the 4th International Scientific and Practical Conference* (May 26-28, 2020). Washington, USA: EnDeavours Publisher, 211-221.
- [7] Коновалова, В. Е. (1978). Психология в расследовании преступлений. Харьков : Вища шк., 1978. 144 с.
- [8] Коновалова, В. Е. (1997). Правовая психология : учеб. пособие. 2-е изд. испр. и доп. Харьков : Консум, 1997.
- [9] Лукашевич В. Г. (1993). Криминалистическая теория общения: постановка проблемы, методика исследования, перспективы использования. Киев : Укр. акад. внутр. дел, 1993.
- [10] Шевчук, В. М. (2020). Сучасне розуміння криміналістичної тактики: поняття, ознаки, предмет і завдання. *Теорія та практика правознавства*. 2020, 1 (17). Електронний ресурс. <http://law.nlu.edu.ua/article/view/206490/207084>
- [11] Шевчук, В. М. (2020). Сучасні проблеми криміналістичної тактики: традиційні та інноваційні напрямки розвитку. *Проблеми законності*. 2020. Вип. 150, 199–215.
- [12] Шепітько, В. Ю. (2018). Контакт психологічний. *Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Харків : Право, 2016. Т. 20 : Криміналістика, судова експертиза, юридична психологія / редкол. В.Ю. Шепітько (голова) та ін., 394.*
- [13] Шевчук, В. М. (2014). Слідча ситуація: поняття, структура, види та їх значення для оптимізації розслідування злочинів. *Юридичний науковий електронний журнал*. Юридичний факультет Запорізького національного університету, 2014, (1), 146-150.
- [14] Шепітько, В. Ю. (2019). Встановлення психологічного контакту. *Криміналістика: підручник: у 2 т. Т. 2/ В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель, В. М. Шевчук та ін.: за ред. В. Ю. Шепітька. Харків: Право, 2019. С. 342-344.*
- [15] Коновалова В. Е. (1999). Допрос: тактика и психология : учеб. пособие. Харьков : Консум, 1999.
- [16] Малютин М. П. (2009). Тактические приемы в расследовании преступлений : моногр. М. : Юрлитинформ, 2009. 184 с.
- [17] Шепітько, В. Ю. (2019). Встановлення психологічного контакту // *Криміналістика: підручник: у 2 т. Т. 2/ В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель, В. М. Шевчук та ін.: за ред. В. Ю. Шепітька. Харків: Право, 344.*
- [18] Макаренко И.А. (2003). Понятие и условия установления психологического контакта с

- несовершеннолетним обвиняемым. *Уголовное право*. 2003, (1) , 85–87.
- [19] Шевчук, В. М., Коновалова В. О. (2019). Інноваційні напрями удосконалення криміналістичної методики. Актуальні проблеми боротьби зі злочинністю: проблеми правового захисту. Харків : Право, 351-357.
- [20] Матусевич И. А. (1975). Изучение личности обвиняемого в процессе предварительного расследования преступлений. Минск : Изд-во Белорус. ун-та, 1975.
- [21] Шевчук, В. М. (2020). Актуальні проблеми криміналістики у сучасних умовах. *Korszerű műszerek és algoritmusai tapasztalati és elméleti tudományos kutatási: tudományos művek gyűjteménye a nemzetközi tudományos-gyakorlati konferencia anyagával (Hang 3), Szeptember 18, 2020. Budapest, Magyarország: European Scientific Platforme, 90-96.*
- [22] Шевчук, В. М. (2019). Інноваційні напрямки розвитку криміналістики. *Інноваційні методи та цифрові технології в криміналістиці, судовій експертизі та юридичній практиці* : матеріали міжнар. «круглого столу» (м. Харків, 12 груд. 2019 р.). Харків : Право, 142-147.
- [23] Шевчук, В. М. (2019). Сучасний стан та тенденції розвитку криміналістики: актуальні проблеми сьогодення. *Проблеми законності*, 146, 234–246.
- [24] Баранчук, В.В. (2017). Поняття та ознаки психологічного контакту в процесі допиту. *Збірник наук. праць*, 17, / ред. кол.: В.І. Борисов (голов. ред.) та ін. Х.: Кроссруд, 326–332.
- [25] Шевчук, В. М. (2020). Інноваційні засади криміналістичного забезпечення діяльності органів правопорядку : постановка проблеми // *Paradigmatic view on the concept of world science: Collection of scientific papers «ΛΟΓΟΣ» with Proceedings of the International Scientific and Practical Conference (Vol. 2), August 21. Toronto, Canada: European Scientific Platform, 139-144.*
- [26] Весельський, В. К. (1999). Сучасні проблеми допиту (процесуальні, організаційні і тактичні) монографія. Київ: НВТ «Правник», 1999, 24-29.
- [27] Шевчук, В. М. (2009). *Методологія криміналістики : дискусії, «новації», перспективи. Питання боротьби зі злочинністю: зб. наук. пр. / редкол. : В. І. Борисов та ін. Харків: Право, 2009, (18), 193-201.*
- [28] Шевчук, В.М. (2020). Інноваційні криміналістичні продукти у правозастосовній діяльності : поняття, ознаки та проблеми впровадження у практику. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. , (XXVI), 139-155.
-

DOI 10.36074/30.10.2020.v2.23

АБСОЛЮТНО-ВИЗНАЧЕНІ ПОКАРАННЯ ЗА ЗЛОЧИНИ ПРОТИ СТАТЕВОЇ СВОБОДИ ТА СТАТЕВОЇ НЕДОТОРКАНОСТІ

ORCID ID: 0000-0002-0600-717X

Бражник Андрій Анатолійович

канд. юрид. наук, доцент кафедри кримінального права
та кримінально-правових дисциплін*Полтавський юридичний інститут**Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

УКРАЇНА

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впровадження Єдиного реєстру осіб, засуджених за злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої особи, та посилення відповідальності за злочини, вчинені проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої особи» № 409-IX від 19.12.2019 р. ст. 152 і ст. 153 КК України були доповнені частинами шостими, у яких передбачається відповідальність за повторне зґвалтування (сексуальне насильство), вчинене щодо малолітньої особи. При цьому санкції цих кримінально-правових норм законодавець сформулював як «караються позбавленням волі на строк п'ятнадцять років або довічним позбавленням волі». По-суті, законодавець запровадив «революційну» новелу, яка полягає у тому, що у КК з'явилося основне покарання у виді позбавлення волі на чітко-визначений термін – 15 років. Подібних покарань у КК України 2001 р. досі не існувало. Всі санкції статей Особливої частини КК України, окрім досліджуваних, побудовані таким чином, що при вирішенні питання про застосування покарання за вчинене кримінальне правопорушення, суддя визначає його в межах своїх дискреційних повноважень. Переважна більшість санкцій кримінально-правових норм Особливої частини кримінального законодавства мають вигляд альтернативних відносно-визначених. Наприклад, санкція ч. 1 ст. 289 КК України сформульована як «карається обмеженням волі на строк від трьох до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк». Відтак, при призначенні покарання в межах цієї санкції, суд, по-перше, обирає між менш суворим покаранням – обмеженням волі і більш суворим – позбавленням волі, а, по-друге, визначається з конкретним строком обраного покарання, виходячи з мінімального і максимального їх розміру (припускаємо, обмеження волі) – в межах від трьох до п'яти років. Якщо ми поглянемо на санкції частини другої та третьої цієї ж статті, то бачимо, що межі дискреційних повноважень дещо звужуються за рахунок того, що замість двох основних покарань передбачається лише одне – позбавлення волі, терміни якого збільшуються з огляду на тяжкість вчиненого посягання. Ці санкції у теорії кримінального права прийнято іменувати безальтернативними відносно визначеними. Сенс таких юридичних конструкцій санкцій полягає в тому, що вони дозволяють суду визначити справедливе і достатнє покарання з урахуванням всіх обставин, які визначають загальні та спеціальні засади призначення покарання, тобто реалізувати одну із основоположних засад кримінального права – принцип індивідуалізації кримінальної відповідальності і покарання. Як зазначає

Т. Денісова: «законодавець використовує в чинному кримінальному законодавстві відносно визначені й альтернативні санкції для диференціації відповідальності та індивідуалізації покарання, враховуючи саме особу винного, у противному разі переважали б абсолютно визначені санкції» [1, с.86]. Сучасна система вітчизняного кримінального права не сприймає абсолютно-визначених санкцій, оскільки вони належним чином не можуть інтегруватися і взаємодіяти із нормами інститутів призначення покарання. Досліджуючи питання обмеження суддівського розсуду при призначенні покарання, Ю. Лемішко зазначала, що абсолютно-визначені санкції можуть діяти у кримінальному законодавстві лише у разі впровадження максимальної формалізації процесу покарання, «коли встановлені в законі правила в кожному конкретному випадку доволі жорстко визначають обрання виду і розміру покарання за вчинений злочин» [2, с. 43]. За таких умов процесуальна робота судді щодо призначення покарання зводилася б лише до реєстрування сукупності юридично-значущих даних, на підставі яких, за певним алгоритмом він мав би вивести розмір покарання. Однак, невиправна вада алгебраїчних концепцій призначення покарання полягає у тому, що об'єктивно не можливо закріпити у формулах все різноманіття життєвих обставин, які впливають на призначення покарання, їх поєднання, доповнення, взаємовиключення тощо. Саме тому у вітчизняному праві відповідні дослідження не виходять за рамки утопічних юридичних концепцій.

Повертаючись до аналізу вад вказаних вище санкцій ст. 152, 153 КК України, спробуємо поставити себе на місце умовного опонента та навести аргументи на користь їх відповідності системі норм кримінального законодавства, якими визначаються правила призначення покарання. Тож почнемо.

Якщо поглянути на досліджувану санкцію, то ми бачимо, що поряд із позбавленням волі на строк п'ятнадцять років, законодавець передбачив можливість застосування покарання у вигляді довічного позбавлення волі. З огляду на таку компоновку її необхідно віднести до альтернативних санкцій. Відтак твердження про те, що суд при застосуванні цієї санкції не зможе вдатися до індивідуалізації покарання є безпідставними, оскільки суддівський розсуд може бути реалізований шляхом вибору одного з цих покарань. Межі судової дискреції в даному випадку дещо звужені, однак все одно вони наявні, і дозволяють суду індивідуалізувати покарання. Наприклад, і за особливо кваліфіковану контрабанду (ч. 3 ст. 201 КК України) передбачається можливість застосування лише одного основного покарання – позбавлення волі на строк від десяти до дванадцяти років, що теж свідчить про вузькі рамки суддівського розсуду. Однак чим вища ступінь небезпечності вчиненого посягання, тим обгрунтованішим виглядає звуження законодавцем меж покарання.

На ці умовні аргументи можливо відповісти наступним. По-перше, формулювання строкового виду покарання без вказівки на нижню і верхню межі (або хоча б лише верхню) не застосовується у КК України. Їх відсутність у вітчизняному кримінальному законі ми пояснювали вище. Ще на етапі законодавчої розробки відповідних новацій юристи «били на сполох». Так у зауваженнях Головного юридичного управління до проекту цього закону зазначалося наступне: «абсолютно визначені санкції у чинному законодавстві відсутні і у науковій кримінально-правовій літературі їх наявність розглядається як прояв волюнтаризму при тоталітарних режимах» [3]. По друге, у разі наявності у санкції чинного КК України абсолютно визначеного покарання, її доповнюють альтернативним відносно-визначеним покаранням (наприклад,

санкція ч. 2 ст. 115 КК України поряд із довічним позбавленням волі передбачає можливість застосування до особи іншого основного покарання - позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років). По-третє, практика конструювання альтернативних санкцій з декількома абсолютно-визначеними покараннями залишилася у радянському минулому. Так, наприклад, ч. 2 ст. 256, ст. 257, 58 КК України 1960 р. передбачали покарання у вигляді довічного позбавлення волі або позбавленням волі строком на п'ятнадцять років [4]. Тому впровадження практики формулювання санкцій, запозичених із радянського кримінального законодавства, м'яко кажучи, є регресивним кроком, який по суті, перекреслює всі сучасні гуманітарні напрацювання юридичної науки.

Основна ж наша теза зводиться до того, що альтернативний характер впровадженої санкції в цілому є удаваним. Фактично ця санкція буде працювати як абсолютно-визначена безальтернативна. Річ у тім, що існує стала судова практика застосування покарання у вигляді довічного позбавлення волі, за якої суди призначають його, по-перше, лише за злочини, що пов'язані із умисним позбавленням життя, а, по-друге, найчастіше за наявності декількох кваліфікуючих ознак умисного вбивства чи сукупності його з іншими особливо тяжкими злочинами. В цілому складно уявити ситуацію, за якою суд визнає би за необхідне за вчинення кваліфікованого повторного зґвалтування засудити особу до довічного позбавлення волі. Крім того, звертає на себе увагу і те, що жодна інша стаття КК України не передбачає таких самих механізмів кримінально-правової охорони інтересів малолітніх осіб. Це теж, в свою чергу, знецінює запропонований правозастувачу вид покарання за вчинення цих посягань.

Обираючи із двох запропонованих у санкції покарань єдине можливе до застосування – строкове позбавлення волі, суд і в цьому випадку не зможе ефективно його застосувати, оскільки як слушно зазначається у зауваженнях Головного юридичного управління ВРУ, абсолютно визначена санкція позбавляє суд можливості, вивчивши усі обставини справи, особу обвинуваченого, інші обставини, що можуть мати вплив на призначення покарання, визначити вид і міру покарання належного і достатнього для досягнення мети кримінальної відповідальності, а це в свою чергу негативним чином впливає на ефективність кримінально-правового регулювання в цілому [3]. Законодавець створив штучні умови, за яких для того, що б досягнути мети покарання, реалізувати засади індивідуалізації покарання суду доведеться вдаватися до застосування кримінально-правових інститутів, які передбачають правові механізми виходу за межі санкції статті при призначенні покарання (наприклад ст. 69 КК України).

У якості «родзинки» досліджуваного посилення відповідальності позначимо ситуацію, за якою взагалі неможливо буде застосувати до винного покарання. Так у разі вчинення повторного зґвалтування малолітньої особи неповнолітнім буде мати місце певна специфіка призначення йому покарання. Так, в силу припису, який міститься у ч. 2 ст. 64 КК України, застосувати до нього довічне позбавлення волі буде *de jure* не можливо. А з урахуванням спеціальної норми Розділу XV Загальної частини КК України і покарання у виді 15 років позбавлення волі до нього не застосовується. В силу ч. 3 ст. 102 КК України за вчинення особливо тяжкого злочину, не поєданого з умисним позбавленням життя людини, неповнолітня особа може бути засуджена на строк не більше десяти років позбавлення волі. Ця норма виписана з урахуванням застосування відносно-визначеного покарання – позбавлення волі на певний строк і не може

бути застосована до його незвичайного еквіваленту – абсолютно-визначеного строкового позбавлення волі. На допомогу суду у цьому випадку не зможуть прийти і пільгові інститути, використовуючи які, можливо було б «знизити» міру покарання до максимально допустимого розміру - 10 років. На заваді цьому стоїть усталений правовий алгоритм, визначений для таких ситуацій у Постанові ПВСУ «Про практику призначення судами кримінального покарання» від 24.10.2003 р. № 7. У абз. 7 п. 8 цієї постанови зазначається, що «суд не вправі перейти до більш м'якого виду покарання у випадках, коли санкцією закону, за яким засуджується особа, передбачено лише такі покарання, які з огляду на її вік чи стан не можуть бути до неї застосовані. В таких випадках суд, за наявності до того підстав, відповідно до ст. 7 КПК повинен закрити справу і звільнити особу від кримінальної відповідальності або постановити обвинувальний вирок і звільнити засудженого від покарання» [5].

Відтак ми маємо взірець «шкідництва» з боку законодавця, пов'язаний із тим, що окремі представники законодавчого органу, не маючи жодних уявлень про особливості побудови кримінального закону, особливості його систему, взаємозв'язок кримінально-правових норм, своїми законодавчими ініціативами лише спотворюють КК України.

Список використаних джерел:

- [1] Денисова, Т. А. (2011) Поняття кримінально-правової санкції. *Право та державне управління*, (1), 81-86.
- [2] Лемішко, Ю. Ю. (2017). Способи обмеження суддівського розсуду при призначенні покарання. *Судова та слідча практика в Україні*. (5), 42-48.
- [3] Зауваження Головного юридичного управління 21.10.2019 р. (2019). Вилучено з: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=0887&skl=10
- [4] *Кримінальний кодекс України* (Закон УРСР від 28.12.60). (1960). Вилучено з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2002-05/ed19960807#Text>
- [5] Про практику призначення судами кримінального покарання (Постанова пленуму Верховного суду України від 24.10.2003 р. № 7). (2003). Вилучено з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-03#Text>

DOI 10.36074/30.10.2020.v2.24

АКТУАЛЬНІ ЕКОЛОГО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА

ORCID ID: 0000-0002-2789-533X

Лозо Олена В'ячеславівна

кандидат юридичних наук,
асистент кафедри екологічного права
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ORCID ID: 0000-0003-1243-0676

Копиця Євгенія Миколаївна

кандидат юридичних наук,
асистент кафедри екологічного права
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

УКРАЇНА

За визначенням Міжнародної федерації органічного сільськогосподарського руху (IFOAM) "Органічне сільське господарство – виробнича система, що підтримує здоров'я ґрунтів, екосистем і людей. Воно залежить від екологічних процесів, біологічної різноманітності та природних циклів, характерних для місцевих умов, при цьому уникається використання шкідливих ресурсів, які викликають несприятливі наслідки. Органічне сільське господарство поєднує в собі традиції, нововведення та науку з метою покращення стану навколишнього середовища та сприяння розвитку справедливих взаємовідносин і належного рівня життя для всього вищезазначеного" [1].

Правові проблеми розвитку та функціонування органічного виробництва є предметом досліджень багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців, серед яких В. І. Артиш, Н. А. Берлач, В. І. Вовк, О. В., Єрмоленко, Є. В. Кравець, Н. В. Милованов, С. М. Романко, М. Велдстра, К. Александер, М. Маршалл. Однак, незважаючи на значну кількість наукових розробок, проблематика впливу органічного виробництва на стан здоров'я населення та довкілля досі залишається дискусійною та потребує подальшого вивчення.

Огляд історичних підстав виникнення та становлення органічного виробництва дозволяє простежити його місце та роль у визначенні та забезпеченні екологічної безпеки. Так, органічний рух зародився у 1900-х роках, коли на початку становлення промислового сільського господарства, у відповідь на перехід на синтетичні азотні добрива та пестициди, деякі фермери почали створювали національні асоціації для пропаганди ідеї органічного виробництва. До таких асоціацій належали Demeter International у Німеччині, Soil Association у Великобританії, Rodale Press у США та інші. Багато з цих асоціацій об'єдналися в 1972 році, щоб сформувати Міжнародну федерацію органічного сільськогосподарського руху (IFOAM), яка сьогодні об'єднує понад 750 організацій у 108 різних країнах. Із самого початку органічного руху було зазначено та підкреслено взаємозв'язок між органічними продуктами, здоров'ям населення та попередженням погіршення стану природних ресурсів. Як зазначив Джордж Кеппер у "Короткому огляді історії та філософії органічного землеробства", піонери раннього органічного руху прийняли цілісне уявлення про те, що здоров'я нації, побудованої на сільському господарстві, залежить від довготривалої життєздатності її ґрунту [2]. І саме органічне землеробство

розглядається, насамперед, як опція для вирішення проблеми низькоякісного ґрунту, при цьому із уникненням або використанням дуже малої кількості синтетичних добрив.

Відповідно до статті 3 Регламенту ЄС 2018/848 про органічне виробництво та маркування органічних продуктів, “органічний продукт” визначається як продукт, отриманий в результаті органічного виробництва. В свою чергу, “органічне виробництво” визначається як загальна система управління та виробництва продуктів харчування, що поєднує в собі найкращі екологічні та кліматичні практики, високий рівень біорізноманіття, збереження природних ресурсів та застосування високих стандартів добробуту тварин та високих стандартів виробництва відповідно до попиту зростаючої кількості споживачів на продукцію, вироблену з використанням природних речовин та процесів [3].

Органічне виробництво передбачає жорсткі вимоги до виготовлення продукту: екологічна чистота регіону, певні фізико-хімічні властивості землі для вирощування сільськогосподарських культур і рівні концентрації різних речовин, заборона використання ГМО насіння і ряду чітко закріплених пестицидів, агрохімікатів та інших речовин, використання для тваринництва видів тварин без втручання генної інженерії, заборона на профілактичне використання ветеринарних препаратів та акцент на профілактику підтримки здоров'я тварин, обробка проміжної продукції на підприємствах, що виключає потрапляння неорганічних елементів, вимоги до якості упаковки кінцевої продукції.

Варто відзначити, що вимога до чистоти регіону, де буде проводитися органічне виробництво, з однієї точки зору, є обмежувальним фактором, а з іншої - стимулює на зменшення негативного впливу і приведення територій у належний екологічний стан для старту виробництва.

Припинення використання синтетичних хімічних речовин - ще один фактор сприятливого впливу органічного виробництва на здоров'я людини і стан навколишнього природного середовища, оскільки речовини не потрапляють у ґрунт і водні ресурси, не несуть негативних ефектів для рослинного і тваринного світу, атмосферного повітря.

У науковій літературі поширена думка, що при відмові від хімізації сільськогосподарського виробництва відбувається зниження врожайності культур на 30-40%. Однак досвід, наприклад, українського САТ “Обрій” переконує, що із застосуванням органічного землеробства можливо не лише утримати врожайність на попередньому рівні, а навіть її підвищити. Досвід таких господарств показав, що ґрунтозахисні технології органічного землеробства потребують, порівняно з традиційними технологіями, втричі менше часу на обробіток ґрунту, в 2-3 рази менше пального, та в 10 разів – мінеральних добрив [4].

Згідно з офіційною точкою зору Міжнародної федерації органічного сільськогосподарського руху, виробництво та переробка органічної продукції ґрунтується на багатьох принципах, серед яких можливо виділити пріоритетні для охорони навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки: узгодження виконання робіт у системі виробництва з природними циклами та живими системами ґрунтів, рослинного і тваринного світу; визнання більш широкого соціального й екологічного впливу поза та в межах системи органічного виробництва і переробки; збереження та покращення родючості та біологічної активності ґрунтів за допомогою місцевих культурних, біологічних і механічних методів замість використання зовнішніх факторів виробництва (ресурсів); збереження агро- та біорізноманіття в

господарствах та їх оточенні шляхом використання сталої системи виробництва і захист живої природи; сприяння відповідальному використанню та збереженню водних ресурсів з усіма їх живими організмами; використання в системах виробництва та переробки, наскільки це можливо, відновлюваних ресурсів, запобігання їх втратам і забрудненню; забезпечення таких умов утримання, в яких свійські тварини виявляють природну поведінку; спрямованість на встановлення соціально-орієнтованого ланцюга “виробництво-переробка-реалізація” з дотриманням екологічних вимог.

При органічному сільському господарстві обмежується залежність від зовнішніх витрат шляхом стимулювання біологічних природних процесів, виключаються з виробництва речовини, отримані чи перероблені із застосуванням промислового виробництва, в тому числі і у випадку, коли ці речовини є аналогами існуючих у природі речовин. В основі системи органічного сільського господарства лежить наслідування процесів, які відбуваються в природних екосистемах, причому як в кількісному (рівень інтенсивності), так і в якісному аспектах (стосовно речовин, що вводяться в обіг). Тому є підстави вважати, що органічне сільське господарство – це практична реалізація основних положень концепції сталого розвитку. Таким чином, можемо зробити висновок про наявність позитивного впливу органічного виробництва на стан як окремих природних ресурсів, так і довкілля в цілому, що сприяє підтримці біологічної рівноваги в природі та необхідного рівня екологічної безпеки в країні.

З огляду на викладене вище, вважаємо, що органічне виробництво надає можливість досягнути оптимального стану навколишнього природного середовища та поліпшення загального добробуту громадян.

Попит на органічну продукцію, який зростає у всьому світі разом із розвитком органічного землеробства, пов'язаний із формуванням міжнародних та національних законодавчих актів щодо розробки вимог до органічного сільського господарства. Одним із ключових напрямків органічного законодавства є регулювання ринку сертифікації органічних речовин, забезпечення відповідності органів для сертифікації органічного виробництва та дотримання національних або міжнародних стандартів, зазначених у законодавстві.

Сертифікація органічної продукції, яка спрямована на методи та засоби як сільськогосподарського виробництва, так і переробки сировини, виробництва харчових продуктів та їх доставки споживачеві, безсумнівно забезпечує високу якість продукції. Така сертифікація є обов'язковою процедурою для моніторингу та підтвердження виробничого процесу органічних продуктів. Належне законодавче регулювання та організація його впровадження на практиці повинні сприяти продуктивній діяльності виробника та роботі уповноважених державних органів у цій галузі заради здоров'я людей та покращення стану довкілля.

Нині вимоги до органічного виробництва встановлені в міжнародних базових стандартах Міжнародної федерації органічного сільськогосподарського руху (IFOAM), міжнародних стандартах Комісії з Кодексу Аліментаріус, Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН, Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) щодо продуктів харчування, тощо. Вони являють собою настанови для національних урядів щодо мінімальних вимог до органічного виробництва та сертифікації.

Провідна роль у формуванні стандартів та міжнародної акредитації установ, які засвідчують органічні продукти на відповідність цих стандартів, грає IFOAM. Ці стандарти та критерії акредитації, які були вдосконалені завдяки

тривалим та інтенсивним консультаціям, широко визнані у всьому світі і зареєстровані як “ISO International Standards”. Основні стандарти IFOAM насправді функціонують як “стандарти для стандартів”, припускають різні варіації, і тому складають основу багатьох стандартів у приватному секторі та державного регулювання в різних країнах. IFOAM затверджує, що одним з чотирьох принципів органічного землеробства є принцип охорони здоров'я (органічне сільське господарство призначене для виробництва високоякісних, поживних продуктів харчування, що сприяють профілактиці охорони здоров'я та добробуту, з його роллю підтримувати та зміцнювати здоров'я екосистем та організмів від найменших у ґрунті до людей) [5].

Незважаючи на низку очевидних доказів необхідності сертифікації органічної продукції в цій процедурі існують деякі недоліки. Останні оновлення показали дедалі більше ігнорування та критику органічної сертифікації. Серія досліджень, проведених у США, свідчить про те, що існує значний сегмент виробників, які прагнуть використовувати органічну практику, не маючи на меті отримання органічної сертифікації [6]. Зазначається, що ці виробники відчувають значні витрати, пов'язані із сертифікацією (наприклад, фінансові витрати, складний процес взаємодії із сертифікатором), а також не мають фінансової та технічної підтримки з боку урядів та установ, щоб полегшити процес сертифікації [7].

Світова практика свідчить, що темпи реалізації органічного виробництва прямо пропорційні рівню державної підтримки агропромислового комплексу. У низці досліджень було зазначено, що в порівнянні з США, законодавчі норми ЄС щодо управління органічними продуктами показали вищу ефективність, що стало наслідком більшого розвитку секторів органічної продукції (порівняння відповідних державних підходів щодо сприяння та заохочення органічного сільського господарства, в яких США покладаються на підхід вільного ринку, а Європа пропонує державне сприяння та підтримку органічним фермерам) [8]. Зокрема, уряди багатьох країн, із метою заохочення фермерів запроваджувати екологічні форми ведення сільськогосподарської діяльності та підтримки господарств на період конверсії, коли можливі фінансові збитки, надають їм відповідну фінансову допомогу. Крім того, держави також частково компенсують вартість проведення сертифікації “органічних” господарств (Польща). В Ірландії господарства отримували дотацію як в період конверсії, так і після отримання статусу “органічного” господарства [9].

Незважаючи на попередній позитивний європейський досвід, Регламент ЄС (EU) 2018/845 про органічне виробництво та маркування органічної продукції, запроваджений у 2018 році як новий Основний регламент, що регулює законодавство про органічні харчові продукти, видається дещо довільним та недоцільним. Цей Регламент розглядається як такий, що не допомагає переконати фермерів перейти на органічну практику. Більше того, передбачається, що нові правила будуть мати за наслідок різну адміністративну практику в державах-членах та у національних федеральних структурах. Нещодавні законодавчі дослідження виявили недосконалість чинного законодавства ЄС щодо органічних продуктів харчування, вказуючи на те, що повна гармонізація законодавства про органічні продукти харчування в Європейському Союзі приховує вкрай неоднорідну структуру широко розбіжних національних адміністративних норм практики, спричинені дуже багатьма технічно розмитими положеннями відповідного чинного законодавства ЄС. Це відбувається через неможливість розробити більш точні правила однаково, щоб

обґрунтовано враховувати обставини та потреби всіх органічних фермерів у Європейському Союзі [10].

Першопричиною вищезазначених випадків, які ставлять під сумнів актуальність та цінність сертифікації, а також непрактичне правове регулювання, є державна політика (за відсутності фінансової чи технічної допомоги з боку держави), яка виявляється неефективною в управлінні органічною сферою.

Для становлення та розвитку органічного виробництва в будь-якій країні необхідна безпосередня участь держави та відповідна державна політика у цій сфері за такими напрямками: 1) створення чіткої, уніфікованої і зрозумілої законодавчої та нормативної бази для органічного виробництва й органічних продуктів; 2) створення урядової стратегії та програми підтримки розвитку органічного виробництва (забезпечення органічного виробництва прямою фінансовою підтримкою та створення системи непрямой підтримки шляхом надання пільг та преференцій); 3) органічне виробництво повинно мати функціонуючу державну систему контролю, яка була б акредитована на національному та міжнародному рівнях та охоплювала контроль як операторів органічного сектора, так і продукцію; 4) підвищення обізнаності виробників щодо специфіки органічного виробництва та населення щодо сертифікованої органічної продукції та продуктів; 5) більш широке застосування вітчизняного та іноземного досвіду ведення органічного виробництва та просування органічної продукції на ринок; 6) широке використання всіх видів засобів масової інформації для популяризації вживання органічних продуктів харчування, як невід'ємної частини здорового способу життя; 7) стимулювання наукових досліджень, освіти та надання консультацій стосовно ведення органічного виробництва; 8) акцентування уваги на екологічній компоненті органічного виробництва; 9) стимулювання інноваційної активності виробників та управлінських структур; 10) підвищення загального рівня технологічної культури виробників сільськогосподарської продукції.

Підсумовуючи викладене, можна зробити висновок, що органічний рух виник на протигагу розвитку біотехнологій у світі і є однією з найактуальніших тенденцій сучасності. Важлива роль органічного виробництва в системі забезпечення екологічної безпеки визначається його безперечним сприятливим впливом та здоров'я людей та стан навколишнього природного середовища. Процес виробництва органічної продукції позитивно впливає на стан як окремих природних ресурсів, так і доквілля в цілому, що сприяє попередженню погіршення екологічної ситуації та підтримці біологічної рівноваги в природі.

Ефективне правове регулювання поведінки з органічною продукцією є головним інструментом та умовою оптимального розвитку органічної сфери, формування та розподілу відповідної продукції, забезпечення споживача якісними товарами й забезпечення безпечної екологічної ситуації в країні. Основним і ключовим елементом правового регулювання у цій сфері є обов'язкова сертифікація органічної продукції, яка допомагає забезпечити якість та гарантувати її безпеку для здоров'я людини. Однак, залишається невирішеною низка питань, пов'язаних із проблемою впровадження органічної сертифікації на національному рівні, що супроводжується відсутністю достатньої фінансової та технічної підтримки з боку урядів та установ для полегшення процесу сертифікації. Очевидною також є необхідність державного стимулювання розвитку виробництва органічної продукції.

Аналіз сучасного стану правового регулювання у досліджуваній сфері створює основу для ствердження, що подальший розвиток законодавства є необхідним для задоволення попиту як на міжнародному, так і на національному рівнях і повинен ґрунтуватися на достатній державній політиці з метою охорони здоров'я населення, забезпечення сприятливого стану навколишнього природного середовища та як результат, забезпечення екологічної безпеки.

Список використаних джерел:

- [1] IFOAM. Definition of Organic Agriculture. Вилучено з <https://www.ifoam.bio/why-organic/organic-landmarks/definition-organic>
- [2] Kuepper G. (2010). A brief overview of the history and philosophy of organic agriculture. Kerr Center for Sustainable Agriculture, Poteau, OK. 26 p.
- [3] Regulation (EU) 2018/848 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2018 on organic production and labelling of organic products and repealing Council Regulation (EC) No 834/2007. (2018). Вилучено з <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018R0848&from=GA>
- [4] Вовк, В.І. Сертифікація органічного сільського господарства в Україні: сучасний стан, перспективи, стратегія на майбутнє. *Органічні продукти харчування. Сучасні тенденції виробництва і маркетингу: матеріали Міжнародного семінару*. (с. 3-6.). 2004, Львів, Україна.
- [5] The Principle of Health. IFOAM Organics International. Вилучено з: <https://www.ifoam.bio/why-organic/principles-organic-agriculture/principle-health>.
- [6] Veldstra Michael D., Alexander Corinne E., Marshall Maria I. (2014). To certify or not to certify? Separating the organic production and certification decisions. *Food Policy*, (49), 429-436.
- [7] Constance D. H., Choi J. Y. (2010). Overcoming the barriers to organic adoption in the United States: A look at pragmatic conventional producers in Texas. *Sustainability*, (2). 163-188.
- [8] Dimitri, C., Oberholtzer, L. (2005). Market-led versus government-facilitated growth: development of the US and EU organic agricultural sectors. Вилучено з https://www.researchgate.net/publication/43627843_Market-Led_Versus_Government-Facilitated_Growth_Development_of_the_US_and_EU_Organic_Agricultural_Sectors.
- [9] Шлапак, В.О. Про вирощування екологічно чистої овочевої продукції в Україні. *Сучасні тенденції виробництва та маркетингу органічної продукції : мат-ли наук-практ. семінару* (с. 30-33). 31 березня, 2004, Львів, Україна.
- [10] Schmidt, Hanspeter. (2019). The New EU Organic Food Law Regulation (EU) 2018/848 -The New EU Organic Food Law War in the Villages or a New Kind of Coexistence. (2019), 15-28. Вилучено з https://www.researchgate.net/publication/336678823_The_New_EU_Organic_Food_Law_Regulation_EU_2018848_-The_New_EU_Organic_Food_Law_War_in_the_Villages_or_a_New_Kind_of_Coexistence

DOI 10.36074/30.10.2020.v2.25

ДЕЯКІ АСПЕКТИ СИМБІОТИВНОЇ ТЕОРІЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Мурач Дмитро Васильович

здобувач вищої освіти Навчально-наукового інституту права
Сумський державний університет

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:

ORCID ID: 0000-0002-3648-5543

Янішевська К.Д.

канд. юр. наук, доцент старший викладач кафедри
кримінально-правових дисциплін та судочинства
Сумський державний університет

УКРАЇНА

Проблема злочинності супроводжує наше суспільство ще з появи найпримітивніших форм його організації. Негативно спрямовані дії завжди супроводжували будь-яке об'єднання людей. І питання причин існування подібних діянь мало важливе місце в роздумах багатьох мислителів та науковців нашого світу.

Із зародженням такої науки як кримінологія, дослідники намагалися віднайти закономірності виникнення злочинності, знайти, так званий, «корінь зла». «Батьком» кримінології вчені вважають Ч. Бекарія, а першою фундаментальною працею в царині кримінології є його робота 1764 року «Про злочини і покарання». У ній автор зазначив свої кримінально-правові ідеї з приводу покарання за вчинені злочини, а також кримінологічні ідеї – ідеї про причини злочинів [1, с. 93]. Автор акцентував своє ставлення до механізму взаємодії суспільної влади до злочинності говорячи: «Краще запобігати злочинам, аніж карати за них» [2, с. 471].

У науковому середовищі, залежно від характеру причин злочину розрізняють такі концепції причин злочинності: містична або її ще називають теологічна, класична, біологічна, соціологічна та культурна [3, с. 104].

Прихильники теологічного підходу вбачають причину злочину у паранормальних явищ, що впливають на людину та її свідомість, перетворюючи її на злочинця. Також, однією з особливостей подібного підходу є його релігійна першооснова. Увесь світ, на думку прихильників цієї теорії, контролює Бог, а всі, хто відвернувся від цього – відвернулися від сталої моделі життя. Бо саме божественна фундація пояснює як саме потрібно жити та вчиняти в тій чи іншій ситуації. Особливо яскраво це проявилось в Середньовіччі у діяльності тогочасної інквізиції, коли була запропонована і розроблена концепція злочинця як співучасника демонічної або єретичної сили. Ченці-інквізитори Дж. Шпренгер та Г. Інстіторис запропонували у 1486 р. керівні принципи та методи щодо боротьби з злочинністю у своїй книзі під назвою «Молот відьом». У цій праці автори ретельно та досить розширено описують ознаки диявола в поведінці людини. Автори акцентують увагу на реакціях таких людей на різні види виявлення та викриття їх серед нормальних людей, стверджуючи, що «одержимі» мають сильний хист до виправдовування та висування обіцянок у їх невинуватості. Автори також запропонували каральні заходи, покликані вигнати злочинну «силу зла» [4].

При вивченні класичного підходу можна звернути увагу на те, що причиною злочину є самодостатня «погана воля» злочинця, який залежить лише від самого себе і повністю відповідає за свої вчинки. Сформульований підхід К. Беккарія, на відміну від містичного, виник під впливом ідей Просвітництва. Згідно з цим напрямком, боротьба зі злочинністю зводиться до застосування покарання, а його мету вчені вбачали у впливі на волю людей, щоб вони не вчиняли злочинів. Подібний підхід, є більш правовим та замкнутим. Він виступає як своєрідний механізм регулювання відносин таким чином, як того хоче владна верхівка або ж як було прийнято на звичаєвому рівні [2, с. 472; 3, с. 94].

Щодо біологічного підходу, то що причиною злочину вважалося не волевиявлення злочинця, а біологічне спрямування організму людини, що в теорії може пояснити будь-яке волевиявлення особи через антропологічні фактори. Його засновником вважається Ч. Ломброзо. За його словами, боротьба зі злочинністю повинна полягати виключно у впливі того чи іншого антропологічного фактора, що спричиняють злочини, з метою їх нейтралізації. Звідси суд, який особу винною за вчинення злочину та винесення вироку втрачає сенс, і роль суду повинна відігравати антропологічна експертиза. Але даний підхід має багато недостовірних та, навіть, лженаукових гілок [5].

Подібною гілкою є профайлінг, який служить для складання пошукового психологічного портрета (профілю) невизначеного прогресиста за зміною вічної відновлення та слідової картини на місці заподіяння злочину [6]. В останній час поняття «профайлінг» було розширено і стало включати в себе ряд прикладних психологічних методик, метою яких стала оцінка достовірності наданої інформації про невербальну та вербальну поведінку людини. Як влучно зазначає вчена Бурмистрова Н.С. це те, що ми називаємо безінструментальною детекцією брехні [7, с. 134]. Вона, в свою чергу не є чимось всеосяжним, а відповідає виключно індивідуальним особливостям людини.

Соціологічний напрямок пропонує під категорією причин не розглядати біологічний аспект (антропологічні фактори), а ключовими факторами визначити соціологічні причини та умови [8]. Цей підхід був сформульований Е. Феррі. Протидія злочинності, виходячи з вищесказаного, полягає у впливі на соціологічні фактори, які здатні певним чином вплинути та визначати поведінку людей поза їх контролем, незалежно від їх стану. Таким чином, автором злочину є соціальне довкілля, а не сама особа злочинця, але це досить спірне питання, а тому багато науковців не можуть точно називати винуватцем злочину саме навколишнє середовище. Ця сфера включає в себе доволі істотну кількість соціологічних теорій: теорія соціального контролю А. Райса та Т. Джексона [9], теорія стримування У. Реклесса [10], теорію «дрейфу» Д. Матца [11] та багато інших.

Культурологічний підхід є майже універсальним, так як поєднуючи класичний, біологічний та соціологічний підходи, причиною злочину визнаються фактори, що мають властивість викликати у людини свавільне свавілля, тобто стан невідповідності власному розсуду, соціальним законам, тощо. Варто зазначити, що причинами злочинності вбачаються ті фактори, що, на момент вчинення протиправного діяння, викликали у людини відторження до законів та традицій суспільства та закріплених у свідомості людей, законів соціального співіснування, у якому той проживає. Подібний підхід дає змогу більш широко визначити коло факторів превентивної поведінки без відчуження всіх можливих моментів конкретно справи. На нашу думку, він є найбільш наближеним для визначення істинної природи феномена злочину [1, с. 93].

Проблемою все ж таки залишається те, що попри всю автономність кожного підходу та універсальність культурологічного, у нас не має точної моделі, що описує природу злочину. На нашу думку, природа злочину має двохелементну систему: вона зумовлюється симбіозом антропогенних та соціологічних факторів. Ці елементи взаємопов'язані, а деталлю їх зв'язки є психіка людини – компонент, що граничить між біологічною (внутрішньою) та соціологічною (зовнішньою) складовою людської свідомості (волі). Ми не відштовхуємося від результату злочинного діяння для визначення його сутності, а пропонуємо заглибитися у внутрішню природу самого діяння, віднайти закономірність його дій та відповісти на питання чому саме злочинець є або став злочинцем.

Висновки. Отже, проаналізувавши підходи до визначення причин злочинності, можна запропонувати власну симбіотивну теорію причин злочинності, яка розглядає злочин як результат взаємодії антропогенних факторів з соціологічними. Слід наголосити на автономності кожного з факторів, і тому, що зв'язним елементом між ними є психіка людини. Ця теорія як і належний аналіз напрямів є предметом для наступних досліджень.

Список використаних джерел:

- [1] Нежурбіда, С.І. (2011). *«Просвітницький» напрям теорій причин злочинності: ідея, сутність, наслідки.* (с. 91 – 95).
- [2] Джужа, О.М. & Василевич, В.В. (2017). *Кримінологія.* (с. 471-473).
- [3] Бесчастний, В. М. & Назимко, Є. С. & Лосич С. В. (2017). *Кримінологічні теорії: загальне поняття та характеристика окремих напрямів.* (с. 91-104). Вилучено з http://nbuv.gov.ua/UJRN/pppd_2017_1_15
- [4] Тард, Г. (2004). *Преступник и преступление. Сравнительная преступность. Преступления толпы.* Москва: ИНФРА.
- [5] Ломброзо, Ч. (1885). *Гениальность и помѣшательство. Параллель между великими людьми и помѣшанными.* Перевод с 4-го итальянского издания К. Тетюшиной. Петербург: Типография Товарищества «Общественная польза».
- [6] Cambridge Dictionary. *«Profiling».* Cambridge University Press 2020. Вилучено з <https://dictionary.cambridge.org/ru/%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%8C/%D0%B0%D0%BD%D0%B3%D0%BB%D0%B8%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9/profiling>
- [7] Бурмистрова, Н.С. (2016). *Понятие и история возникновения профайлинга.* (с. 134 – 139). Вилучено з https://pgu.ru/upload/iblock/4d1/Pages-from-CHast-13_29.pdf
- [8] Гумін, О. (2014). *Інтегративна функція кримінології в системі наук про людину.* (с. 175-181). Вилучено з http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2014_782_35
- [9] Reiss, Jr. & Albert, J. (1951). *Delinquency as the Failure of Personal and Social Controls.* Вилучено з <https://www.taylorfrancis.com/books/9781315087900/chapters/10.4324/9781315087900-9>
- [10] Reckless, W. (1961). *The Crime Problem.* Вилучено з <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/001112875600200219>
- [11] Matza, D. (1964). *Delinquency and Drift.* Вилучено з https://study.sagepub.com/system/files/Matza%2C_David_-_Delinquency_and_Drift.pdf

DOI 10.36074/30.10.2020.v2.26

ДО ПИТАННЯ НЕЗАКОННОЇ ПОРУБКИ ЛІСУ

ORCID ID: 0000-0002-4046-1173

Баліна Світлана Никифорівна

канд. екон. наук, старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник
Державний науково-дослідний інститут МВС України

УКРАЇНА

Найбільш відомими та небезпечними серед кримінальних правопорушень у сфері лісового господарства є незаконні порубки лісу, які заповдіюють величезні матеріальні збитки та завдають непоправну шкоду довкіллю.

За оцінками Інтерполу, нелегальні лісозаготівлі та торгівля незаконно заготовленою деревиною становить від 15% до 30% всієї світової торгівлі лісоматеріалами і щорічно приносить дохід від \$50 до \$150 млрд. В окремих країнах частка незаконно заготовленої деревини становить майже 90% її експорту [1]. За даними Державного агентства лісових ресурсів України у 2019 р. загальний обсяг незаконних рубок склав 118 тис. куб. м на суму заповдіяної шкоди – 814,2 млн гривень. Про неефективність проведення заходів щодо забезпечення належної охорони лісів свідчить те, що Держлісагентством у 2019 році при проведенні перевірок у лісах Харківського облуправління виявлено незаконних рубок в обсязі 6446 куб. м на суму заповдіяної шкоди 51,7 млн грн, Херсонського – 333 куб. м на суму 16,9 млн грн, Житомирського близько 1 тис. куб. м на суму більше 5 млн гривень. Харківське облуправління надало Держлісагентству недостовірні (навмисне приховування) звітні дані щодо обсягів незаконних рубок. Заповдіаною інформацією у ДП «Гутянський лісгосп» обсяг незаконних рубок за 2019 рік складає 8,48 куб. м на суму заповдіяної шкоди 46,9 тис. гривень. У той же час, за результатами перевірки, проведеної у грудні 2019 року, виявлено незаконних рубок дуба обсягом 661 куб. м на суму шкоди 4,1 млн гривень. За період з 2010 р. по 2019 р. кількість випадків незаконних рубок в Україні зменшилась з 10404 до 4993 відповідно, проте обсяг незаконних рубок збільшився з 15,1 тис. куб. м до 118,0 куб. м [2].

Розслідування обставин вчинення незаконних рубок свідчить про те, що основними чинниками, які істотно спричинюють незаконні рубки деревини, фахівці лісового господарства вважають високий рівень безробіття; низький рівень соціального забезпечення населення; функціонування нелегальних приватних пилорам; низька правова культура населення; недостатнє фінансування лісгосподарських підприємств; недостатні заходи боротьби з контрабандою та корупцією; стійкий попит на деревину; різниця в цінах на деревину легального та нелегального походження; висока прибутковість незаконних рубок тощо [3].

Коментар статті 246 Кримінального кодексу України визначає, що порубка є незаконною, якщо вона здійснюється [4]:

1) без спеціального на те дозволу, який посвідчується відповідним документом, виданим уповноваженим органом.

Відповідно до статті 69 Лісового кодексу України спеціальне використання лісових ресурсів на виділеній лісовій ділянці проводиться за спеціальним дозволом (лісорубний квиток або лісовий квиток, що видається безоплатно) [5]. Лісорубний квиток видається органом виконавчої влади з питань лісового

господарства Автономної Республіки Крим, територіальними органами Держлісагентства на заготівлю деревини під час проведення рубок головного користування на підставі затвердженої в установленому порядку розрахункової лісосіки. Лісовий квиток видається власником лісів або постійним лісокористувачем для: заготівлі другорядних лісових матеріалів; здійснення побічних лісових користувань; використання корисних властивостей лісів на умовах короткострокового тимчасового користування (у межах території та об'єктів природно-заповідного фонду – за погодженням з органом виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими держадміністраціями). На виділених лісових ділянках можуть використовуватися лише ті лісові ресурси і лише для цілей, що передбачені виданим спеціальним дозволом.

Порубка, яка здійснена в лісовому фонді без наявних вказаних вище документів (лісорубного або лісового квитка), вважається незаконною порубкою.

2) за дозволом, виданим із порушенням чинного законодавства (зокрема, проведення суцільної санітарної рубки насаджень без попереднього обстеження їх спеціальною комісією або з обстеженням, але без представника органу місцевого самоврядування, на території якого зростають насадження, що потребують суцільної санітарної рубки, або державного спеціалізованого лісозахисного підприємства, а для обстеження насаджень у межах природно-заповідного фонду – без представника обласної, Київської та Севастопольської міської держадміністрації, а на території Автономної Республіки Крим – органу виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища тощо);

3) за наявності дозволу, але з недотриманням передбачених у ньому умов стосовно місця, способу і строків порубки, умов зберігання, обсягів маси деревини (куб. м), категорії лісів тощо (до початку або після закінчення установлених у дозволі строків, вирубування цінних і рідкісних дерев та чагарників, занесених до Червоної книги України, насінників і плюсових дерев тощо);

4) за наявності дозволу на проведення суцільної санітарної рубки, але без дотримання обмежень, встановлених щодо площі, строків, технологій проведення робіт.

Порубка лісу в містах, селищах, інших населених пунктах (у парках, скверах, садах, на вулиці, на території підприємств, організацій, у пришляхових смугах, а також на сільськогосподарських угіддях, садибах, дачних ділянках тощо, тобто порубка дерев і чагарників на територіях, не віднесених до лісового фонду) не є предметом цього злочину.

Заготівля поваленого вітром лісу (буреломного) не підпадає під дію цієї статті і розглядається як самоправство (ст. 356 КК). Заволодіння деревами, зрубаними та підготовленими до складування або вивезення, залежно від обставин справи слід кваліфікувати за відповідними статтями, якими передбачено відповідальність за вчинення злочинів проти власності.

Відповідно доп.9 постанови пленуму Верховного Суду України від 10.12.2004 № 17 «Про судову практику у справах про злочини та інші правопорушення проти довілля» кримінальна відповідальність за незаконну порубку лісу (ст. 246 КК) настає у випадках, коли остання здійснювалася з порушенням нормативних актів, які регулюють порядок порубки дерев і чагарників у лісах, захисних та інших лісових насадженнях (якщо при цьому

заподіяно істотну шкоду), або в заповідниках чи на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду, або в інших особливо охоронюваних лісах [6].

З метою запобігання незаконних рубокта інших правопорушень у сфері лісового господарства необхідно здійснювати належну координацію між різними державними інститутами і адміністративними заходами, які вони застосовують, налагодити взаємодію між правоохоронними органами як у середині країни, так і за її межами. Цей комунікаційний розрив, укупі з корупцією та зловживаннями посадових осіб лісових господарств дозволяє їм уникати виявлення та експортувати нелегальну деревину на прибуткові ринки збуту, зокрема, на європейській [1].

Список використаних джерел:

- [1] *Інтерпол проти лісових злочинів.* (2020). <https://www.openforest.org.ua/136578/>
- [2] *Публічний звіт Державного агентства лісових ресурсів України за 2019 рік.* (2019). https://mepr.gov.ua/files/images/news_2020/26022020/%d0%9f%d0%a3%d0%91%d0%9b%d0%86%d0%a7%d0%9d%d0%98%d0%99%20%d0%97%d0%92%d0%86%d0%a2%20%d0%94%d0%90%d0%9b%d0%a0%d0%a3%20%d0%97%d0%90%202019%20%d0%a0%d0%86%d0%9a.pdf
- [3] Чернявський, М.В., Соловій, І.П., Генник, Я.В., Каспрук, О.І., Генник, О.В., Мельникович, М.П., Герасим, Г.З., & Савка, В.Є. (2011). *Проблеми доступу місцевого населення до лісових ресурсів та незаконні рубки в лісах Карпат і Західного Полісся.* Львів: Зелений Хрест, Ліга-Прес. ISBN 978-966-397-108-7.
- [4] *Коментар до статті 246. Незаконна порубка лісу.* (2017). <http://yurist-online.com/ukr/uslugi/yuristam/kodeks/024/243.php>
- [5] *Лісовий кодекс України.* (1994). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text>
- [6] *Постанова Пленуму Верховного Суду України від 10.12.2004 № 17 «Про судову практику у справах про злочини та інші правопорушення проти довкілля».* (2004). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0017700-04#Text>

DOI 10.36074/30.10.2020.v2.27

ДО ПИТАННЯ ОНТОЛОГІЇ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В СУЧАСНІЙ ВІТЧИЗНЯНІЙ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІЙ НАУЦІ

ORCID ID: 0000-0001-5802-1187

Расюк Анастасія Олександрівна

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник 3-го науково-дослідного відділу
науково-дослідної лабораторії кримінологічних
досліджень та проблем запобігання злочинності
Державний науково-дослідний інститут МВС України

Расюк Олександр Іванович,

головний спеціаліст – помічник Міністра, заслужений юрист України
Департамент організаційно-апаратної роботи МВС України

УКРАЇНА

Указом Президента України від 7 серпня 2019 року № 584/2019 затверджено Положення про Комісію з питань правової реформи та її персональний склад. Відповідно до пп. 2 п. 4 вказаного Положення, одним із її завдань є підготовка й узагальнення пропозицій стосовно змін до, зокрема, законодавства про кримінальну відповідальність та кримінального процесуального законодавства. Робоча група з питань розвитку кримінального права є однією з шести утворюваних у складі Комісії з питань правової реформи (п. 9 Положення) [1, с.1]. У зв'язку з цим актуальними є наукові напрацювання з окремих питань розвитку кримінального права, що можуть стати основою для кримінально-правового нормотворення вже в короткостроковій перспективі. Окремі з таких проблемних питань належать до інституту звільнення від кримінальної відповідальності.

Одночасно з цим, необхідно наголосити на тому, що нормативне визначення поняття «звільнення від кримінальної відповідальності» відсутнє [2].

Незважаючи на це, у вітчизняній кримінально-правовій науці проблематика звільнення від кримінальної відповідальності не обійдена увагою вчених. Широкий дискурс точиться як в межах самої тематики, так і навколо неї, адже серед вчених є різноманітні думки як щодо доцільності існування в кримінальному праві інституту звільнення від кримінальної відповідальності, так і щодо конституційності положень кримінального закону, що стосуються звільнення від кримінальної відповідальності. Безсумнівно, що весь діапазон наукових підходів підлягає ретельній систематизації, адже на підставі неї консолідований науковий погляд стане орієнтиром для законодавця щодо визначення подальшої долі Розділу IX Кримінального кодексу України.

Зрозуміло, що в межах невеличкого огляду охопити весь розвиток наукових підходів щодо природи інституту звільнення від кримінальної відповідальності у вітчизняній юриспруденції, неможливо, тому варто зосередити увагу на найбільш значимих доробках за останні 20 років, котрі з'явилися у кримінально-правовій літературі. Своєю чергою, у різні періоди розвитку науки кримінального права багато відомих вчених приділяли увагу дослідженню інституту звільнення від кримінальної відповідальності, зокрема Х. Алікперов, П. Андрушко, В. Єгоров, О. Козак, О. Лемешко, В. Маляренко, Т. Ніколаєнко, В. Песлякас,

В. Чижаєв, С. Яценко та інші.

З прийняттям у 2001 році Кримінального кодексу України й до сьогоднішнього дня градус наукової полеміки щодо інституту звільнення від кримінальної відповідальності не зменшився, навпаки, можемо спостерігати постійний і навіть зростаючий науковий інтерес до окресленого питання.

Маємо зауважити, що й Верховний суд України не залишився осторонь від проблеми звільнення від кримінальної відповідальності та ухвалив 23.12.2005 Постанову № 1 «Про практику застосування судами України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності». В ній зазначається, що звільнення від кримінальної відповідальності – це відмова держави від застосування щодо особи, котра вчинила злочин, установлених законом обмежень певних прав і свобод шляхом закриття кримінальної справи, яке здійснює суд у випадках, передбачених Кримінальним кодексом України, у порядку, встановленому Кримінально-процесуальним кодексом України [3].

Передусім, маємо вказати про те, що однією з перших ще в радянській науці кримінального права проблемою звільнення від кримінальної відповідальності стала опікуватися С. Келіна, котра вважала, що звільнення від кримінальної відповідальності є відмовою держави від негативної оцінки поведінки особи у формі обвинувального вироку [4, с. 28]. Така позиція була пов'язана з розумінням кримінальної відповідальності в ретроспективному аспекті, як обов'язку особи зазнати негативних наслідків за вчинення злочину, які втілюються у вигляді кримінального покарання.

У період після відновлення незалежності України в межах науки кримінального права спостерігається стабільний науковий інтерес до тематики звільнення від кримінальної відповідальності. Так, О. Наден визначає звільнення від кримінальної відповідальності «... актом суду, яким встановлюється відмова держави від реалізації свого повноваження по застосуванню до особи кримінальної відповідальності» [5, с. 34 – 35].

О. Житний вказував, що звільнення від кримінальної відповідальності є «особливою (достроковою, бо вона відбувається до початку реалізації кримінальної відповідальності) формою припинення кримінально-правових відносин, що виникають між державою й особою через учинення нею злочину» [6, с. 11].

Своєю чергою, П. Хряпінський звертав увагу на те, що в Україні спеціальне звільнення від кримінальної відповідальності не має єдиного порядку закриття кримінальної справи. Відсутність такого порядку за наявності спеціальних підстав, передбачених у Особливій частині КК, є суттєвою прогалиною [7, с. 221].

Якщо зазирнути у 2013 рік, можна побачити, що у науковій статті Ю.В. Бауліна «Звільнення від кримінальної відповідальності», котра вийшла друком у «Віснику Асоціації кримінального права України» [8], дослідник проводячи огляд літератури з цієї тематики, згадує не менш двох десятків наукових публікацій із зазначеної проблематики. Його думка цілком збігається із правовою позицією Пленуму Верховного суду України. Він також вказує про те, що звільнення від кримінальної відповідальності – це передбачена законом відмова держави від застосування до особи, яка вчинила злочин, обмежень її певних прав і свобод, визначених КК України. Ю. Баулін окремо наголошує на тому, що така позиція підтримана у доктрині та була прийнята і Пленумом Верховного Суду України [8].

В цьому ж році В. Куц та А. Яценко видали монографію, присвячену різноманітним аспектам примирення учасників кримінально-правового конфлікту. В ній вони висловили дещо іншу точку зору на природу звільнення

від кримінальної відповідальності. На їх переконання, те, що криється у чинному кримінальному законодавстві України звільненням від кримінальної відповідальності, є звільненням від притягнення до цієї відповідальності [9, с. 109]. Ця позиція ґрунтується на логічному висновку, що звільнитися від відповідальності означає позбутися реально-існуючих обтяжень, вже покладених на суб'єкта обвинувальним вироком. Отже, говорячи про звільнення від кримінальної відповідальності, ми вдаємося до своєї юридичної фікції. Насправді те, що за нею криється, є правовим уникненням від цієї відповідальності [10].

В 2016 році М. Красій, досліджуючи звільнення від кримінальної відповідальності як основу в Кримінальному кодексі України та процедуру в Кримінальному процесуальному кодексі України, наголошувала на тому, що відповідно до законодавства України, особа звільняється судом від кримінальної відповідальності, якщо наявні умови та підстави звільнення від кримінальної відповідальності, передбачені КК. Доктрина визначає, що суд від імені держави звільняє особу від кримінальної відповідальності й так вибачає її, покладає надію на її виправлення, виносячи не обвинувальний вирок, а у хвалу про закриття кримінального провадження [11]. Сучасне законодавство шляхом звільнення від кримінальної відповідальності має на меті зниження рівня злочинності в країні, зменшивши при цьому обсяг кримінальної репресії щодо особи, котра вчинила суспільно небезпечне діяння вперше, яке містить склад злочину невеликої та середньої тяжкості, крім корупційних злочинів.

Список використаних джерел:

- [1] Гуменюк, А.С. (2020). *Інститут звільнення від кримінальної відповідальності: порівняльно-правове дослідження (на прикладі права України та пострадянських і окремих європейських держав)*. Одеса.
- [2] Булейко, А.О. (2016). *Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дієвим каяттям за законодавством України та інших європейських країн: порівняльно-правовий аналіз*. http://www.law.stateandregions.zp.ua/archive/2_2016/13.pdf
- [3] *Постанова Пленуму Верховного суду України «Про практику застосування судами України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності»*. (2005). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vb001700-05#Text>.
- [4] Келина, С.Г. & Кудрявцев, В.Н. (ред.) (1987). *Уголовный закон. Опыт теоретического моделирования*. Москва: Наука.
- [5] Наден, О.В. (2003). *Спеціальні види звільнення особи від кримінальної відповідальності за злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів*. Харків: Право.
- [6] Житний, О. О. (2003). *Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дієвим каяттям*. Харків.
- [7] Хряпінський, П. В. (2011). *Застосування спеціального звільнення від кримінальної відповідальності. 10 років чинності Кримінального кодексу України: проблеми застосування, удосконалення та подальшої гармонізації із законодавством європейських країн: матеріали міжнар. наук.-практ. конф.* (с. 218 – 223). 13 – 14 жовтня 2011, Харків, Україна.
- [8] Баулін, Ю. В. (2015). *Звільнення від кримінальної відповідальності*. http://nauka.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/07/1_12.pdf.
- [9] Куц, В. М. & Яценко, А. М. (2013). *Примирення учасників кримінально-правового конфлікту (кримінально-правовий аспект)*. Харків: Юрайт.
- [10] Плотнікова, А. В. (2015). *Щодо звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності*. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/14886/1/ЩОДО%20ЗВІЛЬНЕННЯ%20ВІД%20КРИМІНАЛЬНОЇ%20ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.pdf>
- [11] Красій, М.О. (2016). *Звільнення від кримінальної відповідальності як основа в Кримінальному кодексі України і процедура в Кримінальному процесуальному кодексі України*. http://www.jurnalujuridic.in.ua/archive/2016/2/part_2/31.pdf.

DOI 10.36074/30.10.2020.v2.28

НЕАКЦЕСОРНІСТЬ ДОВІРЧОЇ ЗАБЕЗПЕЧУВАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Рябчинська Анастасія Олегівна

аспірантка кафедри цивільного та трудового права
*Юридичний інститут ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»*

Майданик Наталія Іванівна

кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри цивільного та трудового права
*Юридичний інститут ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»*

УКРАЇНА

У цивільно-правовій доктрині під акцесорністю зобов'язання розуміється його властивість бути додатковим до основного, тобто поділяти його долю. [1, С. 91] Водночас російський вчений Р. С. Бевзенко зазначає, що загально визнана характеристика принципу акцесорності не обмежується формулою «немає боргу – немає забезпечення» та проявляється на усіх етапах існування зобов'язання: від його виникнення до припинення. У зв'язку із цим, автор наголошує на існуванні п'яти ознак акцесорності: акцесорності виникнення (забезпечення не може виникнути без виникнення боргу), акцесорності обсягу забезпечувальних вимог (забезпечувальне зобов'язання не може за обсягом перевищувати обсяг боргового), акцесорності слідування (збіг отримувача забезпечення та кредитора у правовідносинах забезпечення боргу внаслідок слідування забезпечувального зобов'язання за основним), акцесорності примусового здійснення забезпечувальних прав (кредитор у забезпечувальних правовідносинах не може реалізувати предмет забезпечення, якщо він не може вдатися до примусового стягнення забезпечувального боргу в межах основного зобов'язання), акцесорності припинення (забезпечувальне зобов'язання припиняється внаслідок припинення основного боргового зобов'язання). [2] Науковець зауважує щодо відсутності повністю акцесорних або повністю неакцесорних способів забезпечення виконання зобов'язання з огляду на те, що законодавець, а також судова практика то послаблюють, то посилюють значення прояву акцесорності забезпечувальних угод, і наводить приклад гарантії, яка вважається неакцесорним способом забезпечення виконання зобов'язання, та характеризується наявністю лише однієї із п'яти ознак акцесорності – акцесорності слідування. [3] У контексті дослідження проблеми суворого дотримання принципу акцесорності, дослідник підтримує наукову позицію професора Сеф ван Ерпа (Sjef van Erp (J.H.M.)) щодо необхідності відступу від акцесорності у кожному із визначених нею аспектів і наголошує на доцільності здійснення аналізу ознак акцесорності того чи іншого способу забезпечення виконання зобов'язання шляхом здійснення тесту: чи наявні у конкретного способу забезпечення усі ознаки акцесорності, чи лише їх частина або ж такі ознаки відсутні взагалі. [2]

Аналіз довірчої забезпечувальної власності з урахуванням зазначених ознак акцесорності дозволяє дійти висновків щодо: відсутності акцесорності виникнення – право довірчої власності як спосіб забезпечення виконання зобов'язання виникає на підставі договору про встановлення довірчої забезпечувальної власності, який за своєю правовою природою є абстрактним правочином, тобто самостійним щодо підстав його вчинення та дійсним незалежно від дійсності забезпечуваного боргового зобов'язання. Іншими словами, наявність боргу не є обов'язковою умовою для виникнення забезпечувальної власності; відсутності акцесорності обсягу забезпечувальних вимог – вартість майна, переданого у довірку забезпечувальну власність, не обмежена сумою боргу. Сторони можуть передбачити у забезпечувальній угоді право кредитора отримати таке майно у свою власність без обмежень на користування та розпорядження у рахунок виконання зобов'язань боржника (таку норму містить ч. 6 ст. 597-8 ЦК України [4]); наявності акцесорності слідування – кредитор (довірчий власник) у забезпечувальних правовідносинах одночасно є стороною (кредитором) основного боргового зобов'язання з боржником (ч. 3 ст. 597-3, ст. 514 ЦК України [4]); відсутності акцесорності примусового здійснення забезпечувальних права – кредитор як довірчий власник має право звернути стягнення на забезпечувальне майно шляхом його реалізації безвідносно до заявлених боржником заперечень як сторони боргового основного зобов'язання; відсутності акцесорності припинення – неможливість припинення довірчої забезпечувальної власності внаслідок припинення основного боргового зобов'язання між кредитором і боржником. Очевидно, серед усіх ознак акцесорності довірчій забезпечувальній власності притаманна лише одна – акцесорність слідування, що передбачає заміну кредитора в межах основного зобов'язання внаслідок заміни довірчого власника у забезпечувальному зобов'язанні, а також можливість відступлення права вимоги у забезпечувальних правовідносинах лише за умови переходу такого права до кредитора за основним зобов'язанням.

У свою чергу, інший російський науковець, К. А. Новіков, наголошує на недоречності визначення акцесорності будь-якого зобов'язання за допомогою дробів («...зобов'язання акцесорне на 2/5, оскільки щодо нього наявні три винятки із зазначених вище п'яти форм прояву акцесорності»), адже будь-який відступ від ідеї «акцесорності у частині здійснення» чи «акцесорності обсягу вимоги» означає повну втрату функціонального зв'язку (акцесорності) забезпечувального зобов'язання з основним борговим зобов'язанням. Оскільки будь-який відступ від інших «форм прояву акцесорності» для визначення такого зв'язку не має значення¹, визначення акцесорності «частинами», на думку автора, є логічно нездійсненним. Учений вважає, що неакцесорні «незалежні юридичні моделі» не слід охоплювати поняттям способів забезпечення виконання зобов'язання з огляду на те, що необхідною ознакою будь-якого забезпечувального зобов'язання є його особлива мета (causa): безвідплатне присвоєння майнового блага боржника у рахунок задоволення вимог його кредитора, які входять до змісту порушеного забезпеченого зобов'язання чи існують у формі пов'язаних з його порушенням охоронних правовідносин поруч із самим забезпечувальним зобов'язанням.

¹ На думку автора, винятки з правил «акцесорності виникнення», «акцесорності слідування» та «акцесорності припинення» не стосуються поняття способу забезпечення виконання зобов'язання: їх спільна мета полягає у тому, що вони гарантують співіснування забезпечувального та основного зобов'язання у часі. Так як вони не перешкоджають майбутній реалізації мети (causa) забезпечувального зобов'язання, жоден виняток із зазначених правил не означає втрати забезпечувальним зобов'язанням властивості акцесорності.

Задоволення вимог за основним забезпеченням зобов'язання полягає у тому, що майнове надання боржника, яке виступає сурогатом блага, належного кредитору на іншій підставі (згідно із іншою вимогою), юридично заміщує таке інше благо та призводить до задоволення інтересу у ньому. Тому щодо основного зобов'язання спосіб забезпечення існує як функціонально залежний: його мета може бути здійснена лише тому, що зберігається можливість зарахувати виконання у рахунок задоволення відповідних вимог кредитора. У зв'язку з цим функціональна залежність (акцесорність) забезпечувальних зобов'язань є необхідною ознакою будь-якого способу забезпечення виконання зобов'язання, а відмова від визнання акцесорності необхідною ознакою поняття способу забезпечення означає, що зі змісту цього поняття виключається вказівка на особливу мету (causa) забезпечувальних зобов'язань – задоволення вимог кредитора у межах порушеного основного зобов'язання. [5]

Викладене не дозволяє кваліфікувати право довірчої забезпечувальної власності як спосіб забезпечення виконання зобов'язання тому, що виконання боржником обов'язків за абстрактним правочином, що встановлює забезпечувальну власність, спрямоване на задоволення майнових інтересів кредитора як сторони у забезпечувальних правовідносинах – довірчого власника (а не на задоволення майнових вимог кредитора, пов'язаних із порушенням основного боргового зобов'язання), який присвоює забезпечувальне майно не у рахунок вимоги за основним борговим зобов'язанням, а на підставі та у межах вимог забезпечувальної угоди.

Важко погодитися із твердженням К. А. Новікова про те, що неакцесорні юридичні конструкції, які виникають на підставі абстрактних правочинів, не доцільно визначати способами забезпечення виконання зобов'язання, а слід кваліфікувати зобов'язаннями із забезпечувальним мотивом, або забезпечувально-орієнтовними правами. Визначення акцесорності як необхідної ознаки способу забезпечення виконання зобов'язання та відмова від визнання такими неакцесорних способів забезпечення (зокрема, незалежних гарантії, конструкції забезпечувальної власності тощо) призводить до ототожнення цієї властивості цивільно-правового зобов'язання та способу забезпечення виконання зобов'язання.

У контексті викладеного варта уваги наукова позиція А. І. Фролова, який наголошує на помилковості підходу до акцесорності як до функціональної залежності забезпечувального зобов'язання² так як властивість акцесорності сама собою не наділена цільовою спрямованістю, а зумовлюється притаманною конкретному зобов'язанню функцією; зобов'язання ж наділяється властивістю акцесорності, коли цього вимагає його похідна (деривативна) природа, та переконує на доцільності розуміння поняття акцесорності згідно із вузьким підходом: учений, підтримуючи думку Є. О. Крашеніннікова, зазначає, що «...акцесорність означає лише те, що зобов'язання не може виникнути чи існувати, якщо основне зобов'язання не виникло або не існує» – адже визначення акцесорності за широким підходом призводить до наповнення її різним змістом на різних етапах динаміки зобов'язання (акцесорність

² Автор зауважує, що розглядати акцесорність лише у контексті забезпечувальних зобов'язань недоречно, так як з розвитком обороту з'явилися приклади акцесорних правовідносин іншого роду, не пов'язаних із забезпечувальними зобов'язаннями (субправа, обмежені речові права, виключні майнові права автора твору). Окрім того, звертає увагу на трансформацію властивості «одностороннього ефекту» основного зобов'язання щодо акцесорного (тобто початкової «додатковості») у властивість двостороннього ефекту, коли акцесорне зобов'язання знаходить відображення у головному. – Див. Фролов І. А. Акцесорність як ефект функціональної продуктивності громадянського правоотношення. (2018) Вестник Томского государственного университета. Право, (29). 194-195.

виникнення, акцесорність припинення, акцесорність слідування, акцесорність обсягу, акцесорність примусового здійснення основного зобов'язання) та свідчить про існування не «простої додатковості», а складних взаємозв'язків між зобов'язаннями; отже, йдеться про існування наповненої різними ознаками особливої для кожного зобов'язання акцесорності, а «...такий підхід важко назвати науковим». Згідно із функціональним підходом автора, акцесорність – не єдина можлива форма зв'язку між забезпечувальними та за забезпеченими правовідносинами; вона є наслідком іншого, базового зв'язку між зобов'язаннями, тому у цьому сенсі є вторинною щодо властивості функціонального походження правовідношення. Згадуючи концепцію німецьких цивілістів «Забезпечувальної мети» (Sicherungszweck)³, науковець наголошує на існуванні юридичного (деривативного) зв'язку між зобов'язаннями навіть за відсутності акцесорності (такі юридичні похідні зв'язки вчений відносить до функціонально-похідних). І хоча для останніх не завжди характерна властивість акцесорності, їм притаманний інший юридичний зв'язок – функціонально-похідний зв'язок між правовідносинами, за якого функції деривативного правовідношення детермінуються базовим (основним). [6, С. 197]

Підхід А. І. Фролова, за яким акцесорність є обумовленою функціональним зв'язком правовідносин властивістю односторонньої залежності одного правовідношення від іншого, дозволив ученому дійти висновку щодо доцільності визначення акцесорності у вузькому розумінні – «за формулою древніх»: «...коли дійсність акцесорного правовідношення зумовлена дійсністю основного...». [6, С. 199]

У такому ж розумінні розглядається акцесорність у працях вітчизняних учних, коли йдеться про дослідження самостійних юридичних конструкцій (неакцесорних способів забезпечення виконання зобов'язання) щодо наявності чи відсутності ознак акцесорності. Так, Г. В. Буяджи, стверджуючи про неакцесорність забезпечувальної власності, зазначає про її додатковий характер, що полягає у функціональному призначенні такого забезпечувального зобов'язання: за відсутності основного боргового зобов'язання забезпечувальна передача права власності втрачає свій зміст, оскільки не виникає потреби у забезпеченні та передачі майна у власність. Підтримуючи наукову позицію О. В. Дзери про те, що забезпечувальне право власності існує незалежно від основного забезпечуваного зобов'язання та припиняється після вчинення фактичної передачі майна (а не на підставі припинення основного зобов'язання), дослідниця акцентує увагу на незалежності дійсності забезпечувальної власності від дійсності основного зобов'язання – «...після передачі майна установник втрачає право власності на передане майно. Припинення основного зобов'язання (безвідносно до підстав) не тягне за собою припинення фидуціарної передачі права власності, а є лише правовою підставою для вимоги про повернення майна установнику». [7, С. 24 - 25]

Неакцесорним забезпечувальним правом визначає забезпечувальне право власності Р. А. Майданик, який наголошує як на існуванні такого права незалежно від забезпеченого (основного) зобов'язання, так і на необхідності вчинення фактичної передачі майна для його припинення. [8, С. 1013]

Досліджуючи акцесорні властивості забезпечувальної передачі права власності у німецькому праві, російська вчена К. В. Галкова дійшла висновку про

³ Зазначена концепція дозволяє акцентувати увагу на призначенні забезпечувального зобов'язання та за наявності формальних ознак його припинення у зв'язку з акцесорністю, за можливості, зберегти його у силі. – Див. Там само. С. 196-197

відсутність акцесорності між забезпечувальною передачею титулу та борговим зобов'язанням з точки зору законодавчого регулювання, проте зауважила щодо існування взаємозв'язку між забезпечувальним правом і зобов'язальним, який полягає у визначенні установником і боржником спільної мети обох правовідносин: забезпечення вимог кредитора.[9]

Викладене дозволяє стверджувати, що неакцесорність довірчої забезпечувальної власності полягає: по-перше, у відсутності залежності виникнення такого забезпечувального права від виникнення основного боргового зобов'язання – укладення сторонами договору про встановлення забезпечувальної власності можливе до виникнення боргового зобов'язання, проте право довірчої власності на передане у забезпечення майно виникне у кредитора лише тоді, «...коли забезпечене зобов'язання із групи «майбутніх» переміститься до групи «дійсних». Укладення договору про забезпечення до моменту виникнення основного зобов'язання не можна вважати підставою для визнання такої угоди недійсною чи неукладеною, вона є дійсною, хоча до виникнення основного боргу і не породжує у кредитора тих забезпечувальних прав, на які він розраховував, укладаючи забезпечувальну угоду [2]; по-друге, у дійсності забезпечувального права власності незалежно від дійсності основного боргового зобов'язання; по-третє, у неможливості автоматичного припинення забезпечувальної власності внаслідок припинення основного зобов'язання (у тому числі у зв'язку з його повним виконанням) та у необхідності вчинення фактичних дій, зокрема передачі забезпечувального майна задля припинення довірчої власності. У контексті зазначеного слід підтримати К. В. Галкову, яка стверджує щодо вступу у силу забезпечувальних неакцесорних прав з моменту укладення забезпечувального договору – такі права, на думку дослідниці, залишаються у силі навіть тоді, коли забезпечуване основне зобов'язання не виникає чи уже повністю виконано. [9] Водночас відсутність акцесорних властивостей правовідносин забезпечувальної передачі права власності щодо основного боргового правовідношення не свідчить про відсутність функціонального юридичного зв'язку між ними, який полягає у детермінації функцій забезпечувальної власності основним борговим зобов'язанням – у встановлення довірчої власності з метою забезпечення боргового зобов'язання свідчить про функціональне походження забезпечувальної власності щодо кредитних правовідносин. І хоча правочину забезпечувальної власності притаманна абстрактність та самостійність, здійснення права довірчої власності у межах забезпечувальних правовідносин обмежується метою забезпечення виконання основного зобов'язання боржником.

Список використаних джерел:

- [1] Остапенко, В. І. (2015). До питання про особливості прояву принципу акцесорності в правовідносинах поруки. *Право і суспільство*. № 4 (4). 90 – 97. Вилучено з http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2015_4%284%29_18
- [2] Бевзенко, Р. С. (2012). Акцесорность обеспечительных обязательств: европейская правовая традиция и российская практика. *Вестник гражданского права*, (5). Вилучено з <https://centerbereg.ru/b2397.html>
- [3] Бевзенко, Р. С. (2015) Комментарий к ст. 329 ГК РФ «Способы обеспечения исполнения обязательств». Вилучено з https://zakon.ru/blog/2015/08/25/kommentarij_k_st_329_gk_rf_sposoby_obespecheniya_ispolneniya_obyazatelstv
- [4] Цивільний кодекс України: Закон від 16 січня 2003 р. № 435-IV / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40. Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

- [5] Новиков, К. А. (2015) Акцессорность обеспечительных обязательств и обеспечительно-ориентированные права. Вестник экономического правосудия РФ. Вилучено з <https://dokipedia.ru/document/5209451>
- [6] Фролов, И. А. (2018) Акцессорность как эффект функциональной производности гражданского правоотношения. Вестник Томского государственного университета. *Право*, (29). 193-204. Вилучено з http://journals.tsu.ru/uploads/import/1762/files/29_193.pdf
- [7] Буяджи, Г. В. (2018) Фидуціарний заклад як вид забезпечення зобов'язань: поняття, особливості, доцільність. *Підприємництво, господарство і право*, (4). 21 – 27. Вилучено з <http://pgr-journal.kiev.ua/archive/2018/4/5.pdf>
- [8] Майданик, Р. А. (2019). Речове право: підручник. Київ.
- [9] Галкова, Е. В. (2016) Обеспечительная передача титула по германскому праву. *Закон*, (11). 173 – 186. Вилучено з <http://xn----7sbbaj7auwnffhk.xn--p1ai/article/26677>

DOI 10.36074/30.10.2020.v2.29

ПРАВОВІ АСПЕКТИ МОНІТОРИНГУ ЗЕМЕЛЬ В УКРАЇНІ

Данилюк Софія Михайлівна

методист, викладач

Галицький коледж ім. В'ячеслава Чорновола

Воробець Наталія Анатоліївна

здобувач вищої юридичної освіти юридичного відділення

Галицький коледж ім. В'ячеслава Чорновола

УКРАЇНА

На сьогодні залишається вкрай актуальною проблема удосконалення методології та сучасних методів моніторингу навколишнього природного середовища, адже моніторинг є основою обґрунтування управлінських рішень у сфері захисту навколишнього природного середовища, раціонального використання та виконання природоохоронних заходів. Особливу увагу в цьому аспекті слід надавати моніторингу стану земельних ресурсів, які відіграють значну роль у розвитку держави та успішному вирішенні аграрно-економічних питань. Удосконалення системи моніторингу земельних ресурсів України є беззаперечною умовою для подальшої гармонізації методів та шляхів проведення екологічного моніторингу відповідно до європейських стандартів.

В Україні, незважаючи на те, що є всі передумови для здійснення якісного моніторингу земель (наявність відповідних законів; наявність законодавчої бази по аналізу звітності проведеного моніторингу), даний процес має певні труднощі, що в свою чергу відображається на якості зібраних даних.

В системі екологічної безпеки суверенної незалежної України охорона, зберігання та використання земельних ресурсів на основі нормативно-правових актів є важливим елементом національної безпеки. В цьому аспекті ефективно використання земельних, водних і виробничих ресурсів в Україні є завданням державного значення. Одним з головних завдань сучасної державної політики у сфері забезпечення раціонального використання та охорони земель на основі екологізації, охорони і захисту землі як складової навколишнього природного середовища, збереження, примноження, відтворення і продуктивної сили це функція управління в сфері використання та охорони земель – моніторинг земель.

Архаїчні прообрази систем моніторингу земель, який є складовою частиною моніторингу навколишнього природного середовища, фактично почали створюватись у більшості країн із земельним ринком у частині актуалізації зведень про правовий стан земель і їхнього обліку у міру формування земельних кадрів в частині обліку показників екологічного моніторингу [1].

Моніторинг земель – це система спостереження за станом земельного фонду, в тому числі земель, розташованих у зонах радіоактивного забруднення, з метою своєчасного виявлення змін, їх оцінки, відведення й ліквідації наслідків негативних процесів [2].

Моніторинг земель передбачає проведення технічної та інформаційно-аналітичної роботи із застосуванням технічних засобів контролю та через відслідковування якісного стану земель, взяття проб і здійснення ґрунтово-

геоботаничних та інших необхідних обстежень, аналізів та вимірів хімічного й біологічного складу ґрунтів, їх фізичного стану, а також оцінювання та аналіз стану земель, вироблення на цій базі прогнозів прояву основних негативних процесів на землях, які належать до різних категорій, у найближчій та віддаленій перспективі, розробленні заходів щодо їх відвернення. Крім того, здійснення моніторингу передбачає проведення спостережень за використанням земель, виявленням випадків нецільового використання, не відповідно до дозволеного використання, які особливо погіршують якість земель, а також загальну екологічну ситуацію [3].

Ведення моніторингу земель повинне здійснюватися по єдиній методології з дотриманням принципу взаємної сумісності інформації, заснованої на застосуванні єдиної державної системи координат, висот, картографічних проектів, єдиних класифікаторів, кодів, системи одиниць, вхідних і вихідних форматів. *Для одержання необхідної інформації при здійсненні моніторингу земель основними методами служать:*

- наземні спеціальні зйомки і спостереження, у тому числі і із застосуванням геодезичних інструментів;
- дистанційне зондування (аерофотозйомки, космічні, телевізійні і теплові зйомки і спостереження) [1].

На основі чинного законодавства України можна зробити висновок про те, що моніторинг земель – це частина державного моніторингу довкілля, який є системою спостережень, збирання, оброблення, передавання, збереження та аналізу інформації про стан довкілля, прогнозування його змін і розроблення науково-обґрунтованих рекомендацій для прийняття рішень про запобігання негативним змінам стану довкілля та дотримання вимог екологічної безпеки.

На основі чинного законодавства України можна зробити висновок про те, що моніторинг земель – це частина державного моніторингу довкілля, який є системою спостережень, збирання, оброблення, передавання, збереження та аналізу інформації про стан довкілля, прогнозування його змін і розроблення науково-обґрунтованих рекомендацій для прийняття рішень про запобігання негативним змінам стану довкілля та дотримання вимог екологічної безпеки. Моніторинг земель має виконувати базову роль усіх інших моніторингів та кадастрів природних ресурсів [4].

Як свідчать літературні джерела, головною задачею системи моніторингу є отримання об'єктивної й повної інформації щодо стану земельних ресурсів та зміни параметрів їх стану на регіональному і локальному рівнях, а також прогноз еколого - економічних наслідків деградації земельних ділянок із метою запобігання або усунення дії негативних процесів [5]. Результати моніторингу є основою для прийняття рішень (на всіх рівнях) щодо охорони земельних ресурсів та раціонального природокористування.

Моніторинг земель ведеться з дотриманням принципу сумісності різнорідних даних, заснованого на застосуванні єдиних класифікаторів, кодів, системи одиниць та інші. Для отримання необхідної інформації при моніторингу земель застосовуються дистанційне зондування; наземні зйомки-спостереження; фондові дані. За результатами оцінки стану земельного фонду складаються доповіді, прогнози і рекомендації для прийняття необхідних рішень державними органами в галузі використання та охорони земель. Загальний порядок проведення моніторингу земель урегульовано постановою кабінету Міністрів України “Положення про моніторинг земель”. Виходячи з Положення про моніторинг земель, затвердженою Кабінетом Міністрів України від 20 серпня

1993 р., (зокрема ст. 5) «інформаційне забезпечення моніторингу земель складається з даних, які мають необхідну повноту для об'єктивної оцінки ситуації, її моделювання та прогнозування... За результатами оцінки стану земельних ресурсів складаються звіти, прогнози та рекомендації, що подаються до органів влади для вжиття заходів» [6].

Серед найбільш важливих організаційних проблем моніторингу земель виділяються проблеми комплексності спостережень, мінімізації параметрів спостережень, більш повного поєднання аерокосмічних і наземних методів спостережень за станом земельних ресурсів, досягнення необхідної узгодженості між різними відомствами, розробки теоретичних і методичних основ екологічного нормування допустимих навантажень. При цьому принциповим організаційним моментом є визначення в моніторингу земель його складових.

Моніторинг земель, як складова частина єдиної загальнодержавної інформаційно-аналітичної системи моніторингу довкілля, може бути одним із дієвих механізмів оптимізації та ефективного використання міських територій, прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Проблема систематизації вихідної інформації щодо земельних ресурсів та створення інформаційно-аналітичної програми, виникає у зв'язку з розвитком ринку земель, зростаючою зміною форм власності на землю.

Існуюча система збирання інформації про стан земель ні за обсягом, ні за змістом не відповідає сучасним вимогам та завданням державного управління у зазначеній сфері.

Отже, посилаючись на вищесказане, оцінка стану земельних ресурсів є невід'ємною складовою частиною здійснення їх моніторингу. На цьому етапі є доцільним вибір репрезентативних показників, здатних адекватно оцінити функціонування агро системи та вплив на неї компонентів навколишнього середовища як природного, так і антропогенного походження. Для вирішення даного завдання найбільш ефективним, на нашу думку, стане застосування індикаторного підходу, який полягає у формуванні системи індикаторів, що найбільш повно й об'єктивно характеризують земельні ресурси.

Список використаних джерел:

- [1] Сохнич, А., Богара, М., Горлачук, В., Солярчук, Д., Песчанська, І. (2008). Моніторинг земель: Підручник – Львів: “Компанія Манускрипт”.
- [2] Аніщенко, В.О., Боровий, В.О. (2003). Моніторинг і охорона земель: Навч. посіб.К.: КНУБА.
- [3] Землякова, Г.Л. (2006). Государственный мониторинг земель в Российской Федерации: проблемы правового регулированияАграрное и земельное право.
- [4] Боголюбов, С.А. (2003). Земельное право: учеб. для вузов.
- [5] Земельний кодекс України за станом на 25 жовтня 2020 р.
- [6] Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про моніторинг земель»

DOI 10.36074/30.10.2020.v2.30

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ КВАЛІФІКАЦІЇ СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЬСТВА ТА ПРИМУШУВАННЯ ДО ВСТУПУ В СТАТЕВИЙ ЗВ'ЯЗОК ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

ORCID ID: 0000-0002-2265-4190

Денисовський Михайло Дмитрович
канд. юрид. наук, декан юридичного відділення
Галицький коледж імені В'ячеслава Чорновола

ORCID ID: 0000-0001-9234-043X

Томчук Інна Олександрівна
канд. юрид. наук, завідувач кафедри права
Галицький коледж імені В'ячеслава Чорновола

Яцкулич Христина Русланівна
здобувач вищої освіти юридичного відділення
Галицький коледж імені В'ячеслава Чорновола

УКРАЇНА

В рамках реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами [1] (далі – Конвенція), в українському законодавстві з'явилась низка нових положень щодо розуміння сутності таких злочинів, як зґвалтування, задоволення статевої пристрасті неприродним способом та примушування до вступу у статевий зв'язок. Основними цілями цієї Конвенції є захист жіночої статі від насильства та дискримінації, і разом з тим, поширення її вимог на усіх осіб, які можуть стати жертвами домашнього насильства. Зокрема, держави-учасниці повинні криміналізувати таке порушення як сексуальне насильство, що включає всі сексуальні активності з особою без її згоди та визначає, в свою чергу, принцип рівності прав між жінками та чоловіками.

З метою реалізації положень вищезгаданої Конвенції було прийнято Закон України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України» від 6 грудня 2017 року [2]. За попередньою редакцією Кримінального кодексу України (далі – ККУ), сексуальне насильство, відповідно до ст. 153, визначалось лише як насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом із застосуванням фізичного насильства, погрози його застосування або з використанням безпорадного стану потерпілої особи. Що ж до примушування до вступу в статевий зв'язок, то воно стосувалось лише службово чи матеріально залежних осіб (ст. 154 ККУ) [3]. Відповідно до змін від 6 грудня 2017 року, сексуальне насильство визначається в кримінальному законодавстві як вчинення будь-яких насильницьких дій сексуального характеру, не пов'язаних із проникненням в тіло іншої особи, без добровільної згоди потерпілої особи (ст. 153) [4], тобто йдеться про різноманітні дії (акти) сексуального характеру, що спрямовані на збудження чи задоволення статевої пристрасті винуватої особи, які, за загальним правилом, передбачають її фізичний контакт із тілом потерпілої особи, але не означають проникнення в це тіло [5]. У ст. 154 ККУ «Примушування до вступу в статевий зв'язок», об'єктивна сторона виражається у примушуванні особи без її добровільної згоди до здійснення акту сексуального характеру з іншою особою, натомість складова

матеріальної чи службової залежності потерпілої особи стала кваліфікуючою ознакою складу злочину.

При зіставленні понять «сексуальне насильство» та «примушування до вступу в статевий зв'язок» законодавцеві потрібно чітко розмежовувати їх, тому що, на сьогоднішній день, немає комплексного підходу стосовно вирішення теоретико-правових засад кримінальної відповідальності за примушування до вступу в статевий зв'язок та сексуальне насильство. Звертаємо увагу на те, що незважаючи на схожість їх зовнішніх проявів, за своїм кримінально-правовим змістом вони різні. Що ж до кінцевої мети цих злочинів, то при примусі – це вплив на волю з метою зміни поведінки, а при насильстві – заподіяння шкоди фізичній недоторканності, здоров'ю. Слід погодитися із думкою Г. М. Собко, яка стверджує, що примушування в законодавчому розумінні може означати лише процес, тоді як кінцевий результат – виконання чи невиконання вимоги не має юридичного значення для вирішення питання кримінальної відповідальності [6]. Стосовно того, що саме слід розуміти під примушуванням в статті 154 ККУ чітко не вказано, і це призводить, в свою чергу, до проблем в кваліфікації даного діяння.

З цього приводу, О.О. Дудоров та М.І. Хавронюк зазначають наступне: «Від примушування завжди і у першу чергу страждає людина, її воля, яку злочинець намагається зламати шляхом застосування насильства, погрози чи в інший спосіб» [7]. Аналогічне визначення можна побачити у тлумачному словнику сучасної української мови, де термін «примушування» тлумачиться як: вимагати в кого-небудь виконання чогось незалежно від його волі, бажання; спрямовувати свої зусилля на виконання чого-небудь незалежно від бажання; домагатися чого-небудь, застосовуючи силу [8].

Під примушуванням, як вірно вказує К. М. Плутицька, розуміється такий психічний вплив на свідомість потерпілої особи, після якого вона внутрішньо підкорюється зловмиснику, обмежується у своїй волі та вимушено обирає поведінку, яка суперечить її бажанням. Як акт сексуального характеру виступає дія сексуального характеру, незалежно від того, пов'язана вона з проникненням в тіло потерпілої особи чи ні. Примушування до вступу в статевий зв'язок вчиняється шляхом застосування до потерпілої особи саме психічного насильства, яке охоплює широкий діапазон протиправних дій [9]. Незрозумілим для нас з даного твердження науковця є те, що саме слід розуміти під протиправними діями, які охоплюються психічним насильством. У зв'язку з цим доцільним є таке уточнення в ч. 1 ст. 154 ККУ. Вважаємо, що насильство, як засіб примушування не може в даній статті включатись в дане поняття, а повинне знаходити самостійну оцінку за окремими статтями ККУ, які належать до кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи.

Враховуючи вище наведене та проаналізувавши кримінальне законодавство країн пострадянського простору, таких як КК Азербайджанської Республіки (ст. 151) [10], КК Республіки Білорусь (ст. 170) [11], КК Російської Федерації (ст. 133) [12], КК Грузії (ст. 139) [13] необхідним вбачається внесення певних змін до чинної кримінально-правової норми, яка передбачає кримінальну відповідальність за примушування до вступу в статевий зв'язок. Таким чином, пропонуємо викласти її в наступній редакції:

Стаття 154. Примушування до вступу в статевий зв'язок

1. Примушування особи без її добровільної згоди до статевих зносин або вчинення інших дій сексуального характеру з іншою особою шляхом шантажу, погрози знищення, пошкодження або вилучення майна потерпілої особи чи її

близьких родичів, або з погрозою розголошення відомостей, що ганьблять її чи близьких родичів карається обмеженням волі на строк до двох років або позбавленням волі на той самий строк.

2. Примушування особи без її добровільної згоди до здійснення акту сексуального характеру з особою, від якої потерпіла особа матеріально або службово залежна, - карається обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк.

3. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, поєднані з погрозою застосування насильства чи вбивства потерпілої особи чи її близьких родичів, або щодо неповнолітнього, - караються позбавленням волі на строк до п'яти років.

Список використаних джерел:

- [1] Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція). Прийнята 11 травня 2011. Підписана Україною 7 листопада 2011. Вилучено з <https://rm.coe.int/1680096e45>.
- [2] Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Закон України). №2227-VIII (2017). Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2227-19>.
- [3] Кримінальний кодекс України. № 2341-III. (2017). Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/ed20171215>
- [4] Кримінальний кодекс України. № 2341-III. (2020). Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/ed20200925>
- [5] Дудоров, О. О. (2018). *Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості (основні положення кримінально правової характеристики)*. Сєвєродонецьк: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка.
- [6] Собко, Г. М. (2019). Співвідношення понять «примус», «примушування» та «насильство». *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія: юриспруденція*, (40), 117-120. Вилучено з <http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc40/29.pdf>
- [7] Дудоров, О. О. & Хавронюк, М. І. (2014). *Кримінальне право: навчальний посібник*. Київ: ВАІТЕ.
- [8] Бусел, В. Т. (ред.) (2015). *Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.)*. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун». Вилучено з <https://archive.org/details/velykyslovnuk/page/n1131/mode/2up>
- [9] Плутицька, К. М. (2011). Примушування до вступу в статевий зв'язок як насильницький злочин. *Вісник Запорізького національного університету*, (1), 228-232. Вилучено з https://web.znu.edu.ua/herald/issues/2011/ur_2011_1/228-232.pdf
- [10] *Уголовный кодекс Азербайджанской Республики*. № 787-IQ. (1999). Вилучено з http://continent-online.com/Document/?doc_id=30420353#pos=1712;10
- [11] *Уголовный кодекс Республики Беларусь*. № 275-3. (1999). Вилучено з <https://pravo.by/document/?guid=3871&p0=hk9900275>
- [12] *Уголовный кодекс Российской Федерации*. N 63-ФЗ. (1996). Вилучено з http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/
- [13] *Уголовный кодекс Грузии*. № 2287-вс. (1999). Вилучено з <https://www.legislationline.org/ru/documents/action/popup/id/22394>

DOI 10.36074/30.10.2020.v2.31

РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ В УМОВАХ РЕФОРМИ

Дудченко В'ячеслав Валерійович
аспірант кафедри адміністративного,
господарського права та фінансово-економічної безпеки
Навчально-науковий інститут права Сумського державного університету

УКРАЇНА

Одним з перших кроків реформування системи МВС України, що почалося у 2014 році, було прийняття Закону України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року № 580-VIII, де однією із сфер діяльності працівників національної поліції визначена робота з неповнолітніми [1].

Згідно із наказом Національної поліції України від 06.11.2015 № 1 утворено Департамент превентивної діяльності з територіальними управліннями (відділами) превентивної діяльності. У свою чергу до складу вищезазначеного департаменту входить Управління ювенальної превенції із відділами/секторами ювенальної превенції на містах.

Запровадження реформи у сфері роботи з неповнолітніми мало на меті: розмежування компетенції, усунення дублювання повноважень, визначення функцій та оптимальної чисельності працівників, а також підвищення ефективності превентивних заходів у сфері протидії злочинності серед неповнолітніх.

Основними напрямками роботи ювенальної превенції є профілактика правопорушень серед неповнолітніх, попередження випадків сімейного насильства, робота з дітьми, які залишилися без батьківського піклування, розшук дітей.

Результати роботи ювенальної превенції в Україні з 2015 року, саме з часу утворення підрозділу, по 2019 рік та свідчать, що кількість правопорушень, що вчинені неповнолітніми, за якими провадження направлені до суду по начебто позитивні тенденції 2015 рік – 7,2; 2016 рік – 5,2; 2017 рік – 5,6; 2018 – 4,7; 2019 – 4,1 (тис. осіб) [2], [3]. Проаналізувавши статистичні дані, ми бачимо, що в країні кількість кримінальних правопорушень, вчинених неповнолітніми, за якими провадження направлені до суду, зменшилась з 2015 по 2019 рік на 43%. Проте, якщо прослідкувати динаміку цього показника з 2010 та 2014 рік, то він зменшився майже на 57% (2010 рік – 17,3; 2011 – 17,9; 2012 – 14,2; 2013 – 8,8; 2014 – 7,5 (тис. осіб) [2]. Це свідчить про уповільнення тенденції зменшення кількості правопорушень, що були скоєні дітьми за період реформування.

У зв'язку з чим слід зазначити, що реформування системи органів внутрішніх справ у сфері запобігання правопорушень серед неповнолітніх не дало бажаного результату і, на нашу думку, така ситуація склалася з ряду причин.

Діяльність працівників Національної поліції направлена на захист прав і свобод громадян, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, ведення боротьби із злочинністю, охорони громадського порядку, забезпечення громадської безпеки. Як було зазначено вище, підрозділ ювенальної превенції входить до складу Департаменту превенції, що є структурним підрозділом Національної поліції України.

Функції та завдання підрозділів працівників ювенальної превенції визначені в Інструкції з організації роботи наказом Міністерства внутрішніх справ України від 19.12.2017 р. № 1044 [4]. Вищезазначеним нормативним документом оперативна функція, що була однією із головних у роботі кримінальної міліції у справах дітей, у діяльності ювенальної превенції замінена на профілактичну, та залишена за працівниками ювенальної превенції лише можливість «притягнення до адміністративної відповідальності дітей віком від 16 до 18 років, які вчинили адміністративні правопорушення ...». Безперечно, профілактична робота є одним із ключових методів у сфері запобігання правопорушень саме серед неповнолітніх, і у ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» зазначено, що однією із сфер діяльності працівників Національної поліції визначена робота з неповнолітніми. Проте основна діяльність працівників Національної поліції – це «виконання правоохоронної функції, забезпечення громадського порядку, цивільного захисту». Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 25.06.2020 № 488 «Про затвердження змін до Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України» були дещо розширені повноваження у сфері заходів щодо порушень неповнолітніми, а саме, «здійснення у межах компетенції досудового розслідування кримінальних проступків у формі дізнання». Однак, очевидно, такий «напівзахід» не забезпечить належного виконання органами ювенальної превенції функцій по боротьбі з неповнолітньою злочинністю без надання службі оперативно-розшукових функцій у повному обсязі.

Інший негативний фактор, який не був врахований при створенні ювенальної превенції, – це відсутність відповідного освітнього рівня у багатьох працівників цього структурного підрозділу. На сьогодні для роботи в ювенальній превенції не обов'язково мати освіту за напрямком підготовки «правоохоронна діяльність», педагогічну або юридичну освіту. Також підвищення кваліфікації працівників ювенальної превенції здійснюється на загальній основі працівників поліції (наказ Міністерства внутрішніх справ України № 1625 від 24.12.2015 р. «Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції» та ст. 75 Закону України «Про Національну поліцію України»).

Виходячи з вищезазначеного, ми маємо структуру, діяльність якої направлена майже на профілактичну роботу з неповнолітніми, при цьому без встановлених державою спеціальних освітніх вимог до досвіду роботи з дітьми кандидатів. Результатом таких нововведень більшість працівників ювенальної превенції не мають профільної освіти, не знають психології дітей та методів роботи з ними.

Інший фактор, що вплинув на досить низьку результативність діяльності підрозділу, – значне скорочення працівників ювенальної превенції під час реформи. До реформування у підрозділах кримінальної міліції у справах дітей працювало 3,5 тисячі працівників, після реформування – близько 1,3 тисячі (станом на 2017 рік). У зв'язку із значним перевантаженням працівників карного розшуку, оперативно-розшукова функція неофіційно залишилася за працівниками ювенальної превенції, проте їх кількість було зменшено майже у три рази.

Висновок. Спираючись на вищевикладене, можна стверджувати, що сама концепція побудови та розвитку ювенальної превенції в існуючому форматі не є ефективною, як передбачалося при її утворенні. З метою підвищення

результативності діяльності ювенальної превенції, необхідно повернути працівникам оперативно-розшукову функцію із залишенням в обов'язковому порядку за ними також і ведення профілактичної роботи.

Список використаних джерел:

- [1] Про Національну поліцію (Закон України). № 580-VIII. (2015). Вилучено з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
- [2] Державна служба статистики. Правосуддя та злочинність. Вилучено з: http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_sz_dop.htm
- [3] Генеральна прокуратура України. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення.
- [4] Вилучено з https://old.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=111482&libid=100820#
- [5] Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України (наказ Міністерства внутрішніх справ) № 1044 (2017). Вилучено з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18#Text>

DOI 10.36074/30.10.2020.v2.32

ЦИФРОВЕ УРЯДУВАННЯ: ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ

ORCID ID: 0000-0002-0949-6124

Міхровська Марина Станіславівна

канд. юрид. наук, асистент кафедри адміністративного права та процесу
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

УКРАЇНА

Сучасні світові тенденції вимагають від урядів всіх країн нових ефективних кроків: звичайного залучення інтернет-технологій, так само, як і переходу до електронного документообігу на противагу паперовому вже недостатньо. І електронне урядування в своєму класичному розумінні вже не здатне впоратись з обсягом тих завдань, що постають перед ним в умовах загрози пандемії. Відтак, в міжнародному просторі з'являється нове поняття - цифрове урядування, яке досить швидко здобуває популярність та широкий вжиток, перш за все, у термінології міжнародних організацій.

Отже, які переваги та відмінності цифрового урядування від його попередника, електронного урядування? І чи доцільно вважати цифрове урядування лише стадією урядування електронного?

Так, на сьогодні, на теренах України поняття «цифрове урядування» є відносно новим і майже не вивченим, тоді як держави ЄС, Сполучені Штати Америки та, особливо, деякі держави Азії досить активно оперують цим поняттям.

Проведення всебічного дослідження цього явища ускладнюється тим, що майже в жодному акті міжнародних організацій саме визначення цифрового урядування відсутнє, відтак, аналіз може бути здійснено виключно за кроками, необхідними для впровадження, або ж за принципами, додержання яких є необхідним для цифрового перетворення.

Так, документи ООН виділяють наступні основні кроки, необхідні для втілення концепції цифрового урядування та цифрової трансформації:

1. Бачення, лідерство, мислення: посилення трансформаційного лідерства, зміна мислення та цифровий потенціал на індивідуальному рівні;
2. Інституційна та нормативна база: розробка інтегрованої інституційної екосистеми за допомогою всеохоплюючої нормативної бази;
3. Організаційна структура та культура: трансформація організаційної структури та культури;
4. Системне мислення та інтеграція: сприяння системному мисленню та розробці інтегрованих підходів до вироблення політики та надання послуг;
5. Управління даними: забезпечення стратегічного та професійного управління даними, для забезпечення формування політики на основі таких даних та доступ до інформації через відкриті урядові дані;
6. Інфраструктура ІКТ, доступність технологій [1].

Проаналізувавши ці кроки, можна прийти до висновку, що, на відміну від електронного урядування, цифрове передбачає комплексний підхід, пріоритет в якому надається підвищенню якості, а не кількості. Це стосується і надання публічних послуг, і подолання цифрового розриву, а також підготовки фахівців у даній сфері.

Основні аспекти цифрової трансформації, на які звертають нашу увагу звіти ООН, є наступними:

- Цифрова трансформація уряду в основному стосується трансформації управління та культурних змін на підтримку загального бачення та стратегії національного розвитку країни та досягнення Цілей сталого розвитку[2].

- Цифрова трансформація уряду вимагає цілісного підходу, який інституціоналізується на всіх рівнях управління та суспільства.

- Цифрова трансформація уряду повинна бути спрямована на сприяння цифровій інклюзії та забезпечення того, щоб усі люди, включаючи вразливі групи, мали доступ до нових технологій для покращення свого добробуту. Це повинно ставити людей на перше місце і обертатись навколо їх потреб [1].

Звісно, це є лише основними пріоритетами, зазначеними в переліку, проте можна зробити однозначний висновок про те, що нова концепція цифрового урядування ставить людину та її потреби на перше місце, втілюючи принцип «держава для людини».

В Україні на сьогодні поняття «цифрове урядування» поки не знайшло свого відображення в законодавстві, проте Концепція розвитку електронного урядування 2017 року зазначає, що повсякденне життя громадян «стає дедалі все більш “цифровим”, що передбачає високий рівень очікувань від діяльності органів влади, зокрема розвитку сучасних електронних форм взаємодії, прозорості та відкритості діяльності та залучення громадян до прийняття управлінських рішень» [3].

Крім того, за останні декілька років було прийнято принаймні два важливих нормативних акта, які свідчать про започаткування процесу становлення цифрового урядування в Україні:

1. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки [4] чітко визначила основні цілі цифрового розвитку, якими є:

- прискорення економічного зростання та залучення інвестицій;
- трансформація секторів економіки в конкурентоспроможні та ефективні;
- доступність для громадян переваг та можливостей цифрового світу;
- реалізація людського ресурсу, розвиток цифрових індустрій та цифрового підприємництва.

Крім того, цей документ дає визначення, що цифровізація – це насичення фізичного світу електронно-цифровими пристроями, засобами, системами та налагодження електронно-комунікаційного обміну між ними, що фактично уможливорює інтегральну взаємодію віртуального та фізичного, тобто створює кіберфізичний простір [4].

2. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання цифрового розвитку» [5] 2019 року так само спрямована на підтримку цифровізації в Україні і має роз'яснювальний характер щодо державної політики цифрового розвитку, яка здійснюється за принципами: відкритості; прозорості; технологічної нейтральності і портативності даних; орієнтованості на громадян; інклюзивності та доступності; безпечності та конфіденційності тощо.

Незважаючи на те, що цифрове урядування та диджиталізація, (а також цифровізація) є явищами спорідненими, не можна вдаватись до їх ототожнення, оскільки вони різняться за змістом. Якщо диджиталізація – впровадження цифрових технологій на усіх рівнях життєдіяльності (держави, суспільства, людини), то цифрове урядування нерозривно пов'язане саме з сервісно–управлінською складовою здійснення публічної адміністрації,

публічним адмініструванням як процесом і звертає нашу увагу на якість взаємодії між державою та суспільством.

Підсумовуючи вищенаведене, можна прийти до висновку, що цифрове урядування є таким способом організації публічного управління за допомогою цифрових технологій, основною метою якого є задоволення прав, свобод та інтересів людини і громадянина на всіх рівнях взаємодії з державою.

Важливо усвідомлювати, що цифрове урядування повністю перекреслює концепцію «управління заради управління» і переходить в площину «управління для задоволення потреб громадян». З упевненістю можна сказати, що цифрове урядування не є лише черговою стадією урядування електронного, а є його якісним перетворенням.

Цифрове урядування на сьогодні є певним орієнтиром для найбільш розвинутих з точки зору цифрових технологій країн та зразком на майбутнє для інших.

Список використаних джерел:

- [1] United Nations E-government survey 2020. *Digital Government in the Decade of Action for Sustainable Development*. Available at : [https://publicadministration.un.org/egovkb/Portals/egovkb/Documents/un/2020-Survey/2020%20UN%20E-Government%20Survey%20\(Full%20Report\).pdf](https://publicadministration.un.org/egovkb/Portals/egovkb/Documents/un/2020-Survey/2020%20UN%20E-Government%20Survey%20(Full%20Report).pdf).
- [2] Цілі сталого розвитку. Вилучено з: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainable-development-goals.html>.
- [3] Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.09.2017р. № 649-р. *Урядовий кур'єр* від 27.09.2017. № 181.
- [4] Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки: схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р. *Урядовий кур'єр* від 11.05.2018 р. № 88.
- [5] Деякі питання цифрового розвитку: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 січня 2019 р. № 56. *Урядовий кур'єр* від 08.02.2019р. № 26.

SECTION XIV. HISTOIRE

DOI 10.36074/30.10.2020.v2.33

UKRAINIAN PEASANTRY AND URBAN WORKERS IN THE FIRST DECADE OF SOVIET POWER: RELATIONSHIP PROBLEMS

ORCID ID: 0000-0002-9974-7205

Valeriia Motuz

Candidate of Sciences (History), Senior Lecturer at the Department of Archeology
and Special Branches of Historical Science
Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy

UKRAINE

As a result of the coming of the Bolsheviks to power in Ukraine, there was a change in the social rival of the peasantry. The working class became such a social competitor for the peasant. At the heart of the negative assessment that the peasantry formed about the working class was the social difference between them. First of all, these are: the attitude of the Soviet government to the worker, as the pillar of its regime, and a significant difference in the economic and cultural way of life. One of the evidence of this is the statement of a peasant from Podillya, who in 1924 insisted that “the workers live well, and they smoke cigarettes, and there are frequent visits to the theater, they wear boots. Therefore, prices are high. All the hardships come to the peasantry. And they poke the “link” with the city under our nose. Workers are near the authorities. Therefore, it turns out that way” [6, 212].

During the first Soviet decade in Ukraine, the Bolshevik government repeatedly sent its representatives, including workers, to the Ukrainian village to assist in the cause of its Sovietization. So, since 1919, the presence of a working component in it, namely, workers’ detachments, has become the norm for the Ukrainian village. However, before the NEP, their “campaigns” did not receive a massive and permanent character due to the lack of the Soviet government’s vision in the working class of an instrument of state influence of the city on the village [1, 93].

As already noted above, the NEP period was distinguished by regular business trips of the proletariat to the Ukrainian village to intensify the process of Sovietization there [5, 57].

The corresponding measure in the early 1920s had all the signs of a military campaign against the Ukrainian village. Thus, to enhance the ideological and political confrontation between the different socio-economic strata of the rural population of Ukraine in 1922 70 thousand city workers were sent to the village for a certain period. The Bolsheviks viewed the corresponding political campaign as one of the prerequisites for preparing the ground for the transformation of the Ukrainian peasant into a conscious follower of proletarian ideology [3, 136].

For better and faster development of the Ukrainian village of Soviet power began to actively use the social and ethnic differences, stereotypes in the urban labor and peasant milieu. According to V. Zatonsky, a member of the commission of the Central Committee of the CP(b)U and the government on Ukrainization issues, expressed by him in 1926, the working class was extremely negatively opposed to

everything connected with Ukrainians, since it associated it with the bourgeoisie. [4, 152]. According to this, the peasantry, as the “bearer of Ukrainianness”, was automatically perceived by the proletarians as a hostile element. Therefore, business trips of workers to rural areas of Ukraine in the 1920s did not at all contribute to the improvement of relations between the city and the countryside [2, 264–265].

In such conditions, the decisive principle of the relationship between the state, as well as urban workers by appointment with the peasantry became violence. Even in the official Soviet documents of the early 1920s, in particular in the resolution of the V conference of the CP(b)U, held in the city of Kharkov from November 17 to 22, 1920, the Bolsheviks presented the Ukrainian peasants as an economically hostile stratum of society to the proletariat, thus emphasizing the presence crisis in the relationship between town and country [1, 94].

The workers who were involved in work in the Ukrainian countryside during the NEP period mainly specialized in Soviet propaganda, agitation and supervision of the peasantry [3, 137]. It is clear that the corresponding measures did not contribute to the mutual understanding of the city with the countryside, introducing only irritation into the general peasant sentiments [5, 57]. For example, in 1921, the proletarians, as representatives of the Soviet regime, came to one of the Ukrainian villages and organized a rally there, the protracted nature of which prompted the peasants to make such remarks: “Now it’s spring, we have to work, and we are standing. Tell me bluntly: how many poods do you need? ...” [6, 216].

In the then official documents quite often recorded the dissatisfaction of the peasantry with the urban working class. So, the inhabitants of the village of Staroverovka in the Kharkov district in 1926, noting about the system of relations “city/village”, said: “What kind of connection can there be when a worker earns as much in 1 month as a peasant does not earn in 100 ...” [5, 58]. In the same district, no less outrageous shouts were heard from the lips of the Ukrainian peasantry addressed to the workers who arrived as chiefs from another Soviet republic: “What ... got fat, what ... came to Ukraine to agitate the peasants ... You get 200-300 rubles and at the same time want us to work for you. This will never happen ...” [5, 59].

So, studying the issue of the relationship between the peasantry and the working class in the first decade of Soviet power in Ukraine, the author of the scientific study came to the conclusion that problems in the relationship between the Ukrainian peasantry and the working class appeared with the establishment of Soviet power in Ukraine in 1920. They were associated with a change in the social status of urban workers and their use in the Sovietization of the Ukrainian countryside.

References:

- [1] Lozovoy, V.S. (2010). Perception of the Bolsheviks and Soviet power by the peasantry during the UNR Directory. *Ukrainian peasant*, 12, pp. 92–95.
- [2] Lysenko, O. (2013). Rural activists of the Chernihiv region (late 1920s – 1930s): Typology of behavior. *From the archives of the VUChK-GPU-NKVD-KGB*, (1–2), 255–284.
- [3] Trostogon, A. M. (2000). Some aspects of the development of relations between the Ukrainian city and village in the 1920s. *Scientific notes of the Vinnitsa State Pedagogical University named after Mikhail Kotsyubinsky. Series: History*, 2, pp. 135–139.
- [4] Vasiliev, V. Yu. (2005). Peasant resistance to collectivization in Ukraine (1930s). *History of Ukraine. Little-known names, events, facts*. Kiev: Institute of the History of Ukraine, (31), 140–150.
- [5] Wolk, O. (2018). The use of urban workers by the communist government for the Sovietization of the Ukrainian village (1920s). *Eminak*, 4 (1), pp. 55–62.
- [6] Wolk, O. (2019). The press of the Ukrainian emigration as a source for studying the culture, education and everyday life of Ukrainians (1920s). *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 6 (90), pp. 210–226.

DOI 10.36074/30.10.2020.v2.34

ВІНКОПЛЕТІННЯ У ВЕСІЛЬНІЙ ОБРЯДОВОСТІ ПОКУТЯН

Дутчак Роксолана Онуфріївна

магістрантка факультету історії, політології і міжнародних відносин
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Боян-Гладка Світлана Петрівна

кандидат іст. наук, доцент кафедри етнології і археології
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

УКРАЇНА

Весільна обрядовість має свої локальні відмінності. У різних частинах Покуття були свої специфічні особливості. Та здебільшого весілля тривало два дні, а йому передувало шиття (виготовлення) вінків, вбирання деревця, приготування короваю.

На Покутті весілля передувало виготовлення вінків. Наприклад, у селі Ілинцях Снятинського повіту матка (хресна мати) брала пару калачів і гуску (грудку) солі і шила вінок. Вінок шила з барвінку шовком, вшивала зубки часнику, китички з коцику та згарди. Коли вінок був уже готовий його потрібно було позолотити позліткою (фольга). У домі нареченого також шили аналогічний вінок, тільки менший і пришивали його до шапки. Дослідник Ксаверій Мрочко подаючи опис весілля в селі Джурів описує, що після того як молоді запросили рідних і знайомих на весілля: «Того ж дня ввечері, перед самим весіллям сходяться гості на «гуску» або «каравай». Вносили смерекове деревце, яке обов'язково повинно було бути всадженим в хліб і калач. «кожен з присутніх повинен прив'язати до деревця два або три гусячі перця, а в середині цих пер має бути квіт гвоздчика» [13, с.73].

Український вчений Іван Волошинський подає детальну інформацію про те, яким був весільний вінок в селі Делешева Городенківського району наприкінці XIX – початку XX століття: «Разом з дружками ішла молода рвати барвінку, приносили його до молодої у хустці і шили собі з нього затички: вирізали маленьке колісце з грубого паперу і нашивали барвінок, а зі споду пришивали по 2-3 пера і за ті пера прив'язували затички герданом біля обох вух по одні і ззаду голови по обох боках по одні у кіски. Барвінок мастили білком і наліплюювали позлітков. Розмір затички був 5 см. Наречена з дружкою шили наречому і дружбові з барвінку затички до капелюхів такі, як їх, лиш о 1 см, позолочували позліткою і пришивали.» [4, с. 5].

У селі Ясенів Городенківського району Івано-Франківської області як і в нареченої, так і в нареченого жінки з родини збирались і плели вінки. Сестра, або братова дружина, сідала за стіл і плела. Мати нареченого починала співати. Після шиття, ті хто шив віддавали вінок батькові і матері, котрі сиділи на ослоні і промовляли такі слова: «Віншую вас щістем і здоров'єм і цим вінком і довгим віком; А би с те дочекали від першого так і до послідного». Сестра, або інша невістка з родини зачіпляла молодому букет [1, с. 253–256].

Плести вінок повинні були жінки, котрі благополучно жили з чоловіком, мали зразкову сім'ю, «ні в якому разі, щоб не була вдовиця чи розлучена». Таких жінок, котрі шили вінок називали «свашками». Вінок «вили» (шили, виготовляли)

і молодому і молодій. Це дійство супроводжувалось піснями. «Благослови, Боже, і отець, і мати, своєму дитяті віночок почати». Коли вінок уже був готовий тоді мати повинна була його викупити у свашок могоричем [2, с. 155].

Процес виготовлення весільних вінків в народній лексикології носить назву «шити», оскільки гілки барвінку не переплітають, а пришивають до білої полотняної стрічки [3, с. 311].

В Богородчанському районі Івано-Франківської області на перетині трьох етнографічних районів – Бойківщини, Підгір'я та Покуття жінок, котрі шили вінок також називали «свахами», «свахами» називали і тих жінок, котрі в молодого випікали коровай. Шити вінки, і пекти коровай заборонялось жінкам, котрі були розлучені, вдовиці, вагітні, або покритки [3, с. 310].

Респондентка Тетяна Лисачинська, яка є жителькою села Прибилів Тлумацького району Івано-Франківської області, одружувала сина в 2019 році, вона розповідає, що на шиття вінків в неї було запрошено 50 свих. Тетяна Лисачинська стверджує, що запрошувати на це дійство мати повинна тих жінок, кого вважатиме за потрібне. Респондентка подає сам процес цього обряду: «Перед тим, як приступати до шиття вінків, встає староста і за ним встають всі і промовляють разом молитву «Отче Наш», після цього староста тричі каже: «Дорогі наші свихи, дорога наша родино прошу почати шити молодій вінок, аби її Бог поблагословив. По-першому разі». Свихи відповідають: «Най її/його Бог благословить». Жінки починають співати, а хресна мама шити вінок з барвінку. Так по три листочки барвінку складають і такий шують з барвінку віночок і його вбирають золотою жовтою позліткою і зверху на той віночок пришивають три зубки часнику і той часник має бути корінцем вниз. І під той часник ще підпихається з розової ниточки пелюсточку, таку як квіточку і той часник. Разом це скріплюється і заокруглюється – так золотистий віночок робиться. Коли вже вшили цей вінок, кладуть на колач цей віночок пошитий і тоді вже «плешуть», так кажуть по-приболівськи» [7]. «Плесати» віночок розпочинає хресна мати, а свихи співають «Сім міхів горіхів, а решето терну, дочекалась наша (по імені називають ту, котра там молода виходить заміж) сего року місниць». Після чого хресна мати дякує: «Дякую вам, дорогі свихи, що ви допомогли нам мої похресниці пошити такий гарний віночок, аби ви були гречні, величні перед панами, як цей пшеничний коровай чи калач перед нами, і аби ви дочекали своїх дітей дружити від найстарших до наймолодших». Свихи промовляють: «Позволь Господи». І се так потім «пляшуть» цей віночок мама, тато, рідні, рідна сестра там чи брат є, дідусі, бабусі. І цей золотистий віночок дають молодому в кишеню, як він іде до церкви, а молодій як вже приходять зачіску робити, то прикріплюють під фату. Наречена йде до шлюбу з цим золотистим віночком і так цілий вечір з ним ходить, а вже аж потім як вже весілля і молоду зав'язують і той вже віночок ся забирає [7]. Можна вважати, що обряд виготовлення вінка, мав локальну специфіку, проте в більшості повсюди в населених пунктах на Покутті і до сьогодні зберігається звичай запрошувати на шиття вінка хресну матір та одружених жінок.

У селі Струпків Коломийського району Івано-Франківської області вінки шиє не хресна мати, а рідна, або двоюрідна сестра. Одна шиє, а інші запрошені жінки складають і подають, і шують так ниткою, щоби не зав'язати гудз, не заплуталось, аби було добре, гладке життя, що там не має бути ні гудза, нічого таке зашивають». Як бачимо до шиття вінків ставились дуже відповідально, і вважали, що подальше спільне життя в наречених буде таким як і весільний вінок [7].

У селі Торговиця Коломийського району Івано-Франківської області необхідною традицією вважалось пришивання грошей у весільний вінок. Це мало б забезпечити молодятam заможне сімейне життя. Якщо була матеріальна можливість, то старались зашивати іноземну валюту (долари і євро) у віночок, якщо не було – зашивали гривні [8].

Отже, обряду плетіння вінків чи шиття як прийнято називати на Покутті надавалось великого значення. Було важливо хто шив вінок і як його шили, адже вважалось, що те, як проходить сам процес, може вплинути на майбутнє життя наречених. Тому запрошували на виготовлення шлюбних вінків хресну матір, сестру, одружених жінок, які щасливі у шлюбі.

Список використаних джерел:

- [1] Мрочко, Фр. К. (1977) *Снятинщина. Причинки до крайової етнографії*. Дітройт.
- [2] Волошинський, І. (1919) Весіле в Делешеві, Городенківського повіту. *Матеріали до української етнології. Видає Етнографічна комісія Наукового товариства ім. Т. Шевченка, (XIX–XX)*, 2–34.
- [3] Kolberg, O. (1882) *Pokucie: obraz etnograficzny*. (Т. 1) Kraków: Drukarnia Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- [4] Бойчук, Х. (2017) Весільна обрядовість Городенківщини (за матеріалами експедиції 2016 р.). *Народознавчі зошити*. (1), 154–159.
- [5] Болібрух, Л. (2008) Барвінковий обряд у весільній обрядовості Богородчанщини. *Народознавчі зошити*. (3 – 4), 309 – 313.
- [6] Свідчення респондентки Лисачинської Тетяни, 1971 р. н. с. Прибилів Тлумацького р-ну., Івано-Франківської обл. Роль жінки в традиційній обрядовості Покутян. Записала магістрантка 2 року навчання Дутчак Р. О.
- [7] Свідчення респондентки Грушки Галини Іванівни, 1969 р. н. с. Струпків Коломийського р-ну., Івано-Франківської обл. Роль жінки в традиційній обрядовості Покутян. Записала магістрантка 2 року навчання Дутчак Р. О.
- [8] Свідчення респондентки Сікорської Віри Михайлівни, 1955 р. н. с. Торговиця Коломийського р-ну., Івано-Франківської обл. Роль жінки в традиційній обрядовості Покутян. Записала магістрантка 2 року навчання Дутчак Р. О. список

DOI 10.36074/30.10.2020.v2.35

ЕКСПАНСІЯ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ В КУЛЬТУРНІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ: ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД

ORCID ID: 0000-0003-4197-6408

Нашивочников Олександр Олександрович

кандидат історичних наук,
начальник науково-дослідного відділу проблем історії війн
і воєнного мистецтва науково-дослідного центру воєнної історії
Національний університет оборони України імені Івана Черняховського

ORCID ID: 0000-0002-6525-4613

Пашкова Ольга Олегівна

науковий співробітник науково-дослідного відділу проблем історії війн і
воєнного мистецтва науково-дослідного центру воєнної історії
Національний університет оборони України імені Івана Черняховського

УКРАЇНА

За даними офіційних джерел, 1 грудня 1991 року понад 90 % учасників Всеукраїнського референдуму підтримали Акт проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 року. Навіть у південно-східних областях України та Криму за незалежність проголосувала більшість населення, зокрема у Донбасі – близько 83 %, та у Криму – 54 % [1]. Незворотній курс України на утворення незалежної держави був закріплений 8 грудня 1991 року підписанням керівництвом України Угоди про створення Союзу Незалежних Держав [2]. Після невдалих спроб російського керівництва повернути Україну у сферу свого впливу відкритим шляхом у 1991–1992 роках, була розпочата прихована експансія Російської Федерації по відношенню до України.

Як відомо, експансія – це розширення сфери панування, впливу, поширення чого-небудь за початкові межі, прагнення держави до захоплення нових територій, колоній, ринків збуту в інших країнах [3]. Одним з її видів є культурна експансія, котру пропонуємо розглянути на історичних прикладах.

Слід нагадати, що наприкінці ХХ століття в світі почалося формування постмодерного суспільства. Це звичайно обумовлювало потребу у розвитку соціально-культурної сфери, тобто сфери, яка б забезпечувала задоволення духовних, розумових, фізичних та творчих потреб наявними закладами культури, підприємствами з вироблення товарів та послуги для відпочинку, а також різними видами діяльності для проведення дозвілля.

В цьому сенсі півострів Крим був ідеальним об'єктом російської культурної експансії. Це було зумовлено низкою причин. *По-перше*, історично Крим мав важливе геополітичне положення у процесі розвитку торговельно-економічного співробітництва, як центр транспортних комунікацій європейських держав з країнами Чорноморсько-Каспійського регіону, *по-друге*, ще за часів СРСР Кримський півострів був дуже привабливим, як регіон відпочинку та оздоровлення, *по-третьє*, на початку ХХІ століття більшість населення Криму складали етнічні руські.

Проте, для безумовного сприйняття російської політики в культурній сфері необхідно було вирішити дві проблеми, а саме: обмежити в правах корінне населення Криму – кримських татар, які почали повертатися до-дому з місць

депортації та, водночас, зробити образ Росії дуже привабливим для решти населення кримського півострову.

Для вирішення першої проблеми кримським татарам штучно створювалися несприятливі умови життєдіяльності та обмеження в політичних прав.

Так, у 1990–1998 роках у Криму було створено три сотні нових селищ у місцях компактного проживання татар, але близько 70 % з них не забезпечувалися водою, а близько 25 % – електроенергією. Практично в усіх селищах бракувало каналізації, а рівень газифікації не перевищував 3 % [4].

На початку 1999 року лише 48,8 % кримських татар мали власне житло, а постійну роботу мали тільки 40 % татар працездатного віку.

У травні 1998 року Головою Верховної Ради Автономної Республіки Крим був обраний лідер місцевих комуністів Л. Грач, який почав жорстку політику на очищення кримської влади від представників кримськотатарського населення. Навіть намагався у 1999 році на противагу Меджлису створити Раду аксакалів – орган, який мав розглядати, в першу чергу, питання кадрової політики стосовно кримських татар [5]. Це також створювало в Криму осередок нестабільності. Принаймні, хода протесту кримських татар в 1999 році поставила під загрозу курортний сезон, що погіршувало взаємини між кримськими татарами та місцевим населенням Криму.

Друга проблема вирішувалася наступним чином: напочатку 2000-х років серед місцевого населення стала поширюватися думка, що Крим – це частина Російської Федерації. Цьому сприяло проведення низки заходів:

- збільшення російськомовних шкіл в Криму на фоні обмеженої кількості українських;
- пропагування через російськомовну літературу шовіністичних поглядів російського політичного керівництва під гаслами “Читати модно!”;
- створення в травні 2009 року, в Москві “комісії з протидії фальсифікації історії Росії”, головним завданням якої було розроблення відповідного змісту шкільних підручників з історії та поширення їх в тому числі на території Криму [6];
- періодичні візити російського керівництва до Севастополя із заявами, що “Севастополь – це російське місто”;
- збільшення кількості парафій РПЦ Московського патріархату на території України при заступництві верхівки кремлівської влади;
- поширення серед місцевого населення пунктів дислокації Чорноморського флоту, зокрема Севастополя та Феодосії, образу російського офіцера як захисника та господаря.

Отже, доводиться визнати, що починаючи з 1991 року російське керівництво поступово здійснювало культурну експансію по відношенню до населення України, зокрема Криму й Донбасу. Ефективно експлуатуючи концепцію імперського історичного минулого, політичне керівництво Російської Федерації реалізувало в 2014 році свої агресивні наміри, заважаючи прагненню Україні бути незалежною державою з правом на європейський розвиток.

Список використаних джерел:

- [1] Куришко, Д. (2014). Референдум про незалежність України 1991 року: Донбас голосував “за”. Вилучено з https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2014/12/141201_referendum_1991_dk
- [2] Смолій, В. А. (відп. ред.) (2016). *25 років незалежності: нариси історії творення нації та держави*. Київ: Ніка-Центр.

- [3] *Експансія*. (2020). Вилучено з <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
- [4] Кривицька, О. Деякі конфліктогенні аспекти інтеграції кримських татар в українське суспільство. *Проблеми інтеграції кримських репатріантів в українське суспільство: матеріали семінару Київського проекту інституту Кеннана та Інституту політичних і етнонаціональних досліджень Національної академії наук України*. (с. 58-65). 13-14 травня, 2004, Київ, Україна: "Стилос".
- [5] Тищенко, Ю. (2010). Беспомощный Совет. Парадоксы нынешнего диалога власти и крымских татар. Вилучено з <https://www.pravda.com.ua/rus/articles/2010/09/2/5349052/>.
- [6] *О Комиссии при Президенте Российской Федерации по противодействию попыткам фальсификации истории в ущерб интересам России* (Указ Президента Российской Федерации) № 549. (2009). Вилучено з <http://www.kremlin.ru/acts/bank/29288>.

DOI 10.36074/30.10.2020.v2.36

САМОДІЯЛЬНЕ МИСТЕЦТВО НА ДОНБАСІ НАПЕРЕДОДНІ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (НА ПРИКЛАДІ ДІЯЛЬНОСТІ ШАХТАРСЬКОГО АНСАМБЛЮ ПІСНІ ТА ТАНЦЮ)

ORCID ID: 0000-0003-0190-5787

Проценко Євгенія Олександрівна

канд. іст. наук, старший викладач кафедри всесвітньої історії та археології
Донецький національний університет імені Василя Стуса

УКРАЇНА

Патерни Другої світової актуальні в сучасній російсько-українській війні, оскільки активно використовуються обома сторонами в інформаційному протистоянні. Внаслідок агресії Росії окремі території Донецької та Луганської областей знов опинились в окупації, у фокусі підвищеної уваги української громадськості та світової спільноти, що вимагає відтворення радянської історії українського Донбасу, на суто наукових засадах, зокрема такої важливої її складової, як культурне життя.

Для висвітлення теми були використані фонди Центрального державного архіву громадських об'єднань, художня література. Архівні матеріали присвячені діяльності шахтарського ансамблю пісні та танцю вводиться до наукового обігу вперше.

Напередодні Другої світової війни Донбас являв собою багатонаціональний регіон, в якому частка українського населення переважала. Однак, не національний чинник був головним стрижнем соціальної структури регіону, – таким стрижнем стала нова міська ідентичність, утворювачем якої став економічний чинник. В регіоні цілком міг бути створений мультикультурний простір. Однак, для того, щоб затвердитись в регіоні, радянська влада обрала відповідний культурний сценарій, який витіснив у першу чергу українську культуру, яка була домінуючою в регіоні, та культуру національних меншин, які проживали на Донбасі.

Пролетарський та інтернаціональний культурний простір формувался через русифікаторську та класову політику у літературному, театральномузичному, мистецькому житті.

Самодіяльність, яка зазвичай тісно пов'язана з народною культурою, на Донбасі була позанаціональною за суттю, тому створювались нові – пролетарські традиції. З 1930-х рр. радянська влада почала втручатись у фольклорне життя усієї країни та контролювати його. Головною метою «радянської фольклористики» було оспівування «нової людини», яка дивиться тільки вперед, не пов'язана з минулим, у тому числі позбавлена етнічних коренів. Перед фольклористами ставили задачу органічно зв'язати свою роботу з практичними задачами соціалістичного будівництва. Природньо, що на Донбасі радянське керівництво зробило ставку на робітничий фольклор, представлений частівками, приказками, байками, піснями, що друкувались в стінгазетах, багатотиражках та тематичних збірниках. Найчастіше героями фольклору ставали шахтарі, в центрі уваги був їх побут, праця, байки про підземного духа Шубіна [1; 2, с.89; 3, с.46; 4, с.122].

Знаковою подією для регіону стало створення у 1937 р. шахтарського ансамблю пісні та танцю з представників художньої самодіяльності Сталінської, Ворошиловградської та Ростовської областей. Ініціатором його став нарком важкої промисловості СРСР Л.М. Каганович, який і визначив головні завдання колективу: 1) задоволення культурних потреб, у першу чергу, шахтарів; 2) мобілізація робітників на виконання виробничих завдань; 3) збирання та обробка шахтарського фольклору [5, арк. 44–52].

Репертуар ансамблю складався переважно із зібраного та обробленого фольклору регіону: «Песня о Донбассе», «Шахтерский марш», «Песня о Стаханове», «Песня коногона», «Песня старого шахтера» та ін. Колектив записував платівки, випустив збірку «Песни шахтерского ансамбля», окремі твори увійшли в зібрання «Песни индустрии и социализма». Ансамбль виступав на промислових об'єктах: шахтах, фабриках, заводах, їздив на гастролі по СРСР (Кузбас, Ростов, Таганрог, Тбілісі, Дніпропетровськ, Кривий Ріг, Харків, Київ, Кам'янець-Подільський, Новосибірськ, Челябінськ та ін.). Щорічно, за запрошенням нафтовиків брав участь у змаганнях Баку-Донбас. Ансамбль знаходився під безпосередньої увагою радянських партійних та державних діячів - О.С. Щербакова, В.В. Вагрушева, Є.М. Абакумова та ін., які опікувалися побутовими умовами артистів та відповідною професійною підготовкою. У 1939 р. колектив виступав на XVIII з'їзді ВК РКП(б) у Великому театрі в Москві, в глядацькій залі був присутній Й. Сталін. У 1941 р. керівництво ансамблю та окремі працівники були нагороджені наркомом вугільної промисловості знаком «Відмінник змагань НК ЦБ УССР» та почесними грамотами.

З 1 вересня 1941 р. ансамбль входить у розпорядження Південного фронту. Скоротився колектив, ансамбль став ще більш мобільним, в його репертуар увійшли патріотичні пісні, але шахтарська тематика зберігалась. Ансамбль перебував на фронті 13 місяців, за цей час було дано 800 виступів й обслуговувались частини Північнокавказького, Кавказського, Південного фронтів, Приморська група військ, були підготовлені 2 нові програми, одна з яких «Мы из Донбасса» розповідала про боротьбу жителів регіону з окупантами.

Ансамбль шахтарської пісні та танцю став візитівкою регіону, зразком пролетарської культури для Радянського Союзу, суттєво вплинув на розвиток художньої самодіяльності. В клубах, гуртках, при підприємствах стали виникати шахтарські колективи, шахтарська культура стала популяризуватися по усьому СРСР [5, арк. 44–52].

Історія з ансамблем шахтарської пісні та танцю наочно ілюструє процес професіоналізації самодіяльності, яке вимагало мистецтва відповідного ґатунку - доступного, зрозумілого, мобільного. Створення професійного народного колективу стало логічним етапом. Типовим для Донбасу прикладом стало намагання влади очолити та контролювати процес професіоналізації аматорських колективів задля популяризації саме пролетарської культури в регіоні.

Самодіяльна творчість виступає певним маркером свободи в суспільстві. Радянська влада була зацікавлена в упорядкованій, контрольованій культурній системі в країні та регіоні, тому не могла дозволити самостійного існування аматорської культури. На Донбасі, створюючи новий культурний простір, влада мала змогу не лише контролювати, а й корегувати та формувати самодіяльність населення.

Список використаних джерел:

- [1] Бублик, Т. (2011). Шубин у фольклорній та літературній інтерпретаціях (на основі народних переказів і повісті В. Гайдарівського «Мерехтливі зорі»). *Література. Фольклор. Проблеми поетики*, (35), 46-52.
- [2] Байдебура, П. А., Гревцов, Н. А. & Кравченко, А. И. (1987). *Шахтерские сказы: сказы, легенды*. Донецк: Донбасс.
- [3] Чебалин П. (1950) *На донецкой шахте*. Сталино: Сталинское областное издательство.
- [4] Шляхтиченко, Н. Д. (1996). *Старокраматорский машиностроительный завод: Очерки истории*. Харків: Н. р.
- [5] Центральний державний архів громадських об'єднань України. Ф.1. Оп.70. Спр.63. 85 арк.

PUBLICATION SCIENTIFIQUE

ΛΟΓΟΣ

COLLECTION DE PAPIERS SCIENTIFIQUES

SUR LES MATÉRIAUX DE LA CONFÉRENCE
SCIENTIFIQUE ET PRATIQUE INTERNATIONALE

**« TENDANCES SCIENTIFIQUES DE
LA RECHERCHE FONDAMENTALE
ET APPLIQUÉE »**

30 octobre 2020 • Strasbourg, République française

VOLUME 2

Ukrainien, russe, français et anglais

*Les matériaux sont imprimés dans le texte de l'auteur
Le comité organisateur ne partage pas toujours la position des auteurs
Pour l'exactitude de ce matériel, les auteurs portent la responsabilité*

Signé pour impression le 30.10.2020. Format 60×84/16.
Papier offset. Arial type. Impression numérique
Feuilles imprimées conditionnées 7,56.

*Un tirage de 100 exemplaires.
Imprimé à partir de la mise en page originale finie.*

Coordonnées du comité d'organisation:

21037, Ukraine, Vinnytsia, st. Zodchih, 18, bureau 81
Plateforme scientifique européenne
Téléphones: +38 098 1948380; +38 098 1956755
E-mail: info@ukrlogos.in.ua
URL: www.ukrlogos.in.ua

Editeur de matériel imprimé: Imprimerie L'entrepreneur individuel Gulyaev V.M.
08700, Ukraine, ville d'Oboukhiv, rue Malyshka, 5. E-mail: 5894939@gmail.com
Certificat du sujet de l'édition: ДК № 3909 du 02.11.2010.